CHR. KIRCHHOFF-LARSEN

DIGTERE OG KÆRLIGHED

DANSKE DIGTERES KÆRLIGHEDSHISTORIE

NY SAMLING

FRA OEHLENSCHLÄGER TIL DRACHMANN

KØBENHAVN MDCDXXIII
LEVIN & MUNKSGAARD

INDHOLD

		Side
I.	Oehlensläger	5
II.	Lykkelige Hjem	37
III.	Den Heibergske Kreds	65
VI.	Andersens Eventyr	94
V.	Folmer Sanger	115
VI.	Verdenslyst og Klostergang	143
VII.	Omkring Drachmann	172
VIII.	Det sidste Slægtled	208

I.

OEHLENSCHLÄGER.

I Storbyen København er Frederiksberg Have den historiske Idyl, hvor ingen Automobilers Hvæsen, ingen Lysreklamers Flimren, ingen travle Menneskers højrøstede Tale bryder Stilheden. Fjernt fra Byens Larm ligger den stemningsfulde Park paa Hverdage i urørt Fred, som den har ligget der i hundrede Aar, elsket af det København, der digtede og drømte.

En sælsom Evne har denne Have da ogsaa til at gøre en svunden Tid levende. Hvor tegner Slottet med de lysgule Fløje og det irgrønne Kobbertag sig ikke smukt mod Himlens Blaa! Fantasien er som af sig selv i Flugt. Op ad Slotstrappen iler rødkjolede Pager med gule Benklæder og hvide Strømper. I Gaarden har Livgardens Piber og Trommehvirvler taget fat. Og et Øjeblik efter — er det ikke den høje, elskede Familie, som ror forbi, hilst af ærbødige Tilskuere, Landsfaderen selv, der vaagede for Folket som et jordisk Forsyn, og ved hans Side Dronning Marie, hun, der til det sidste følte sig overtydet om, at den gode Gud altid vilde have et lille Mirakel tilovers for sit kære Danmark! En retsindig, en nøjsom, en borgerlig Tid.

Træffende er alt dette symboliseret i Statuen ved Havens Indgang. Men for den, som en Foraarsdag slentrer videre, naar Tulipaner og Krokus tænder deres Blomsterbaal i Grønsværet under de høje Træer, indvæves Empirebilledet efterhaanden med romantiske Træk. Frederiksberg Have er Frederik den Sjettes Men den er ogsaa Adam Oehlenschlägers. Næsten fra Vugge til Grav var Digterens Liv knyttet til denne Plet, som for ham opvejede al Jordens Skønhed. Der legede Slotsforvalterens Søn som Barn. Der sværmede han som Yngling. Der gik han gennem hele sin Manddom Aftentur. Der saa han, da Solen gik ned, fra Fasangaarden Træernes Silhouet i Høsttaagen.

Endda den Vandring, hvorunder Oehlenschläger af Henrik Steffens fik sin Indvielse til Digter, selve Romantikkens Gennembrud, fandt jo Sted i den gamle Slotshave. Og Stedet kunde ikke have været mere egnet. Nys var der af den franske Paradepark blevet et Anlæg i engelsk Stil. De stive, klippede Hække, Statuerne og Bassinerne havde maattet vige Pladsen for Kanaler og slyngede Stier. Men denne Omkalfatring af Naturen — stod den ikke just i Pagt med den Fornyelse af Aandslivet, som Steffens bebudede, og som med Oehlenschläger skulde blive til Virkelighed? En Fornyelse, hvor Ungdommen uden at agte paa Fornuften i Inspiration, i Higen mod det evige, i den romantiske Personlighed saa Livets bærende Magter, en Fornyelse, hvor Digteren blev Tidens Profet og Kærligheden hans Evangelium?

Kærligheden —

Det var ude paa Bakkehuset, den unge Oehlenschläger lærte Fru Rahbeks yngre Søster, den nykonfirmerede Christiane Heger at kende: en sund og kraftig attenaars Skønhed med store, blaa Øjne, Rosenkinder og et askelyst Haar, saa langt, at hun kunde skjule sig helt deri. Han havde nylig mistet sin Moder og følte sig draget af den stilfærdige, unge Pige, der tit ogsaa fra Sytøjet skottede op til den ildfulde Yngling, en ejendommelig Blanding af blød Længsel og dristig Trods. En Søndag først paa Sommeren spadserede Oehlenschläger med Kamma og Christiane i Søndermarken. Søstrene, som ogsaa nylig havde mistet deres Moder, var alvorlige. De havde plukket Kornblomster paa Marken og sad nu og bandt Kranse; han stod og skar eftertænksomt et Kors i Træet, hvor de sad. Da Christiane gik hjem om Aftenen, fulgte han hende og fik Lov til at bære hendes Krans. Uden for Porten til hendes Faders Gaard bad han om Kransen og fik den — den findes endnu blandt hans Efterladenskaber.

Det viste sig, at Digteren var forelsket. I Løbet af Efteraar og Vinter traf han ofte om Søndagen paa Bakkehuset sammen med den udkaarne, og Timerne fløj af Sted under munter Samtale; men naar „Adagiospilleren", som Kamma kaldte ham, om Aftenen i Maaneskinnet fulgte Christiane hjem til Faderens store, smukke Gaard paa Nørregade, forstummede Lystigheden, og han blev forlegen og tavs. Endelig tog han en Vinteraften Mod til sig og fremstammede en Kærlighedserklæring. Han fik hendes Tilstaaelse, men de blev enige om, at han endnu ikke

turde tale med hendes Fader. En tyveaarig afskediget Skuespiller vilde næppe i Egenskab af Svigersøn kunne antages at falde i Assessor Hegers Smag.

Der var endnu et Stykke igen. Sammenkomsterne paa Bakkehuset blev sjældnere, og da en Veninde raadede Christiane til for Faderens Skyld at være forsigtig og ikke tilstaa sin Ven for lange Samtaler, fulgte hun Raadet. Da Sommeren kom, maatte Oehlenschläger nøjes med at gaa oppe paa Volden og se ned i den Have, der gemte hans Forhaabninger, eller om Aftenen til aftalt Tid at passere forbi Huset paa Nørregade, hvor den elskede sad og syede paa sin Forhøjning ved Vinduet, ventende paa dette Øjnenes flygtige Møde.

Et Brev, der er bevaret, gør en enkelt Situation levende . . . Det er en Julinat. Digteren sidder paa Vestergade og skriver til Christiane, hjemvendt fra en saadan Tur. Hun har ikke været ved Vinduet den Aften, og han har flakket mismodig og urolig om i Haab om at se et Glimt af hende, selv bange for at blive set. Han vender tilbage til det kære Sted.

„Jeg stod ved Volden. Nu kunde jeg igen gaa gennem Nørregade. Det var, som om jeg kom tilbage fra før. Du var endnu ikke i dit Vindue, og en Taare stod i mit Øje. „Maaske møder du hende" — tænkte jeg, og dette Haab oplivede mig. Nu mødte jeg dig hundrede Gange: hver kvindelig Skabning, jeg saa langt fra, tryllede min Fantasi til d i g, men jeg blev hundrede Gange bedraget, og ved Enden af Nørregade var jeg hundrede Gange vemodsfuldere end før."

Nu m a a han se hende. Maaske er hun hos Rah-

Et af Oehlenschlägers første Besøg paa Bakkehuset, hvor han traf Christiane Heger.

Efter Tegning af Carl Thomsen.

beks. Han gaar gennem Vesterport ud ad Gamle Kongevej.

„Ved St. Jørgens Sø tænkte jeg paa de mørke Vinternætter, naar Stjernerne gnistrede som Snefunker og alting frøs uden vi, slyngede i hinandens Arme. Favn mod Favn stod vi og stirrede hen over den frosne Flade, som Maanen oplyste. Alting tav, ingen Lyd hørtes uden vore Kærlighedssuk og den dybe højtidelige Gungren under Isen. Jeg var allerede paa Landevejen, men saa ingen elsket: jeg sad paa den Bænk, som saa sødt og vemodigt minder om vor Kærligheds første fagre Dag, men jeg saa ikke min elskte. Endelig stod jeg ved Porten til Bakkehus-Alleen, trykkede tre Kys paa Laasen, jeg igaar holdt, da du stjal dig til at trykke et Kys paa min Haand, og ilede nu vemodig hjem."

Brevet er den Aften den unge Digters eneste Trøst.

Nu, alt skal have en Afgørelse, og en Dag brød Oehlenschläger da overtvært. Han gik op til Christianes Fader og sagde det hele rent ud, idet han tilføjede, at det var hans Hensigt at blive Advokat. Og Heldet fulgte den kække. Assessoren hørte ganske rolig paa ham, ringede, da han var færdig, lod Christiane hente og gav sig — efter at have lagt de elskendes Hænder i hinanden — til at tale om andre Ting.

Der fulgte en kort Tid, hvor Adam og Christiane var meget sammen, ikke blot i hendes Hjem, men ogsaa paa Springforbi hos Drewsens. Allerede den Gang viste det sig, at de begge havde en hidsig Natur, og Scener mellem dem var ikke ukendte. Men som han skrev til hende — er det i visse Henseender s l e m t at have varmt Blod, „thi saa skændes

man mere end andre", er det i visse Maader heller ikke saa g a l t at have varmt Blod, „thi saa elsker man højere og stærkere og fyrigere." En Aften, da de kom fra Frederiksberg Slot, standsede de uden for Kirkegaarden og saa ind over Gravene, og hendes Barm svulmede, da han gik hen til Kirken, med højre Haand greb i Døren og — som paa et Alter — svor hende evig Kærlighed.

Oehlenschläger var forelsket, skrev Vers og saa sig om i Verden med friske Øjne. Og hvad saa han? Søren Kierkegaard har sagt det — en stræbsom og agtværdig, men aandløs Slægt:

Menneskene var ligesom forstenede i de endelige sociale Forhold: alt var fuldkomment og fuldendt i en kinesisk Optimisme, der ingen fornuftig Længsel lod utilfredsstillet, intet fornuftigt Ønske uopfyldt. Skik og Brugs herlige Grundsætninger og Maksimer var Genstand for an from Gudsdyrkelse; alt var absolut, selv det absolutte; man afholdt sig fra Polygami, man gik med spidspuldede Hatte. Alt havde sin Betydning, enhver følte i Forhold til sin Stilling med nuanceret Værdighed, hvor meget han udrettede, hvor stor Betydning hans utrættelige Stræben havde for ham selv og for det hele. Man levede ikke kvækeragtig letsindigt uden Agtelse for Timer og Klokkeslet, slig Ugudelighed søgte forgæves at indsnige sig. Alt gik sin rolige, sin afmaalte Gang, selv den, der gik paa Frieri, thi han vidste jo, at han gik i lovligt Ærinde og gjorde et højst alvorligt Skridt ...

Men just paa dette Tidspunkt foregik der for Oehlenschlägers Blik et fuldstændigt Omslag. Den romantiske Bevægelse, hvis Talsmand Steffens var,

havde med sin Sans for det fantastiske, det mystiske, det vilkaarlige brudt Staven over en Kærlighed, der var blevet „saa tam, saa vel afrettet, saa slæbende, saa dorsk, saa nyttig og brugbar som noget andet Husdyr, kort sagt saa uerotisk som vel muligt.“ Romantikerne var grebet af Drømmen om, af Trang til en Elskov, der hentede sit Udspring af alt det dunkle og hemmelighedsfulde i Sjælen og næredes af det uventede, det spændende, det fremmede. Den Elskov, Steffens ved sine Forelæsninger kaldte alle Blomsters guddommelige Blomst, Amors og Psykes evige Kys.

Det var da heller ikke Paryktidens flade, filistrøse Syn, men den nye Opfattelse af Kærligheden, der kom til Orde i Oehlenschlägers straalende Ungdomsdigtning, i „Aladdin“ som i St. Hansaftenspillets Scene, hvor de to unge, ene tilbage i Dyrehaven, omfavner hinanden:

Tryllende Harmoni
i midnatsdunkle Jord!
Salige Sympati!
Hellige Poesi
uden Ord!
Sammensmeltning af Lund og Sø
og Stjerner og omslynget Yngling og Mø!
Favn mod Favn
tolker hele Naturen Kærligheds Navn.

Og dog — saa paavirket Oehlenschläger var af tysk Romantik, betød hans Digtning kun Fantasiens Frigørelse, ingen Kamp for Lidenskabens Ret, ingen sygelig Attraa efter en blaa Blomst. Den Følelse,

han gav Udtryk, fik sin Begrænsning af hans sunde Danskhed. Og det gik med hans Kærlighed til den levende Christiane paa samme Maade. Thi den var jo, som Vilhelm Andersen udtrykker det, intet længselsfuldt Blik efter Fuldendelsen hisset, men en kraftig Bestyrkelse i Livet her, ingen Hymme til Natten, men en munter Dagvise.

Snart forstummede denne Vise helt. En Sommerdag spadserede Digteren ud til Sølyst for at hilse paa Grev og Grevinde Schimmelmann, der havde ønsket at se „Aladdin"s Forfatter. Hjertet bankede. Han havde aldrig set saa fornem en Dame. Men en mager, simpelt klædt Kone kom ham i Møde, og Greven betragtede ham saa venligt med de smaa trekantede Øjne, at han helt glemte det vatrede Baand og Stjernerne paa hans Bryst. Snart sad han ved et prægtigt Taffel, og Schimmelmann raadede ham til at søge Kronprinsen om et Rejsestipendium — en saadan Ansøgning kunde jo ikke afslaas, erklærede Ministeren smilende. Oehlenschläger besluttede at rejse straks. Hans Fader gav ham hundrede Rigsdaler at klare sig med, til Stipendiet kom; „for Resten," tilføjede Faderen, „maa du gni'e paa din Lampe." Christiane var tavs. Men da hendes Kæreste var rejst, gik hun ud til den gamle Oehlenschläger og slog Armene om hans Hals med de Ord:

„Nu er du den eneste Oehlenschläger, jeg har tilbage."

I over fire lange Aar blev Digteren ude. Verden lukkede sig op for ham. Fra Tyskland drog han til Frankrig og videre til Italien. Med en næsten vulkansk Kraft skabte han det ene Digterværk efter

det andet. Nye Indtryk fyldte ham, nye Mennesker fangede hans Sind. Og selv om Valborgs granvoksne, nordiske Skikkelse genspejlede Christianes Billede, følte Digteren sig da ogsaa draget af andre Kvinder. I Paris var det den norskfødte Benedikte Knudtzon, der optog ham. Paa Coppet koketterede selve Madame de Staël med den unge Dansker. Og i Albano beundrede han den livlige, men kolde Ida Bruns Attituder.

Kæresten derhjemme blev utaalmodig. Det var ikke ret ofte, Adam lod høre fra sig, og da han i et Brev til sin Søster Sophie Ørsted end ikke lod hilse, erklærede Christiane halvvejs i Spøg:

„Ha, Dannerdigter! kalder sligt du Billighed! At lade mig vente en halv Snes Postdage efter Brev fra dig, endelig skrive til Sophie og ikke saa meget som sende mig en Hilsen. Dog ikke mer om din Tavshed; jeg tror gerne, at Paris er kapabel at give et ungt Menneske saa meget at bestille, at han ikke har Tid at erindre sin Kæreste. Naar man ser en fortvivlet, ulykkelig ung Pige, kan man altid være sikker paa, at hendes Kæreste er rejst til Paris, hvor han har glemt hende . . . . . Men har du glemt mig, kan du tro, at jeg ogsaa har glemt dig . . . . Hvor gerne blev jeg ikke ved at skrive til dig, men jeg maa frygte, at jeg intet kan sige dig, der kan more dig, siden du ikke skriver . . . . Lev vel, kære Oehlenschläger! Min Fader hilser dig inderligt."

Da Oehlenschläger stadig intet Livstegn gav, skrev Christiane igen, og denne Gang bittert.

Men Adam lod sig ikke læse Teksten. Han erklærede i krænket Stolthed: Jeg er et Menneske med

heftige Lidenskaber. Uden dette var jeg ikke den, jeg er. Jeg trænger til et Væsen, som ser sin hele Glæde i mig, som tror paa mig, som vil det, jeg gerne vil . . . . Har en Mand undertiden et stormende, vildt Væsen, bør Kvinden være Foraarsregnen, der mildner Tordenvejret, det grønne Træs Skygge, der svaler Solheden. Denne Tanke, at du skulde være mig en saadan Mildnerske, gjorde dig kærere for mig, end alle en forlibt Ynglings Drømme kunde gøre dig . . . . „Agter du mig ikke," hed det, „og stoler du ikke paa mig, den øvrige Hengivenhed kan du byde en haabefuld Yngling, ingen Mand!"

Christiane gjorde Afbigt for sin Heftighed, og den lille Skærmydsel var endt. Men Kampen havde sat dybe Mærker i de tos Sind.

En Aften, da Oehlenschläger og hans Ven Brøndsted spadserede i Palais Royal, fortalte Digteren ham sin Forlovelses Historie. Han vilde ønske, at det aldrig var kommet saa vidt — han elskede ikke mere sin Kæreste som før; men han havde givet hende sit Løfte, og det vilde han holde. Han havde stridt med hende om, hvem der skulde have Magten. Nu var Striden afgjort. Han skulde herske. „Du handler ædelt," sagde Arkæologen.

Magtfordelingen var definitiv. Det hændte en enkelt Gang, at der mærkedes en Smule Varme i Oehlenschlägers Breve, som da han i sit bedste Humør skrev:

„De skal give mig, hvad jeg omtrent kan leve af, saa skriver vi Komedier og lever herligt og i Glæde af Pengene. Hver Tragedie vil blive mig et sandt Lystspil. For den første Akt køber vi Lys og Brænde,

for den anden Logi, for den tredie Klæder, for den fjerde Mad, og for den femte gør vi Traktement og køber Hunde med sorte Snuder, som kan lege med vore Børn."

Næppe rakte Digteren imidlertid Christiane en Finger, før hun med ydmyg Tak greb hele Haanden: „Jeg vilde blive evig ulykkelig selv under de allergunstigste Omstændigheder, dersom jeg havde den fjerneste Anelse om, at du kun, fordi jeg i mange Aar havde været din Kæreste, tog mig til din Kone. Gud være lovet, at du elsker mig endnu; naar jeg har din Kærlighed, har jeg alt, hvad der udfordres til min Lyksalighed; thi da vil min Kærlighed sikkert kunne gøre dig lykkelig, og i din Lyksalighed er det jo, min bestaar.

O, min kære Oehlenschläger! Jeg ængster mig ofte over, at jeg i mit Hjerte driver Afguderi med dig; men jeg bliver snart rolig igen ved den Overbevisning, at jeg er meget religiøs, naar jeg tilbeder dig; dit hellige Væsen kan gerne være min Gud. Adskilt fra dig kan Sanseligheden ikke have Herredømmet over mig, og jeg føler saa vel, at min Ild aldrig kunde slukkes, om jeg end havde set dig for sidste Gang."

Saaledes var hun. Paa det Tidspunkt, da hun skrev disse Linier, besøgte hun en Dag en klog, gammel Dame, og hun talte ved den Lejlighed med en saadan Henrykkelse om Adams Poesi, at den gamle Frue advarende erklærede:

„Nu, nu, min gode, han er dog ingen Gud."

Da sank Christiane ned paa sit Knæ som en Præstinde og udbrød:

„Jo, sandt for Gud, han er en Gud!“

Det gav et Ryk i Lænestolen, men før den gamle kunde svare, var den unge Pige ude af Døren.

Rejsen nærmede sig sin Afslutning, og Christiane bad Oehlenschläger i god Tid meddele, naar han kunde ventes hjem til København.

„Naar det lakker mod din Hjemkomst, maa du endelig skrive, thi uagtet jeg er meget rask, saa er jeg dog ikke saa sikker paa, at en Overraskelse af den Natur ikke skulde kunne skade mig. Det vilde naturligvis gøre dig ondt, ifald Glæden dræbte mig, som jo let var muligt; man har før hørt, at Folk døde af Glæde — og man har dog aldrig før hørt saadan en Glæde, som naar vi faar dig hjem. Lad os derfor endelig blive forberedt.“

Med Skræk tænker Christiane paa Gensynet, hun er angst for hans „Falkeøjne“. Men hvor vil hun ikke des mindre gerne være den første til at trykke den hjemvendende til sit Bryst!

„. . . Jeg har derfor besluttet at tage ud til din Fader paa Frederiksberg imod den Tid, du kan ventes, og oppebie der din Ankomst; dèr kan vi i Ro se og tale med hinanden, dèr kan jeg ret forberede mig paa det lykkelige Øjeblik, da jeg igen har dig i mine Arme. Din Fader og din Pige har dog første Rettighed, ikke sandt? Du kommer jo dog Slottet forbi og vilde dog vel i alle Tilfælde staa af der. Naar du nu ved, at jeg er der, bliver vel dette en Bevæggrund til. Din Fader er meget glad ved dette Arrangement, og jeg tænker ogsaa, vi skal begge to have godt af at være sammen, naar saa nær kommer. Saa gaar vi paa Landevejen

og spadserer sammen, naar Vejret er godt; ser vi saa en Vogn med rejsende komme langt borte, saa hopper Hjerterne i os, til vi ser, at vi tager fejl. Efterhaanden vænner vi os saadan til at vente dig, at vi slet ikke faar andet end Glæde, naar du virkelig kommer. Den hele Dag igennem drikker jeg Kildevand for at være let om Hjertet, at mine Glædestaarer kan faa Udbrud, at de ikke skal kvæle mig i det Øjeblik, mit Liv først begynder. Naar du er i Hamborg eller saa omtrent, skriv da blot to Ord for at sige os paa en Uges Tid nær, naar du kan være her. Din Fader hilser dig mange Gange, Ørstederne, Sophie og Drewsen. Min Fader hilser dig saa mange Gange, at jeg ikke kan skrive det; man maa vakle, naar man hører os tale, enten Faderen eller Datteren er mest forelsket i dig."

Oehlenschläger svarede paa en Papirlap, skrevet i Hastværk, at han — vil hvile lidt ud i Hamborg. Naturligvis ønsker han at se Kæresten jo før, jo heller, og det skal gøre ham ondt, hvis hun kommer til at vente ham et Par Dage forgæves; men det er ham umuligt nøje at bestemme Tiden.

Det hastede ikke altfor meget.

Nu, Digteren kom omsider hjem, og en Majdag kørte Adam Oehlenschläger og Christiane Heger — efter at have spist til Middag sammen med hendes Fader — til Gentofte Kirke, hvor Pastor Høegh foretog Vielsen. Derfra tog Brudeparret til Christiansholm, den lille Anneksgaard til Sølyst, som Schimmelmanns havde overladt dem til Ophold i Hvedebrødsdagene. En Menneskealders Samliv havde taget sin Begyndelse.

Det blev en kold, omskiftelig Sommer; Maj var særlig barsk, og de nygifte maatte fyre op i Sovekammeret, det luneste Sted i Huset. De gik Ture i Dyrehaven, de fik Besøg af Schimmelmanns og af Venner fra Byen. Digteren skrev, mens hans Hustru tog sig af Køkkenet, hjulpet af den dygtige Stine. Ægteparret hyggede sig overhovedet derude i Naturen trods det ustadige Vejr — kun syntes Oehlenschläger ikke om, at Christiane fik sprukne Læber.

Inden Brylluppet havde Christiane inviteret sin Veninde Nicoline Hammeleff og hendes Søster paa Besøg. De indbudne havde meget fornuftig bedt om, at der maatte gaa en lille Tid, før de forstyrrede Idyllen. Men Christianes Længsel var saa stor, at hun Dagen før deres Ankomst sendte dem et Brev. Hun giver deri et indtagende lille Billede af den tredie Morgen efter Bryllupsnatten:

„Kære Nicoline! Uagtet jeg sikkert venter Eder i Morgen, skriver jeg dog et Par Linier til dig, min Glut! Du tror ikke, hvor ofte jeg tænker paa Eder, og hvor meget jeg glæder mig til, at I vil være herude hos mig. Tiden kan ikke falde mig lang, endskønt vi er ene, thi i Huset har jeg dog meget at bestille, især i Førstningen, indtil jeg faar alt arrangeret, som jeg vil: nemlig i fuld Orden, som en Landhusholdning bør være, om den end er nok saa lille; og naar jeg har siddende Arbejde, er jeg jo i samme Stue som min velsignede Oehlenschläger. Han læser for mig i Stumpevis, hvad han digter, og jeg maa i Sandhed bekende, at jeg er saa lykkelig, som nogen Pige kan være, men lidt fattes mig dog, til jeg har sluttet Eder i mine Arme.

Jeg har ikke i flere Aar været saa vel, som siden jeg kom herud — hvad Hovedpine er, og hvordan den ter sig, har jeg rent glemt. — — I Dag har vi holdt op at lægge i Kakkelovnen og bor igen i Oehlenschlägers Stue. I Gaar drak vi Kaffe i Forstuen; naar man gaar efter Solen, kan man undvære Varmen. — Jeg havde fire Gæster i Søndags — — — Oehlenschläger er virkelig en meget elskværdig Vært, han har ordentlig attention for sine Gæster, og hvor huslig han er, lader sig ikke beskrive. — Det er besynderligt nok, at jeg undertiden glemmer, at jeg er gift med den søde Dreng, som gaar her omkring mig; det forstaar sig, et og andet minder mig vel stundom derom, men i det hele taget er det dog, som om jeg gik hos ham ved Kanalen og hjalp til Rette. Du maa tro, her var en Lammen mellem Lørdag og Søndag, vi sov til Kl. 8 — er det ikke gyseligt? Jeg skammede mig som en Hund og turde næppe gaa ned til Stine for at forlange Tevandet, i det mindste turde jeg ikke se paa hende. Nu lev vel, søde Børn! Kom endelig i Morgen, og kom til Middag, hvis I kan. Din Christiane."

Om Efteraaret flyttede de unge Ægtefolk ind til Byen. De boede en Aarrække i Norgesgade lige for St. Annæ Plads; siden fik de Lejlighed i Bispegaarden og paa Vestergade. Men Frederiksberg vedblev at være Oehlenschlägers poetiske Hjem. Hen ad Aften gik han daglig sin Tur derud, og han boede der af og til i længere Perioder.

Man har i Opfattelsen af dette Ægteskab gjort baade Digteren og hans Hustru Uret. Og Grunden

er let at se. De maaltes altfor ofte med Poesiens, ikke med Virkelighedens Alen.

Der gaar, siger Søren Kierkegaard, en kølig Luftning, en forfriskende Morgenluft fra Middelalderens Urskove eller fra Grækenlands rene Æter gennem Romantikken; det løber Spidsborgerne koldt ned ad Ryggen, og dog var det nødvendigt at fordrive den dyriske Uddunstning, i hvilken man hidtil havde aandet. De hundrede Aar var forløbne, det fortryllede Slot rejser sig, dets Beboere vaagner atter, Skoven aander let, Fuglene synger, den skønne Prinsesse lokker atter Bejlere om sig, Skoven genlyder af Jagthorn og Hundeglam, Engene dufter, Digte og Sange river sig løs fra Naturen og flagrer omkring, og ingen ved, hvorfra de kommer, eller hvor de farer hen ...

Saadan var den romantiske Forestillingskreds. I Overensstemmelse dermed tænkte man sig Digterkongen og hans Brud. Deraf mangen Skuffelse. De, der ikke kom paa flygtigt Besøg, men stod det Oehlenschlägerske Hus nær, vidste bedre. De forvekslede ikke Parret med Aladdin og Gulnare, de fandt til Gengæld to hver paa sin Vis betydelige Mennesker. En Veninde af Huset, Nicoline Hammeleffs Datter, Mathilde Reinhardt, har givet en Karakteristik af dem: Hun havde som Menneske den største og mest ejendommelige Natur; men den havde fra den Hegerske Slægt faaet paatrykt saa bestemt et Præg, at den vanskelig kunde optage andre Elementer i sig. Han var en fuldt udrustet Digternatur — ikke alene fik alt, hvad han omgikkes i Fantasien, sit Præg deraf, men ogsaa alle Hjertets

Forhold, i det virkelige Liv. Hans Stemning, der trængte til harmonisk Ro, og hans Sinds Venlighed gjorde ham let at leve med, hvad han viste særlig mod Slutningen af sit Liv, men han havde Fantasimenneskets Optagethed af sig selv og blev meget let irriteret, naar andres Væsen og Svagheder kom ham for nær. Lidt af Oprindeligheden i hans Aladdinnatur var blevet ulutret tilbage — Lutringsprocessen var under Samlivet med Christiane under den afvekslende Paavirkning af hendes Overvurdering og altfor klartskuende Sandhedsdrift blevet forsinket, og saaledes kom han undertiden til at staa tilbage for hende, der helt gav sig hen i Højsind og Renhed.

Med Heltens Bryllup er Handlingen gerne forbi. Det, der før var Stræben, bliver Tilstand. Eventyret er ude . . . . Saaledes udtalte Oehlenschläger sig mange Aar efter. Der er vel heller ikke Tvivl om, at den 31-aarige varmblodige Digter, da han giftede sig med den 28-aarige Christiane, følte sig som den yngre, en Smule lunken ved Synet af hendes blege Ansigt og de mørke Skygger under Øjnene. Og det skulde jo heller ikke hjælpe, at Hustruen, skønt hun selv erklærede, at Adam burde have haft „en ædel Fuxsvanser" til Kone, ofrede sig helt for Livets borgerlige Side. Mens Oehlenschläger, naar han sad i sit Arbejdsværelse, følte sig uafhængig af Tid og Sted og færdedes snart paa Ridderborg, snart under Ørkenens Palmer, var Christiane blottet for Udlængsel, satte hele Livet igennem ikke sine Ben uden for Sjælland, gik næsten aldrig i Teater eller til Selskab og klædte sig overdrevent tarvelig —

kun naar hun skulde gøre Opvartning hos Karoline Amalie, iførte hun sig Silkekjole og Silkestrømper, beundret af Mand og Børn.

De to kom imidlertid med Aarene hinanden nærmere. Paa Ungdommens Himmelflugt var for Oehlenschläger fulgt en Nedadgliden, der krævede Forsagelse; de Baggesenske Pile haglede over ham, og selv Vennerne spurgte stundom sig selv, om Aladdin havde mistet sin Lampe . Det var en vanskelig Tid. Til sine paarørende saa Digteren ikke alt for meget. Hos Kamma paa Bakkehuset havde man ondt af hans Omgang med de store. Saa var der mere Forbindelse med Ørstederne; men Christiane kunde ikke med Svigerinden Sophie som Følge af den Maade, hvorpaa hun behandlede sin Mand. „Se," sagde hun djærvt, „om hun ikke giver ham det daarligste Stykke af Stegen! Jeg har ved Gud aldrig givet Oehlenschläger af Slaget." Hjem og Børn blev mere og mere Oehlenschlägers Verden. Ikke mindst Børnene. Det var med Forældrenes snart heftige, snart svage Sind ikke den bedste Opdragelse, de fik. Men Hjertelaget var i Orden. Digteren elskede dem, og de forgudede ham. Da Kammerherre Bertouchs Søn blev sendt udenlands for at glemme en Kusine, gik Oehlenschläger ind paa at ledsage den unge Mand. Men det kneb for Digteren at sige Farvel til sine egne Børn. Om Aftenen, inden han skal af Sted, ligger han paa Tæppet ved Kakkelovnsilden og lader Børnene kravle hen over sig — de leger og tumler og lægger ikke Mærke til, at deres Faders Ansigt er badet i Taarer. Christiane faar Besked paa at skrive tit, og hun skriver:

„Jeg har spurgt hvert af Børnene, hvad de vilde jeg skulde skrive til Fader. Lotte siger ganske stødt, at hun nok selv skal skrive. Jeg har maattet love at skrive, hvad hun siger, naar hun holder paa Pennen, og det gør vi nu: „Søde Fader — hvordan lever du? Kom snart igen til dine Børn, jeg græder tit for dig, men det maa du ikke blive bedrøvet for, søde Far.“ Det har hun selv dikteret mig og holdt paa Pennen, den søde Glut.“

Et Par Uger efter skal Lotte, Kælebarnet, igen skrive. Hendes Brev lyder:

„Sødeste Falle! Kom snart igen til din lille Tøt! Naar Posten blæser, hopper jeg, for saa venter jeg, han kommer med Brev fra dig. Hvordan lever du? Jeg hører, du gaar paa Komedie ligesom her. Jeg har voren paa Langebro i Dag med Fru Brun. Tak for, du tager hver Aften vores Haar og kysser det, for det du holder saa meget af vos. Tak for jeg maatte skrive i din Stambog, maa jeg ogsaa det, naar du kommer hjem. Jeg græder ogsaa, for jeg holder gyselig meget af dig. Kom snart igen til Molle, Lotte, Vovle og William. Jeg ønsker dig glædelig Nytaar, søde Faer. Din Dumpedorte.“

Og Digteren — ja, han har selv skildret den Lykke, han følte ved igen at være hos Hustru og Børn:

„I Overgaars Morges lagde Skibet ind, og jeg lod mig ro til Toldbodtrappen. Det har noget langt mere fortryllende at komme hjem til Søs end til Lands. Til Lands vænnes man til Fædrelandet igen lidt efter lidt; men her kommer det paa een Gang. De kære Matrosers „Fanden gale mig“ og „Djævelen tordne mig“ klang mig sødere i Øret end Natter-

galesang, og jeg havde nær givet dem Penge for at bande mere. Ved Indgangen til Toldbodens Vinhus betænkte jeg mig paa, om jeg skulde løbe lige hjem, som jeg var, eller blive der først og lade et Bud melde mig. „Dette tyktes tilsidst den tvivlende dog som det bedste.“ Jeg sendte altsaa Karlen af Sted og lod mig barbere. Hvilken underlig Følelse at staa her i et fremmed Værtshus og saa nær min egen Arne! Karlen kom tilbage og fortalte mig de elskedes Glæde, og nu ilede jeg hjem.

Hvorledes skal jeg beskrive min Henrykkelse, da jeg saa dem alle grædende og hulkende at kysse paa Fingrene i Vinduet? De mødte mig paa Trappen. Alle tre Børn var voksede et langt Stykke og havde nye Klæder paa til Faders Hjemkomst. William kendte mig igen af mit Portræt, han klyngede sig nysgerrig, tillidsfuld og venlig til mig. Lotte stod maalløs og græd og kyssede mine Hænder — lille Johannes stirrede tavs paa sin Fader med tunge Taarer i de alvorlige Øjne. Min trofaste Christiane vidste ikke, hvor hun vilde hen for Fryd. Saligere Øjeblik gives der ikke paa Jorden, lige saa sødt og oplivende som Afskeden smertefuld!“

Det hændte, at Oehlenschläger kunde ønske sig tyve Aar yngre; hans Manddomsdigtning naaede jo heller aldrig Ungdomsværkernes Højde. Det hede Blod, Modtageligheden for kvindelig Skønhed havde Digteren dog bevaret, og gentagne Gange hentede hans Poesi Glød derfra . . . . Da „Helge“ blev til, havde han nylig sværmet for Ritmesterinden Vilhelmine Balle, en yppig Værtinde med Sans for Livets Fest. Hun tog mod hans Hyldest som en Dronning. Da

han bad om at maatte læse et Digt, han havde skrevet til hende, sagde hun smilende: „Gerne — naar det blot ikke er for langt.“ Det var noget uvant. Men stolt og skøn tog hun sig ud . . . . Nogle Aar derefter havde Digteren forlibet sig i Gehejmelegationsraad Pløyens Datter, den sekstenaarige Jakobine. Han kom næsten daglig i Huset, og han var sammen med den unge Pige i Teatret. Christiane, der blot tog det som en Digterfantasi, var oppe og tale med Moderen, og Jakobine kom bort. Da hun snart efter blev gift med en fornem ung Mand, omtalte Oehlenschläger hende med stor Ligegyldighed. „Hvad mon der dog gik af Professor Oehlenschläger,“ sagde den gamle Diplomat, „at han saaledes lige med eet blev borte? Man skulde sandt for Herren tro, at det var for Bines Skyld, at han kom her“ . . . . Der gik atter nogle Aar. Da var det Anna Wexschall, Digteren følte sig indtaget i. Den blonde Skuespillerinde, der spillede i en Række af hans Stykker, var gift med en forfalden Musiker. Naar Oehlenschläger sad og læste for hende, morede hendes Mand sig med at faa sin Hund til at gø paa de begejstrede Steder. Det gjorde dog ingen Forandring i Forholdet. Laksegade, hvor Mad. Wexschall havde sit Hjem, var og blev Oehlenschläger kærere end Bøgeskoven, og han drømte om hende endnu mellem Aftenbøgene i Frederiksberg Have.

Men fra Frederiksberg gik Vejen atter hjem til Christiane. Faderglæden havde paany gjort hans Kærlighed til Hustruen levende. Og hun fortjente det. I dette Digterhjem kendte Manden den Kunst at leve over Livet, h u n stod, til hun ikke kunde

mere, midt i Livet. Vilhelm Andersen, som har sat deres Ægteskab saa smukt et Minde, fremhæver med Husets Ven, Carsten Hauch, det junoniske hos Christiane Oehlenschläger. Han skildrer hende som en forsynlig, men ingen forsigtig Husmoder, der førte sit Hus i stor Stil og fandt det bedste lige godt nok. Den, der engang havde smagt Christianes Kødsuppe, syntes, at al anden Kødsuppe i Verden smagte som Skyllevand; ved Juletid bagte hun Peberkager, der i hele Ladninger afsendtes til Familierne Ørsted og Mynster; langt fra at spare sig selv, elskede hun at være paa Færde. En varm Sommerdag, naar Oehschläger sad hjemme for aabne Vinduer og nedrullede Gardiner med Kølnervand paa Gulvet, kunde det falde hende ind i Heden at gaa ad Kærlighedsstien til Gartneren paa Vesterbro for at hente friske Asparges til Middag — saa havde hun ogsaa sparet Akcisen! Og i de senere Aar havde hun en formelig Lidenskab for at gaa paa Auktion; men da hun gerne købte en gros — tolv Skohorn ad Gangen — og forærede Husets Venner af Overfloden, kostede hendes „utroligt billige" Indkøb Oehlenschläger mange Penge.

Christiane, der aldrig fik Tid til at sy og brodere, men som rigtig var i sit Es ved de store huslige Arbejder, hvor Huset glødede af Virksomhed, besørgede ogsaa Forlaget. Naar et Bind af Oehlenschlägers Skrifter udkom, gik hun paa Loftet i Bogstøv fra Morgen til Aften; hun sendte Eksemplarer til Subskribenterne, og stundom gik hun selv ud for veltalende at anbefale „Oehlenschlägers mesterlige Tragedier", hans „ypperlige Digte" eller „rare Lyst-

spil". En god Ven, der spøgende klagede over, at han ikke havde faaet det sidste Værk af Forfatteren, svarede hun i samme Tone, at hun virkelig ikke kunde give den Tragedie bort, hvoraf Drengen skulde have Bukser. Og det kunde hun heller ikke; thi hvad enten Grunden var den ene eller den anden, indbragte Forlaget aldrig stort. Christiane regnede ikke godt, og hun havde Vanskelighed ved at føre Kontrol over det udleverede. Oehlenschläger mente, at der var den Forskel mellem hans og hendes Forhold til Boghandlervirksomheden, at han vidste, han ikke forstod sig paa den, og derfor ikke gav sig af med den, men at hun gav sig af med den, fordi hun ikke vidste, at hun ikke forstod den.

En ejendommelig Kvinde — paa samme Tid selvopofrende og selvsikker, hengiven og haard, blufærdig og dog rede til at trodse alle Vedtægter. Et Par smaa Historier giver hende i Silhouet. Oehlenschläger var Kunde hos Vognmand Bruun, og Digteren var ikke just prompte til at betale sin Kørepregning. Trods høflige Paamindelser var Regningen løbet op til flere Hundrede Rigsdaler. En Dag ringede det paa hos Vognmanden, og Pigen Sophie gik ud for at lukke op. „Hvem er det?" spurgte Bruun. „Jeg ved ikke," sagde Pigen, „efter Udseendet at dømme er det en fattig Kone, som vil tigge; hun bærer en Kurv paa Armen." „Hvor gjorde du af hende, Sophie?" „Jeg lod hende staa udenfor paa Trappen." „Godt!" Vognmanden gik sindigt ud, idet han undervejs raslede med nogle Smaapenge, han havde løse i Lommen. Hvor forbavset blev man derfor ikke inde i Stuen, da der et Øjeblik efter lød Skrabud og

endeløse Undskyldninger. Konen blev fulgt ned ad Trappen og et langt Stykke ud i Gaarden. „Ja, tænk engang," udbrød Vognmanden, da han atter stod i Stuen, „hvilken Skandale, at den dumme Sophie lod hende blive staaende ude paa Trappen!" „Hvem var det da? Var det maaske en forklædt Prinsesse?" lød det ironisk. „Højere op, højere op!" raabte han. „Saa sig da, hvem det var." „Det var — det var Fru Oehlenschläger!" „Næ, virkelig," lød det forundrede Udbrud, „saa fik du altsaa Penge?" „Penge, nej vist ikke. Penge — nej, jeg fik ikke en Skilling. Men det er ogsaa lige meget, hun bad mig saa pænt om Henstand, at jeg villig indrømmede den. Desuden, Børn, se her og glæd jer med mig — hun bragte mig denne Gave: „Oehlenschlägers Digterværker" med en egenhændig, smigrende Indskrift af Digteren til mig. For den Pris kunde jeg da nok give Henstand."

Der er en anden Anekdote om Oehlenschlägers Hustru. Hun besøgte en Aften en Familie, hvis Døtre var paa Bal. Man havde intet Bud at sende efter dem. Efter megen Snak frem og tilbage tilbød Christiane, der ikke yndede den Slags Vidtløftighed, at hente de unge Piger, og skønt man paa ingen Maade vilde tillade det, var hun ikke til at formaa til at lade være, men gik. I det Hus, hvor Ballet fandt Sted, satte hun sig paa Bænken blandt Tjenestefolkene og vakte ingen Opsigt. Efter lang Tids Forløb kom imidlertid en af Familien ud og opdagede hende: „Men Gud, Etatsraadinde Oehlenschläger, sidder De her?" „Lad nu være med det Etatsraadinde," afbrød hun; „jeg er et Bud, der skal hente

Frøknerne N. N., lad kun mig sidde; De behøver heller ikke at sige noget til Frøknerne, for jeg har god Tid til at vente."

Christiane var fuld af kritikløs Beundring for sin Ægtefælles Poesi, og hun taalte heller ikke, at nogen fremmed vovede at kritisere den. Hun havde jo netop for ikke at forstyrre hans Digtning paataget sig al Gerning i Huset, ogsaa Mandens. Men der var i den Maade, hvorpaa Oehlenschläger tog denne Ordning som den selvfølgeligste Ting, noget, der krænkede hende. Hun maatte ligefrem af og til gøre Oprør. En af Digterens unge Beundrere blev en Dag ganske forfærdet, da Christiane midt under Foredraget af en Tragedie traadte over Tærskelen med Forklædet fuldt af Sokker og Linned og besvarede sin Husbonds lange, tavse Vredesblik fra Lænestolen med et drøjt: „Ja, Oehlenschläger! Jeg skal holde dig ren og hel og kan ikke rette mig efter din Lejlighed," hvorpaa hun ganske rolig lagde Tøjet i Chatolskufferne. Sammenstødene forefaldt mest ved Middagsbordet, og Hauchs Datter, Marie Rørdam, fortæller i sine Erindringer pudsige Eksempler derpaa. Engang var der saaledes Høns i Asparges-Sauce paa Bordet. Med eet hvisker Sønnen Johannes noget til sin Fader, hvorpaa denne med dybt fornærmet Stemme udbryder: „Johannes siger mig, at der er kommet Østers til Byen — Danmarks største Digter skal nøjes med Asparges." Der udspinder sig derefter en længere Samtale eller rettere et Skænderi, som ender med, at Oehlenschläger tager sin Tallerken, gaar og slaar Døren haardt i efter sig.

Et Øjenvidne, H. P. Holst, har i en poetisk Beretning vist os, hvad det var, der i Oehlenschlägers Ægteskab gav saa stærke Drøn — Modsætningen mellem Christianes Realisme og Digterens mægtige abstrakte Idealisme.

En Eftermiddag staar Oehlenschläger i sin Stue med Hatten i Haanden, rustet til sin sædvanlige Aftenvandring til Frederiksberg. Han skynder sig uden at sige Farvel, fordi han hører Christiane larme inde i Stuen. Men før han er kommet ud af sit Værelse, har Christiane vist sig i Døren.

„Du gaar din Vej! Det ligner dig. Naar du blot kan tosse omkring og drømme, saa lader du fem være lige. Og saa maa jeg sørge for alting.“

„Hør, Christiane! Du taler saa højt og skænder for ingenting. Det er en afskyelig Skik.“

„Ingenting! Nej du ved af intet. Christine (det er Pigen), som vi har troet saa godt og gjort det saa godt for, som vi har kunnet det — ved du, hvad hun har gjort! Pillet Fjerene ud af mine Dyner har hun, for at hun og hendes Fyr kan have noget at ligge paa, naar de skal til at holde Bryllup!“

„Nogle stakkels Fjer!“

„Ja, det vil du faa at føle til Oktober, naar det bliver koldt i Vejret. Den utaknemmelige Taske! Bestjæle sit Herskab! Har man hørt Mage! Til Politiet skal hun! Vil ikke du gaa, saa kan jeg.“

„Til Politiet! Skam dig, Christiane. Den gode, venlige Stine, som har gaaet her saa troligt og trællet i syv Aar, til Politiet, nu hun skal giftes. Det er skændigt. Har I hørt det, Charlotte og Marie? Eders Moder er ond. Christine, som har hygget saa mildt

om jer, hende vil jeres Moder slæbe til Politiet. Og hvorfor? Fordi hun har plukket nogle Fjer ud af min Dyne, sanket lidt Dun sammen som en Fugl — ja, som en lille Fugl, der sanker til Rede. Ha, spørger Fuglen, naar det lille Hjerte svulmer i Dunbrystet og den flagrer til Skovens moderlige Skygge, fra hvis Mark den henter de Straa, som skal lune dens Rede? O, det er smukt, er det, rørende smukt! Christiane, Christiane! Er du en Digters Hustru, Christiane? Hvor kan jeg ofre mit Liv, mine Tanker, min Ild til det evige, naar du altid drager mig ned til Jorden? Vil du altid være en Martha og aldrig Marie?"

Mens han taler saaledes, er hans Øjne begyndt at flamme, hans Kinder brænder, hans Næsebor udvider sig, hans Røst er varm og klangfuld. Han er saa skøn som en Halvgud.

Christianes store, blaa Øjne hænger ved ham, fulde af Taarer. Hun synker ned for ham, tager hans Haand, trykker den til sin Mund og siger:

„O, Oehlenschläger! Du er stor. Der er ingen som du i Verden. Jeg ved det, jeg fortjener ikke at være din Kone."

Oehlenschläger klapper hende mildt paa Hovedet. Stine kom ikke til Politiet. Holst mener, hun fik Vaarene med . . . .

Oehlenschläger og hans Hustru havde været gift i en Menneskealder. Sol og Skygge, Sorg og Glæde havde vekslet. Nylig var Datteren Lotte Phisters Død i Barselseng gaaet Forældrene nær til Hjerte — særlig Faderen sørgede dybt. Christiane havde i de sidste Aar mistet sit Helbred. Gigten plagede

hende; det kneb med at sove om Natten, og hun sad derfor mest i Skumringen og smaablundede efter Dagens Arbejde. Hun kunde ikke rigtig tage Del i, hvad der interesserede de andre. Det Hegerske Vid havde dog ikke helt forladt hende. Da det rygtedes, at Oehlenschläger snart skulde være Kommandør af Dannebrog og A. S. Ørsted Ekscellence, forekom det hende ikke at være noget Avancement at tale om: Onkel Anders havde altid været ekscellent, og Oehlenschläger havde hele Livet igennem kommanderet. Men Christiane var træt af Livet. Haaret var begyndt at blive graat, og Øjnene laa dybt i deres Huller. Der havde af og til vist sig noget apoplektisk hos hende. Selv syg, havde hun plejet en Kone, der havde Tyfus, og var vistnok blevet smittet af hende. Hun holdt sig paa Benene saa længe, hun formaaede. Men omsider maatte hun til Sengs. Et strengt Udtryk prægede hendes Ansigt, intet Smil lyste i hendes Øjne, intet venligt Ord kom over hendes Læber. Hvad Oehlenschläger sagde for at oplive og mildne, syntes hun ikke at forstaa. Han søgte at skjule sin Følelse og sagde hende Farvel; hun gjorde blot en mekanisk Bevægelse med Haanden op imod Munden som for at bede om et Kys. Da holdt han det ikke ud længer. Han gik som saa ofte til Frederiksberg, og han fik af Grosserer Melchior Lov til at tage Ophold i en ubeboet Villa, indtil han kunde faa andre Værelser. Netop som han havde faaet ordnet sig, kom Sønnen William og meldte, at Christiane var død. Hendes gode Veninde Ane, der i sin Tid lagde Kamma i Kisten, havde været hos hende til det sidste. Oehlenschläger

blev paa Frederiksberg og saa ikke Christiane mere. Han vendte heller ikke tilbage til det gamle Hjem. „Kunde jeg sidde med mine Venner i den Stue, hvor Christianes Kiste har staaet?“ sagde han.

I et Digt ristede Hauch den bortgangne en prægtig Rune — hende, hvem den Gang, der bragte den trængende Hjælp, aldrig var for tung, hende, der tit med et dristigt Ord vakte den sovende Retfærdighed. Der var Stof i hende til en Heltinde. Havde hun levet i en Tid, hvor det gjaldt at ofre Livet, vilde hun uden Betænkning have gjort det.

Heller ikke nu vil du glemmes;
thi en ædel Digter,
Danmarks herligste,
valgte dig fremfor alle vort Lands
guldlokkede Piger,
og bandt sin Skæbne til din;
og længe stod du ved hans Side,
trofast med skærmende Blik,
vaagende, værgende,
kæmpende, aldrig hvilende,
naar det gjaldt dine elskedes Vel.

Den muntre Dagvise var til Ende.

Efter et Besøg hos sin yngste Datter Marie, der var blevet gift med en Nordmand, Konow, levede Oehlenschläger sine sidste Aar alene, om Vinteren i en Lejlighed ved Frederiksholms Kanal, om Sommeren paa Fasangaarden. Han var en Del sammen med Sønnerne; men den meste Tid gik han ene omkring i den Have, hvor han havde leget som Barn. Den laa, som havde den kun ventet paa, at han skulde komme tilbage. Bøgen hilste ham med sine

fortrolige Grene, i Græsset bød Blomsterne, de røde, de blaa Kammerater, ham velkommen — Naturen lærte ham endnu den samme Filosofi som i hans Ungdom.

Men han følte sig ensom. Savnede Kvinder, som han savnede Børn. Endnu en sidste Gang besøgte Eros ham. Den 67-aarige Digter havde holdt sig godt; hans Pande, Øjne, Mund havde endnu bevaret hele Ungdommens Ynde, og hans Holdning, hans smukke Hænder, hans perlehvide Tænder, hans elegante Toilette og fremfor alt det milde, skønne, næsten guddommelige Smil fik en Dame, der saa ham første Gang, til at glemme alt, hvad hans Aand havde frembragt, for blot at betragte ham selv. En anden, en rig svensk Adelsdame, skal endogsaa have ønsket at bidrage til Nordens Forening ved at ægte „Skjaldenes Adam". Hans Sønner spøgte med, at han om ikke for sin egen eller for Fædrelandets, saa for deres Skyld burde slaa til. Oehlenschläger erklærede, at han elskede Sønnerne, men han ofrede sig ikke for dem.

Det var mod Sommerens Slutning. Digteren opholdt sig efter Indbydelse af Admiral Falsen paa det fynske Herresæde Søbysøgaard, og Opholdet trak adskillig længere ud end bestemt, fordi han havde forstrakt en Sene ved at voltigere over Pløjemarken til en Kæmpehøj. Oehlenschläger læste op for Damerne, og de gjorde til Gengæld megen Stads af ham. Det gjaldt især en Slægtning af Huset, en ung Pige, der hjalp Fruen med at være Værtinde for de mange Gæster. Hun var Digteren „en datterlig Veninde", og naar han med Alderens Forret

kyssede hende paa Munden, forekom hendes Øjne ham at straale som en Elskerindes. Hun havde, sagde hun senere til hans Søn, troet, at han kyssede hende som en Datter. „Saaledes kysser min Fader ikke," sagde Sønnen. Rygtet ilede forud. Om Efteraaret hed det sig i Hovedstaden, at Oehlenschläger skulde giftes med den unge Pige. Det løb dog ud i Sandet. Da Vinteren kom, var han klar over, at han „trods al den vidunderlige Ungdom, som Folk paaduttede ham", ikke paany skulde indtræde i Ægtestanden —

„Og nu haaber jeg, at den forbistrede Amor lader mig være i Fred, thi jeg vil, Fanden gale i mig, ikke have mere med ham at bestille."

Den gamle Digter havde forstaaet, at for ham voksede der ingen Roser mere, kun Kærminder. Af dem var der til Gengæld mange, og fandtes der nogle bitre Minder iblandt, trøstede han sig med, at ingen jordisk Have er uden Tidsler.

Da Oehlenschläger paa sin Halvfjerdsaarsdag fejredes paa Skydebanen, ytrede han det Haab, at han endnu havde „en smuk Allé til Kirkegaarden". Det blev ikke Tilfældet.

En klar Januardag bar danske Studenter og Kunstnere Digteren til Hvile paa Frederiksberg Kirkegaard, hvor hans Hustru og ældste Datter allerede laa, og hvor den yngste Datter mange Aar efter er begravet. Marie Rørdam kom den Dag netop med en Omnibus fra København. Runddelen var ganske sort af Mennesker. Fra det øverste Trappetrin af Omnibussen saa hun hele det uhyre Ligtog. Alle Folk blottede Hovederne. Langsomt og stille

drejede Ligtoget ind paa Kirkegaarden. Det var, som om der blev trukket et Sørgetæppe over et halvt Aarhundrede.

Da Blomsterne paa Graven ved Foraarstid skulde fjernes, havde en Sangfugl bygget Rede i en af Kransene.

II.

LYKKELIGE HJEM.

Den danske Romantiks Salmedigtere var to vidt forskellige Naturer, den ene paa Færde overalt, en vældig Mandsvilje, for hvem Kampe og Brud, Livtag med Virkeligheden udgjorde Tilværelsens daglige Brød, den anden en blid og venlig Fredens Mand, hvis Dage henrandt saa roligt, næsten helt uden Storme i det stille Sorø. Saa forskellige de var, blev de ikke des mindre Venner for Livet, og i eet Stykke lignede de i hvert Fald hinanden: de forstod at bygge Hjem. „Skulde jeg ikke elske Dannekvinden," udbrød Grundtvig, „jeg, som har haft en saa prægtig Moder og tre saa udmærkede Hustruer." Og det gik Ingemann paa samme Maade. Han trættedes aldrig i sin Lovprisning af den trofaste Livsledsagerske, Forsynet havde skænket ham.

I de to Salmedigteres Romantik som i deres Liv indgik Stræben mod himmelblaa Højder en egen harmonisk Forening med Sans for Hverdagens Jevnhed.

For Grundtvigs Vedkommende opnaaedes denne Harmoni dog kun gennem Strid. Da Præstesønnen

fra Udby kom til København for at studere, tilhørte han af Tankegang ganske det attende Aarhundrede, og det romantiske Gennembrud hos ham havde et næsten vulkansk Præg, for en væsentlig Del fremkaldt netop af en ulykkelig Forelskelse. Den unge Grundtvig gjorde absolut ikke Lykke i de københavnske „Stadsstuer". Allerede hans Garderobe egnede sig kun daarligt for Selskabslivet; den bestod af en blaa, hjemmegjort Kjole af jydsk Snit, en rødprikket Kachemirs Vest, der efter at være aflagt af en tidligere Ejer havde gjort Tjeneste hos ham i tre Aar, og et Par sorte Bukser, vendte, luvslidte og stoppede paa det ene Knæ, samt solide, brednæsede Støvler. Og det indre svarede til det ydre. Den unge Mand var kejtet og undselig, nærede Uvilje imod alle „Rygkrumninger, Fodskrabninger og Poteslikninger" og blev ved at føle sig overset og drillet helt mistænksom. Naar Damerne havde ham til Bedste, trak han sig efterhaanden tilbage i en Krog. Han var og blev en Særling.

Uden Tvivl ærgrede Forholdet ham. Han læste ofte i Addisons Spectator og gjorde Uddrag deraf. Et Sted stod der: „Jeg har aldrig kendt en Mand af god, sund Forstand, som i Almindelighed har været yndet af Fruentimmer." „Denne Anmærkning," ytrer Grundtvig, „fandt jeg ypperlig; thi," tilføjer han, „jeg er ikke yndet af Damerne . . . ." Og en enkelt Gang vilde han i alt Fald nok have gjort Indtryk. Det var, da han nede paa Falster gjorde „den Opdagelse, at skønt han aldrig vilde komme til at hænge sig af Kærlighed, foretrak han dog Marie Blicher for alle de unge Fruentimmer, han

kendte". Opdagelsen skete ved et Julebal i Nykøbing. Trods den Ligegyldighed, han ellers bar til Skue over for Damerne, havde hans Blik begyndt at følge Marie Blicher, og da der om Eftermiddagen før Ballet blev Tale om, at hun og de andre Præstedøtre fra Gunslev maaske ikke vilde komme, mærkede Grundtvig til sin Forbavselse, at denne Tvivl fik ham i daarligt Humør. Han satte sig hen til Kakkelovnen og dampede paa sin Pibe, men følte ingen Ro paa sig — hvert Øjeblik havde han Ærinde ind i den Stue, hvorfra man kunde se Vejen til Gunslev. Stundom for han op og lyttede. Var det ikke en Vogns Raslen? Men nej, det var kun Vindens Susen gennem Trætoppene. Skumringen fandt ham endnu ved Kakkelovnen, dampende paa sin Pibe. Da gøede Hunden; „de kommer", lød der Raab, og som et Lyn var han ved Vinduet. Idet de ventede Gæster traadte ind, slog hans Hjerte højt, og han kyssede Marie paa Haanden — naar Kysset ikke var saa varmt, som han kunde have ønsket at gøre det, skyldtes det ene den Omstændighed, at han var bange for at fornærme hende. For at underholde Selskabet maatte Grundtvig læse højt af en tysk Røverroman. Et gyseligt Værk! Og dog havde han aldrig læst med en saadan Varme; thi Marie sad ved Siden dybt grebet. Med halvvaade Øjne lænede hun sig hen imod ham for at se de Ord, som greb hende saa stærkt. I denne Stund mærkede Grundtvig, for første Gang, at han havde et Hjerte, som kunde slaa varmt for en kvindelig Skabning.

Nu, alt for slemt et Hjertesaar havde Kandidaten

dog ikke faaet. Det var i de Dage, da han om Formiddagen kunde staa i Torkildstrup og prædike om „Dødstanken dels som et Værn mod Lasten, dels som en Bevæggrund til Dyden“ for om Eftermiddagen at tage til Nebøllegaard og — vinde 2 Mark og 10 Skilling i Rabus. Da Genstanden for hans ømme Følelser gik hen og forlovede sig med en anden, følte han sig som en Nar, „ene paa den hele Jord!“ Men han opdagede forbavsende hurtigt, at der i Gunslev Præstegaard var en Søster til Marie, som hed Lise, og han overførte sit Sværmeri paa hende.

Andet end flygtige Stemninger blev det dog heller ikke denne Gang. Det er paa en i høj Grad nøgtern Maade, han i en Dagbogsoptegnelse anstiller Betragtninger over Forholdet: Lise Blicher er mig næsten nu, hvad den ældre Søster har været. Der er ingen, jeg holder mere af end hende, jeg bruger med Vilje denne negative Form. — Hvad er mine Ønskers Maal? At faa hende til Kone? . . . . Nej, paa ingen Maade; men jeg vil gerne vinde hendes Yndest. Er det imidlertid tilladt, naar jeg ikke ønsker nogen nærmere Forbindelse med hende? — Jeg vil svare Moralisten: Hvis jeg mærkede, at Pigen ønskede en nærmere Forbindelse med mig, skuffede jeg vistnok ikke hendes Haab. — Men er det klogt at binde mig til en Pige i min nuværende Alder, især naar jeg ikke ret ved, om jeg elsker hende? Det hele er maaske ikke andet end lidt Forfængelighed og nogen Sanselighed; jeg kender jo nemlig i Grunden slet intet til hende. „Dog hvad nytter al den Ræsonneren? I Overmorgen kommer jeg maa-

ske atter i Selskab med hende, og — hvis der gives Lejlighed — vil jeg sikkert gøre alt, for saa vidt min Undseelse og Stolthed tillader det, for at indbilde hende, at jeg er forelsket i hende."

Hvilken Os af Snusfornuft staar ikke ud af denne Tankegang! Snart skulde det blive anderledes, snart skulde en Storm gaa rensende og frigørende hen over Grundtvigs Sind. Det skete, da han som Huslærer kom til Egelykke paa Langeland — en Herregaard, hvis naturskønne Beliggenhed Digteren har besunget i Linierne:

Herlig, mangfoldige Syn
ud over spejlklare Flade!
Turø og Taasing og Fyn
skuer jeg her fra mit Stade.
Bag mig den venlige Gaard
med sine Mure saa hvide,
kranset af Skoven, staar
lun under Bakkernes Side,
lys mod det bølgende Hav.

Hvad der fængslede Grundtvig paa Egelykke, var ikke Husets Herre, Steensen-Leth, en statelig Mand paa de tredive og ivrig Jæger, og vel heller ikke saa meget hans Søn, skønt den unge teologiske Kandidat med Omhu tog sig af Drengens Opdragelse. Det var først og fremmest Fru Constance, en spinkel Skikkelse med et livligt, fængslende Ansigt og et modtageligt Sind, „som Poppeltræet glad, levende og munter ved den mindste Bevægelse". Naar Tiden tillod det, sad Huslæreren gerne i Dagligstuen i Samtale med Husets Frue og hendes Veninde, Præ-

stekonen Lorenze Graae, der ved saadanne Lejligheder gav ham et Fingerbøl eller en anden lille Ting til Sysselsættelse — skete det ikke, maatte han gribe til en Saks eller Pren, som han i sin Forlegenhed fingererede med, til den gik i Stykker.

Dybere og dybere saa han i Constances blaa Øjne. „Jeg saa en Kvinde," er hans egne Ord, „og jeg, Kærlighedens koldeste, bitreste Spotter, elskede i det første Nu saa dybt, saa glødende, som det er en dødelig muligt." Han vovede dog ikke at tale til nogen om sine Følelser — kun til Dagbogen betroede han, hvad der fyldte hans Sind. „Dagen bortilede," skriver han, „under munter Spøg og den salige Vekslen af kærlige Blikke og berusende Haandtryk. Natten dækkede med sit sorte Tæppe kun Verden for mig for i Drømme at fremtrylle en ny, mere skøn og blomstrende. Den Haand, jeg om Dagen kyssede varm, omslyngede i Drømme min bøjede Hals, sluttede mit bankende Bryst til den bølgende Barm, der om Dagen kun tryllede mit Øje, og trykkede min Mund fast paa de blussende Læber, der udgød Kys end ti Fold sødere end de harmoniske Lyde, der om Dagen beruste mit Øre." Det var til Trods for den ulykkelige Lidenskab en salig Tid for ham. Et Par Gange fyldte Uroen ham saa stærkt, at han tænkte paa at tage bort; men det var kun flygtige Øjeblikke — han b l e v.

Et lille Billede fra Grundtvigs Troubadourtid: Hele Familien Steensen-Leth er taget til Fyn paa Visit. En Følelse af Tomhed hviler over den forelskede Informator, som han vandrer blandt Havens Blomster; han plukker en Rose, gaar op paa sit Kvist-

kammer og skriver et Digt. Rosen skildrer deri sin Længsel mod Fru Constances Barm, dens „rette Hjem“, klagende over, at „Blomsternes Veninde“ af „kaade Vinde“ er ført bort over „Havets Blaa“. En Stemme lyder:

Rose, jeg har hørt din Klage,
den sig blanded med mit Suk.
Ved min Haand du Vej skal finde
hen til din og min Gudinde,
tolk da hende fælles Savn!

Han, der plukkede Rosen, har opfyldt dens Haab, men har samtidig falsk trykket et Kys paa dens røde Jomfrumund. Og Digteren lægger nu Blomsten de Ord i Munden:

Visnende og bange stræber
jeg nu op mod dine Læber,
beder højt med Smertens Røst:
Straf min Røver for hans Brøde,
men lad ej mig arme bøde,
skænk mig Døden ved dit Bryst!

Som saa mange andre i hans Situation læste Grundtvig „Werther“ og fandt selvfølgelig sin egen Skæbne afspejlet i Goethes Roman. Det laa dog ikke for hans Natur „at nedsegne som en visnet Blomst paa Werthers Gravhøj“, han fik Bugt med sin Lidenskab — og han blev samtidig Digter. For at rive sig løs fra sine Grublerier, for at slippe den Fristelse, som et stadigt Samvær med Fru Constance betød, søgte han tilbage til Nordens Oldtid og fornyede denne Oldtid i Digtning.

Efterhaanden stilnede Lidenskaben for Fruen paa Egelykke da ogsaa af. Mægtige Syner og Tanker gærede i Grundtvig, Kristendom, Historie og Poesi blev bærende Magter for ham, hans Gerning som Præst og Digter tog sin Begyndelse, og han søgte nu ikke længer en ny Elskovsdrøm, men en trofast Ledsagerske paa sin Livsvandring. Han mindedes atter Lise Blicher. En skøn Dag skrev han et Frierbrev til sin Ungdomsveninde; hun tøvede et Øjeblik, men efter et Besøg i hendes Hjem umiddelbart derpaa kunde han gøre sin Broder den Tilstaaelse:

„. . . Jeg vil lade dig vide, at jeg i Guds Navn har forlovet mig med Lise Blicher . . . . Vore Forældre er veltilfredse med min Forlovelse, og underlig har Gud ført det; for otte Aar siden var det stærkt i mine Tanker, flere Gange har det været aldeles ude af dem — som jeg mente —, men kom altid igen, og til sidst lod det endda, som der slet intet skulde blive af. Jeg kunde nu fortælle dig grumme meget om, hvor herligt jeg mener mit Valg er; men jeg er over den Alder, da man mener, at alle skal more sig fortræffeligt ved at høre de Lovtaler, man lægger paa den allerkæreste. Det er nemlig nok, at jeg ved, du er enig med mig om, at hun er en skikkelig Pige. For alt andet raade Gud!“

Snart finder vi Digteren og Lise i deres Hjem i Strandgade. En Kvinde, som ofte var Gæst der, har nylig fortalt, hvorledes hun husker Grundtvig, som han ofte stod i Baggrunden af Stuen med den ene Arm lænet til Kakkelovnen, rygende af sin Pibe

og stirrende hen for sig, høj og kraftig bygget, men paafaldende bleg. I lange Tider skal hans eneste Ophold i fri Luft Uge efter Uge have været den korte Gang om Søndagen til Frederiks Kirke, hvor han prædikede til Aftensang — ellers tilbragte han hele Dagen og som oftest Natten med i Arbejdsværelset, hvor Bogstøvet og den utrolig stærke hollandske Tobak dannede en Atmosfære som en tæt Taage. At s e og l y d e ham var eet. En paalidelig Støtte havde han og Børneflokken i Fru Grundtvig, der ikke blot holdt alting skinnende rent og blankt, men trods knappe Kaar forstod at gøre Hjemmet hyggeligt. Hun virkede allerede af Ydre tiltalende med de smukke, blaa Øjne, snehvid, hvælvet Pande og tykke blanke Fletninger, der laa som en Krone paa hendes Isse — i Regelen var hun iført en mørkeblaa, tætsluttende Kjole med klar rynket Halsstrimmel. Og denne stille, bly Natur var ingen ubetydelig Kvinde. Da Grundtvig stod i sin haarde Kamp og vilde tage Afsked som Præst, tvunget af sin Samvittighed, gik hun tværtimod ved at se, hvor længe han var om at tage den afgørende Beslutning, en Aften ind til ham og sagde: „Jeg ser godt, hvad der piner dig, Grundtvig, og at du ængstes for Kone og Børn. Men glem os, og gør trøstigt, hvad Vorherre byder dig. Han vil nok vide, hvordan han vil give os Brødet.“ Og som Modet ikke svigtede hende i den afgørende Stund, bar hun ogsaa siden med Taalmodighed og Styrke Følgerne af dette Skridt. Deres Samliv varede en Menneskealder, og Grundtvig vidste kun altfor godt, hvor meget han havde at takke Lise for. Alligevel følte han, ikke mindst da Hustruen

med Aarene blev skrøbelig og tung af Sind, at hun ikke formaaede at give ham alt det, han trængte til. Som Rønning udtrykker det — hun var trods alt Due, han Ørn.

Marie Carlsen fra Gammelkøgegaard blev for Grundtvig hans Livs Romantik. Hendes første Mand, Godsejer Toft, havde købt Rønnebæksholm, og stærkt optaget af den religiøse Bevægelse paa Egnen lod hun paa det smukke Herresæde afholde Møder, hvor kirkeligt interesserede kom sammen fra nær og fjern. Hun fortsatte dermed ogsaa efter sin Mands Død. Adskillige af hendes Standsfæller rynkede paa Næsen; hun var imidlertid ikke blot en brav, men ogsaa en handledygtig Kvinde, som vedblev at gaa sine egne Veje. Grundtvig fortæller selv, hvorledes de gjorde hinandens Bekendtskab. Det var en Aftenstund sent paa Aaret, han sad i sit Hjem i Vimmelskaftet, at en livréklædt Tjener meldte Fru Toft fra Rønnebæksholm, som med sin Moder og sine Søstre ønskede at aflægge ham et Besøg. Samtalen kom hurtigt ind paa de „gudelige Forsamlinger". Grundtvig, der ofte havde udtalt sig skarpt om disse og maatte spørge sig selv, om Besøget skulde være en ligefrem Udæskning, greb Lejlighed til med et Blink i Øjet at spørge, „om Fru Toft ikke vidste, hvad det var for en sjællandsk Herregaard, hvor Biskop Mynster sagde, man kryede sig af at have haft en gudelig Forsamling paa 500 Sjæle". „Jo," svarede Marie Toft nok saa kækt, „skønt det er Snak baade med Kryheden og med Antallet, kan det ikke være nogen anden Herregaard end Rønnebæksholm." Det var første Gang, de to krydsede

Klinger. Der faldt stærke Ord, og det forekom Marie Toft, at hun aldrig havde mødt nogen Mand, som tog saa haardt og ubarmhjertigt paa hende. Men — hun kom snart igen. Og da Grundtvigs Hustru døde, var Sørgeaaret ikke gaaet til Ende, før „Graahaars-Skjalden“ stod med den 38-aarige Fru Toft foran Altret i Brøndbyvester Kirke. Fra længst at have været hans Fylgje var hun nu blevet hans H u s t r u. Paa hendes Fødselsdag i August var Grundtvig efter at have prædiket i Vartov taget ned til Rønnebæksholm. I Skytteskoven „under Himmel aaben tog og gav de det første Kys“, og „Frederik Skjald“ kunde juble:

Her er jeg, du kære!
her midt i din Favn,
kan fra dig kun være
med Længsel og Savn;
thi Kvinden og Manden
er skabt for hinanden,
til tveløbet Liv ud i eet!

Tag hel mig og holden,
som for dig jeg staar,
som Skjalden saa Knolden
med askegraat Haar,
som Præsten, saa Branden
og Folketingsmanden!
Jeg tager dig hel, som du er.

Der var delte Meninger om dette Giftermaal. Ikke blot hos Børnene raadede der Misstemning, ogsaa de fleste af Grundtvigs Venner følte sig ubehagelig berørt ved Synet af den næsten halvfjerdsaarige Digter, der saa kort efter sin første Hustrus Bort-

gang teede sig som en tyveaars Yngling. Kun ganske enkelte tænkte som Peter Rørdam, der i et Brev til Karoline Amalie kaldte de to nygifte det stolteste Par i Danmark. Under alle Omstændigheder blev det lykkelige Aar, de to, tre, der nu fulgte. Ægteparret opslog sin Bolig ved Frederiksholms Kanal i en mere herskabelig Lejlighed, end Digteren før havde kendt. Om Sommeren tog de til Rønnebæksholm, hvor Grundtvig ved Siden af Hustruens Bibliotek og Skrivestue havde et lille, grønt Arbejdsværelse — han sad ofte der og lyttede til Maries Forhandlinger med Bønder og Husmænd, og han maatte beundre hendes Menneskekundskab og praktiske Sans. Fru Marie var ret en Hustru efter hans Sind, „saa stolt en Adelsfrue, som nogen kæk Ridder fra Valdemars-Tiden vilde taget i Favn; hun var ikke lappet sammen af Ridderromaner og Vaabenbøger, men fremsprungen lyslevende og blank af Støbningen". I Stedet for Duen havde han faaet en Kvinde, som kun bøjede sig for ham, naar hun fandt fuldgyldig Grund dertil. „Jeg har," sagde han ved hendes Død, „aldrig mødt Mand eller Kvinde, med hvem det var mig en saadan Lyst og Trøst at skifte Ord og Tanker om alt aandeligt og hjerteligt som denne vidunderlige Frue, der aldrig snoede sig fra noget af den Art, og som aldrig gav mig Ret, før hun saa, hun selv havde Uret, men gav mig alle de Tanker, hun tilegnede sig, tilbage i en Skikkelse saa lyslevende, saa egen og saa yndig som Sønnen, hun fødte mig ved sin Bortgang". De var oftere sammen, end Ægtefolk plejer, og naar de sad dér, hældede hun sig tæt op ad ham med de Ord: „Jeg

vil gerne være hos dig.“ Det var dette Fællesskab, Digteren gav Udtryk for, da han en Dag skrev til hende:

Hvad er det, min Marie!
som gør det, at vi to —
vi tale eller tie,
paa Færde og i Ro,
os føle viet sammen,
som Kirken og dens Amen,
som Præst og Menighed!

Det er, at vi vil være
hinanden, som vi er,
det er, at vi kan bære
hinanden, som vi er,
det er, at vore Munde,
vi vaage eller blunde,
dog mødes i et Kys!

Da Fru Marie havde skænket Grundtvig Sønnen Frederik, følte hun, at de fuldt ud var blevet eet. Men ingen Lykke er varig. Digterens Svoger, Godsejer Carlsen paa Gammelkøgegaard, havde faaet Lov til at indrette et Familiegravsted tæt ved Gaarden, og Grundtvig indviede det. Efteraarssolen smilede, og Marie stod, stærk og blomstrende, hos ham; men midt under Højtideligheden, hed det senere i Digterens Ligtale, „susede dog en Hvirvelvind over „Aasen“, som om vi ret skulde mindes om, at al jordisk Lykke er som Blomster og Blade“. Et halvt Aar efter sad han ved sin anden Hustrus Dødsleje. Hun havde ikke kunnet give den lille Die, fik en Byld i det højre Bryst og gik en Aften bort —

saa stille, at Grundtvig først ikke vilde tro, det var sandt.

Hun er ej død, hun sover kun,
hun end har Smilet om sin Mund,
og hun har varme Kinder!
Saa sagde jeg den Aftenstund,
da hun sov hen som i et Blund,
den sødeste blandt Kvinder.

Efter Begravelsen lejede Digteren nogle Værelser i „Den forgyldte Nøgle" paa Nørregade. En Ven, der besøgte ham, gik bort med et Indtryk af „menneskelig Forladthed og trist Ensomhed".

Endnu en Gang — i sit 75. Aar, men stedse i Besiddelse af hele sin aandelige og legemlige Kraft — lod Grundtvig tænde Brudeblus, og det blev atter en lykkelig Forbindelse — hans tredie Hustru kappedes med Husets mange Venner om at gøre hans Livsaften blid og smuk. Den 31-aarige Asta Reedtz, født Komtesse Krag-Juel-Vind-Frijs, havde efter sin Mand, Gehejmekonferensraad Holger Reedtz' Død siddet som Enke paa Palsgaard med fire smaa Børn, men, kristeligt vakt som hun var, følt Savn af aandelig Tilknytning. En Præst, hun talte med, foreslog hende at rejse over til Grundtvig, der var en erfaren Sjælesørger, og ikke mindst fordi hun før var kommet der i Huset, fulgte hun Raadet. Det var just paa det Tidspunkt, da den gamle Vartovpræst, hvis Prædikener endnu Søndag efter Søndag lyste og varmede i Tilhørernes Sind, for anden Gang var blevet Enkemand og sad ensom i sit Hjem. Det blev et Møde til begges Glæde. Han formaaede at stille hendes Trang til Opbyggelse, og hun ejede det varme

Hjerte, som han for sit Vedkommende mærkede Savnet af. „Vidunderet“, som Grundtvig kaldte det, skete da ogsaa, idet Asta Reedtz blev hans Hustru. „Vi er to Vovehalse,“ sagde han i Spøg til hende, og de ønskede, at de maatte leve ti Aar med hinanden. De fik deres Ønske opfyldt, og der blev endda lagt fire Aar til. Den gamle Boas' og den unge Ruts Eventyr blev paa ny til Virkelighed. Lys og opofrende plejede Asta Grundtvig ikke blot med største Omhu sin Mand, hun var ogsaa en god Moder for hans Børn, især for den lille Frederik. Efter nogle Aars Forløb fødte hun ham endda selv en Datter til. De kaldte i den Anledning deres Hjem paa Gl. Kongevej „Gladhjem“ og Datteren Asta Marie Elisabeth efter Grundtvigs Hustruer — det Trekløver, hvoraf Grundtvig i et Digt til den sidste giver saa træffende en Karakteristik.

Søsterlig var min første Viv,
duftende sødt som Violen,
sjælden et mer idyllisk Liv
leves der nu under Solen,
end, under smaa, men smukke Kaar,
vores fra Jul til Efteraar.

Moderlig var min anden Viv,
funklende som Ædelstenen,
det var et boldt romantisk Liv,
Artemis spandt paa Guldtenen;
i hendes Skød, et Barn paa' ny,
sang jeg og græd i højen Sky!

Datterlig er min tredie Viv,
svævende for mig som Feen,
det er et eventyrligt Liv;

Roser udspringer paa Sneen,
Ungdom og Ælde lege Skjul,
lege om Kys og Kage Jul!

Ved Grundtvigs Side som Salmedigter staar Ingemann. De forholder sig som Dur til Moll. Grundtvig elskede netop Ingemann, fordi han ikke blot i hans religiøse Sindelag fandt noget nærbeslægtet, men fordi han i Vennens Natur ogsaa fandt noget andet, noget mildt og elskeligt, han selv savnede. Ingemann forekom ham med Rette som hans „kvindelige Supplement i den danske Poesis Verden".

Paa et Tidspunkt, da Oehlenschlägers Digtning befandt sig i Stagnation, var det, at denne nye Profil dukkede op: „et Dejligheds Barn", som Kamma kaldte ham, en ung Mand, hvis fine, blege Ansigt og sværmeriske Øjne var ægte romantiske, og hvis Sjæl bestandig syntes paa Flugt mod en usynlig Tilværelse. Hans Fremtræden faldt netop sammen med fortvivlede politiske Forhold og en almindelig Slappelsestilstand. Man søgte Trøst i Religion og Poesi, men undgik i sin Søgen bort fra Materiens Skylla ikke Sentimentalitetens Karybdis. Og den Række af allegoriske, forskruede Poesier, Ingemann i disse Aar udsendte, kappedes da ogsaa med Komponisten Bays sødlige Melodier om et uligevægtigt Publikums Gunst. Særlig Damerne smeltede hen i Taarer —

En Frøken, klædt i Musselin,
fast intet andet sanser
end Ingemann og Maaneskin
og Rudolph Bays Romancer.

Disse Vers og Skuespil, der gjorde saa stærkt et

Indtryk paa Kvinderne, var ogsaa blevet til under en Kvindes Impulser. Den unge Ingemann, falstersk Præstesøn og Alumne paa Walkendorfs Kollegium, havde til Genboer Etatsraad Mandix, en fordomsfri, dygtig Mand, hans Hustru og eneste Datter, den nittenaarige Lucie. Tit fik den opslaaede Seneca Lov at ligge uænset og den dampende Tekop forblev urørt, mens Digteren, naglet til Vindueskarmen, nød Udsigten. Og det var ikke Stenkulsrøgen i det smalle Stræde, ikke Pigerne, der sladrede ved Posten, han interesserede sig for. Genstanden for hans Opmærksomhed var den unge Piges Lokker og fine Hænder mellem Potteplanterne derovre paa den anden Side af Gaden. Om Søndagen paa Vej fra Kirke til Huset i St. Pederstræde var det hændt, at han havde budt Mosteren Armen og paa den Maade set sit Snit til at gøre Lucies Bekendtskab. Hvor ofte greb han sig nu ikke i at lytte til Porten overfor og, naar han hørte dens Raslen, stirre efter,

om ej det rødlige Sjal hist ovre paa Fortovet blinker,
om hun med Faderen ej gaar den sædvanlige Gang,
og er det hende, o Fryd! saa ser jeg dog hende saa længe,
indtil det rødlige Sjal ganske er Hjørnet forbi.

Lucie Mandix var slank og yndefuld med blaa, uskyldig-venlige Øjne, smalle, fint formede Læber, et Haar, der sad kysk og glat over den klare Pande, smaa nydelige Hænder og Fødder. Hun havde for Dragtens Vedkommende en Forkærlighed for lys Rosafarve. Iøvrigt syslede hun med Malerkunst, spillede paa Guitar og sang. Sans for Romantik havde hun i høj Grad, var derhos en viljestærk Natur. Der

fortaltes om et Eventyr, hun allerede, da hun var seksten Aar, havde haft. Det var Aaret for Københavns Bombardement. Lucie fik Underretning om, at hendes Moder laa syg, og vilde straks af Sted for at pleje hende; men da en stor Del af Sjælland var oversvømmet af engelske Soldater, forestillede man hende det ugørlige deri. Den unge Pige gav imidlertid ikke op. Hun iførte sig en Drengedragt og forlod Huset ved den første, den bedste Lejlighed. Hun fo'r imidlertid vild, maatte tilbringe Natten i et Træ og var virkelig nær kommet ind blandt Fjendens Soldater. Omsider fandt hun dog et Tilflugtssted og blev naturligvis straks sendt tilbage, hvor hun kom fra.

Det viste sig snart, at Lucie og Ingemann, lige følelsesfulde, lige æteriske, havde Sympati for hinanden. Folk paastod nok, at han gik paa Gravens Rand, men hvad brød hun sig om det? For hende saa lidt som for ham havde det sanselige Betydning; thi ogsaa hun var fyldt af Higen mod alt, hvad der var hævet over det materielle. Den unge Digter tog da Mod til sig og friede — efter hvad der paastaas, med det i en af hans Romaner siden optagne Digt:

Du, som svøbt i Skønheds Rosenklæde
gaar i jordisk Dragt, en himmelsk Aand,
du, hvis Øje straaler hellig Glæde,
Pige, se mit Liv er i din Haand. — —

Kan du elske dette dunkle Øje?
Det har stundom smilet, ofte grædt;
længe har det stirret mod det høje
og om en fortrolig Stjerne ledt. — —

Kan du elske disse blege Kinder?
Glædens Rose blomstrer ej paa dem:
kun hos dig jeg Glædens Blomst genfinder,
eller hisset i et bedre Hjem. — —

Kan du elske dette hede Hjerte —
denne mørke Tale i mit Bryst,
dette Barn, som hulker i sin Smerte,
dette Barn, som græder i sin Lyst? — —

— O, saa slyng da dine Rosenkæder
om min Harpe, om mit Digterliv!
Væk min Aand til bedre Væsners Glæder
ved et mægtigt sympatetisk — Bliv! — —

Frisindet som Etatsraad Mandix var, gav han sit Minde til Forlovelsen. Ingemann erkendte det til Gengæld høfligt for en Selvfølge, at han nu gjorde noget alvorligt ved Studierne; men da Lucie bestyrkede ham i Tanken om udelukkende at vie Kunsten sit Liv, lod han sig uden Vanskelighed overtale, og Etatsraaden fandt sig ogsaa i det. I Romanen „Varners poetiske Vandringer" viste Ingemann sin Samtid en dansk Troubadour, der med Harpen over Skulder vandrer om paa Sjælland og ved sin Sang vinder den elskede; de ægtevies, men ønsker ingen nøjere Forening, dør tværtimod begge — deres Elskov hører kun hjemme i Himlen, den er for ren for den faldne Jord.

Ogsaa Digteren troede, at Digterlykken, at Kærlighedslykken skulde bringe ham Døden. Mærkeligt nok var Tanken ogsaa nær gaaet i Opfyldelse. Lucie fik Nervefeber og svævede mellem Liv og Død. Og da hun var kommet sig, fik Ingemann selv Feber

og laa ligeledes i flere Uger — han følte det, som om Legeme og Sjæl vilde skilles ad, og som om de Traade, der holdt hans Sjæl tilbage i denne Verden, var de digteriske Idéer, som arbejdede i ham, i Forbindelse med hans Kærlighed til Lucie. Sygdommen blev for Resten en gavnlig Krise for ham — fra nu af følte han sig med hvert Aar legemlig raskere og dermed tillige aandelig sundere.

Mens Ingemann paa Fantasiens vingede Hest havde gjort mangt et Ridt, havde han i den virkelige Verden hidtil indskrænket sig til Smaature ud i Sjælland og ned paa Falster. Men han var nu blevet op mod de tredive og følte Udlængsel risle gennem Sjælen, og en Aprildag, mens Sneflokkene hvirvlede om Skibet, forlod han København for at drage paa en Italiafærd. Dog — hans Tanker blev derhjemme, og han længtes stadig mod Danmark igen. Kun een Gang slaar hans Hjerte med stærkere Slag end sædvanlig. Det er, da han i en rummelig Rejsevogn i Følge med den Bügelske Familie, Moder og Døtre, gør en Tur til Neapel og Frøken Valborg fanger hans Opmærksomhed,

rank, alvorlig og høj: om sortbræmmet Kjortel sig slutter
Sølvspændets Gjord under Barmen; om Lokkerne Karne-
valssløret
flagrer blufærdigt og tæt; „la monaca" derfor hun nævnes,
naar hun paa Vejen udser fra Buret, lig Nonnen i Cellen.

Da der i Terracina bryder et Uvejr løs, vil Valborg ikke som de andre søge Tag, men bliver ude. Og som hun staar der i sin sortbræmmede Kjole med det sølvspændte Bælte under den svulmende

Barm og stirrer mod det af Lynglimtene gennembrudte Mulm, forekommer hun Digteren at være en nordisk Sibylle, der skuer ud i Fremtidens Nat. Ogsaa paa Vandringen gennem de uhyggelige Katakomber er hun den modigste og lader Faklen lyse over Dødningehovederne, som griner frem fra Hulernes Baggrund. Hun er en „Melpomene", der inspirerer Ingemann til at digte. Heller ikke Søsteren, den mere stille Johanne, med „Hjerte i Blik og paa Læbe", er ham ligegyldig, og da hun ved at gaa i Bjergene med „Balsko" har faaet blodige Fødder, er han gerne Læge, hjælpende med Baand og Tørklæder. Anderledes trofast end Oehlenschläger glemmer han dog ikke sin Lucie. Da Selskabet i Gaëta er samlet om en flammende Kaminild og den danske Digter fortæller Sagnet om Kong Hadding og Nina, der var vanvittig af Kærlighed, flyver hans Tanker hjem til Lucie. Staar hun maaske nu ved Ruden og ser Stjernerne tindre over Kalvebodstrand, mens det suser i Lindene paa Voldbakken? Ser de maaske begge mod de samme Stjerner? Dagen før han skal sige Farvel til Fru Bügel og hendes Døtre, er han fortvivlet. „I Dag er jeg," tilstaar han i et Brev til en Ven, „lidt melankolsk, som du maaske mærker — det gaar vel over igen, naar Vinden vender sig, „man kan alles verschmerzen", som den tyske Hamlet siger". Han er led ved sig selv og hele Verden. „Aa, spring det Sludder over!" skriver han bagefter langs Randen af den Side, hvor han har givet sin Stemning Luft, og han tilføjer i en Efterskrift: „Lad ingen se dette Brev!"

Næste Morgen staar han paa Ponte molle:

.... Hjertet knuger saa tungt mit Bryst,
for Sang har Tungen kun Baand.
I Karmen blinke de Øjne lyst;
der vinker nu Slør og Haand.

Hver Haand jeg kender med Slør og Ring;
jeg kender de Øjne, de Haar.
Jeg for med de skønne saa vidt omkring,
Farvel de mig hvisked i Gaar .....

De rejsende rulle i Verden hen
lig Rosenblade i Strøm.
Det svundne kommer ej mer igen;
snart er det en gammel Drøm.

Ved Tiberbroen jeg ene staar
med Haanden paa trange Barm.
Paa Bakken med Bjælderne Mulen gaar —
der flygter den Rejsekarm.

Med Slør end vifte de Hænder smaa;
Støv skjuler de skønne paa Vej:
„En Taare jeg i deres Øje saa —
ak! hvorfor græder ej jeg?"

Med Omhu gemmer han de Glimmerstene, de unge Piger og han har samlet til hinanden paa Capris Strandbred. Nogen virkelig Fare for, at den forlovede skulde blive glemt, har der dog næppe været, selv om der hjemme i København gik Rygter om, at Digteren var blevet gift i Neapel. I Frascatis Ensomhed falder hans Hjerte til Ro igen, og da han vender hjem, er det for at gifte sig med sin Lucie og slaa sig ned i Sorø — den stille Klosterby, hvor der groede Græs paa Torvet, og hvor alt aandede Fortid og fredelig Idyl.

Morsomt fortalte Ingemann senere om, hvor bange han engang havde været for, at han aldrig skulde faa sin Lucie. Ti Aar er jo en lang Forlovelsestid, og selv ved Brylluppet mødte der Forhindringer. De var taget ned til en Slægtning i Hyllested Præstegaard, hvor Højtideligheden skulde fejres ganske ubemærket. Men da det lille Selskab stod i Begreb med at gaa over i Kirken, kom der Gæster, som intet maatte vide, og der opstod en pinlig Ventetid, hvor det lød i Digteren: „Du faar nok alligevel ikke Lucie!“ Omsider tog Gæsterne Afsked, og skønt det var begyndt at skumre, gik man over i Kirken, hvor Vielsen begyndte. Næppe havde Præsten imidlertid rettet sine Spørgsmaal til Brudgommen og denne svaret sit Ja, før en Tordensky bragte et saadant Mørke i Kirken, at det var Præsten umuligt at se at læse i Alterbogen, og atter tænkte Ingemann: „Du skal se, du faar hende aldrig!“ Men Præsten kunde heldigvis Ritualet udenad, og de to blev da endelig rette Ægtefolk. Om Aftenen blev de paa Landsbyvis under Sang danset ud af Pige- og Ungkarlelavet og ind i Mændenes og Konernes Lav.

Efter Bryllupsrejsen til Fyn slaar den nybagte Lektor og hans Brud sig ned i det smukke, lille Hus, hvor de skulde bygge og bo alle deres Dage. Det viste sig at være beliggende tæt op ad Akademiet; der var Have ned mod Søen og Udsigt til Skovene bag.

Det fordringsløse Par fandt sig snart til Rette. Ved Efteraarstid opfordrede Ingemann en Ven til at komme derned og besøge dem:

„Kunde du engang overraske os og træde lige ind

til os, naar vi ventede dig mindst! I denne Tid var der god Lejlighed dertil, da der intet Hegn er om vor Have, og til Sommer skal jeg en Gang imellem lade Havelaagen staa paa Klem for det samme. Gak saa kun lige til Havestuedøren, som du vist finder aaben. Hvis du derpaa gaar lige frem, kommer du til Lucies Malerstue, hvor hun maaske sidder foran Staffeliet; men gaar du til højre, kommer du til vor herregaardsagtige, syv Alen høje Dagligstue, hvor Vinranken snor sig om Ruderne og Middagssolen skinner muntert og venligt ind til os. Naar du dèr har udhvilet dig og faaet noget at leve af, begynder vi straks at trække af Sted med dig for at vise dig alle vore Herligheder. I Forstuen maa du ikke støde dig, der er temmelig mørkt; men jeg springer foran op paa min store Studere-Kvistsal, hvor jeg formodentlig stopper min Pibe og beklager din Uvidenskabelighed i denne Post. Blandt de øvrige Kvistværelser behage du nu selv at udvælge dit Sove- og Studerekammer. Og nu maa vi ned i Haven, hvor du i Lindealléen kan høre min Æolsharpe, betragte Udsigten over Søen og, om du vil, gøre en lille Udvandring til Filosofgangen og Skoven. — Men min Gaard og Udhusene har du jo ikke set endnu! Se der er Stald til dine Heste – der er Brændehus (og afsides dèr to vel indrettede Priveter til din Tjeneste). — Nu kan vi gaa ind gennem Køkkenet, om du vil — Vandet i Posten dèr duer ikke; men til Tevand skal du faa af Fraterbrønden derude, hvor det gamle Kloster stod. — Nu er nok Kaffen paa Bordet, og Lucie skænder, fordi vi er blevet saa længe borte. — — Se, nu er du hjemme her,

tænkei jeg — kom nu, naar du vil og kan. Det stille Liv hernede er ret baade efter Lucies og mit Sind. Hun maler flittig, mens jeg skriver Lovsange for Eleverne; og hver sjette Morgen staar jeg op Kl. fem for at synge med.“

I fredelig Lykke levede Parret, til de begge blev gamle og graa. Ingemann skrev sine historiske Romaner, af hvilke en fik selv Frederik den Sjettes Adjutant, General Bülow, til at vaage en Nat; „sig kun, at jeg schmachter — smægter efter en ny Roman,“ lod Karoline Amalie gaa Bud. Dertil kom, naar Digteren fra den aabne Havestuedør saa Dagen hælde og Skyggerne vokse, de skønne Aftensange og siden igen Morgensangene med deres skære Farve, deres søde, rene Duft. Af den sværmeriske Romantiker blev en elskværdig og hyggelig Mand, der modtog den besøgende med Piben i Haanden og et humoristisk Blink i Øjet. Fru Ingemann derimod vedblev at være den samme. Hendes Blomstermalerier og bibelske Stykker havde lidet med Kunst at gøre. Da Thorvaldsen en Gang var paa Visit hos Ingemann og traadte ind i hans Hustrus Atelier, syntes alt det fortegnede og forvredne i Billederne ham uudholdeligt; han greb Kridtet og rettede og omkalfatrede Skikkelserne til Fruens store Forargelse. Selv hendes Ægtefælle havde ingen Indflydelse i hendes Malerstue. „Er det Ben dog ikke for langt, Lucie?“ kunde han spørge. „Nej, kære Bernhard,“ fik han da til Svar; „det kan det umuligt være, jeg har gentagne Gange maalt det.“ — „Det forekommer mig, at det Barn dèr er lige ved at falde ud af Maleriet?“ — „Ingenlunde! Det er netop malet saaledes i sin

Leg, for at det ligesom uforvarende kan falde Frelseren i Armene.“ Og hun satte sig igen til at stride med den Kunst, som hun dog aldrig fik noget ud af. Hun var naiv — saa naiv, at hun fik Udseende af at være affektert; thi det kunde ikke undgaas, at Omgivelserne kaldte det Skaberi, naar hun lod Havens Plankeværk farve himmelblaat og dets Spidser forme og male som hvide Liljer. Eller naar hun i en Rekonvalescensperiode aflagde Besøg i Byen, ridende paa et Æsel, som hendes Mand førte ved Tøjlen. Schwanenflügel har overhovedet nok Ret i, at Ingemanns Tendens mod det hyperidealistiske i Samlivet med hans Hustru fik en stærkere Udvikling end tjenligt. Til Gengæld beundrede Digteren med fuld Grund hendes rene Sind og ædle Karakter.

En inderlig Kærlighed forbandt de to Ægtefæller. Fru Lucie var paa sine gamle Dage mager, bleg og rynket, klædt i en underlig mørk, kort og snæver Dragt, med en Slags Turban paa Hovedet; kun hendes Øjne var endnu smukke. Men Ingemann var stedse den ridderlige Beundrer. Naar han viste hendes Ungdomsbillede til en god Ven, kunde han udbryde: „Hun var dejlig!“ Og naar der var Besøg, søgte han altid at holde den tunghøre Hustru bekendt med Samtalens Gang. De var som et Par Kærestefolk, de to Gamle. En Aften, da der blev spillet en Menuet paa Klaveret, dansede Ingemann den, og hver Gang han skulde bukke, stod han stille foran Lucie, gjorde en Bøjning, og hun gav ham et Klap paa Kinden.

Den sidste Sommer, Digteren levede, havde han en mærkelig Drøm. Han syntes, at hans Seng rev

sig løs og fløj bort med ham; han selv sad oprejst i den med en løvrig Bøgegren i Haanden og viftede Farvel til Sø og Skov, til Danmark, til alle kære. Paa een Gang blev han beklemt om Hjertet, han rakte Haanden tilbage efter Lucie og raabte: „Tal til mig," men hun tav; han greb hendes Haand, den var vaad af Taarer. I det samme vaagnede han, Maanen skinnede, hun laa stille ved hans Side, og han trykkede glad hendes Haand ... Det havde kun været en Drøm; men for Ingemann stod det som en Bebudelse af hans snarlige Bortgang. Hvorledes den sidste Juleaften gik, skildrer han selv i et Brev til H. C. Andersen: „Jeg havde vel ikke, som De, noget særskilt Julebord, men jeg havde et fælles med Lucie, som jeg ikke bytter med nogen. Det var den 48. Juleaften, vi havde været sammen. Kun én har vi været adskilt siden 1812 — det var 1818, da jeg var i Rom. Vi havde ogsaa et Juletræ, og det bar levende Blomster, det var en stor Vinterasters, som Pigen havde pyntet med Lys og sat lige for Spejlet; Thorvaldsens Amorin med Lyren, der staar paa Kommoden, spejlede sig og blev en dejlig Tvilling-Genius, der spillede for os gamle mellem Blomster og Lys. Vi havde saaledes en rar Juleaften, og som sædvanlig kom Pigen og Havekonen og en Veninde af dem ind og saa derpaa med glade og milde Ansigter. Jeg undte Dem gerne en saadan Juleaften, naar De er over 72 Aar."

Det blev den sidste Jul, de to fejrede sammen. En Februardag, da Solen var ved at gaa ned, lod Digteren Gardinet trække fra Vinduet; han kunde dog i Sengen kun se dens Skær, men da man be-

klagede det, sagde han med et Smil: „Jeg er godt fornøjet med, hvad jeg saa!“ Om Aftenen velsignede han sin Lucie, der sad med hans Haand i sin. De saa hinanden ind i Øjet, og uden en Bevægelse, uden et Suk, ja uden at Blikket brast, sov Ingemann hen. Endnu længe efter, at den tilstedeværende Læge havde bemærket Digterens Død, troede Hustruen, at han levede. Men Lægen kunde ikke beslutte sig til ved at gøre hende opmærksom derpaa at berøve hende den halve Times sørgmodige Lykke.

I seks Aar overlevede Fru Ingemann sin Ægtefælle, helt døv og halvt blind, men sjælsstærk som før. Der kom som en hel Fred over hende, da hun fik Vished for, at hendes Lunge var angrebet — hun var nu befriet for Angsten for at skulle blive firs eller halvfems og glædede sig af Hjertet til Gensynet med sin elskede Bernhard. Ogsaa hendes Død blev let, og hendes Støv kom til at hvile ved Siden af hans. Da den gamle Tjenestepige Sofie om Foraaret en Dag gik ud i Haven for at plukke Violer, fandt hun flere Tvillingblomster, ikke blot Violer, men ogsaa Hyacinter og Pinseliljer. Hun blev glad overrasket — det var hende en Forvisning om, at de to lykkelige Sjæle havde fundet hinanden.

Der gaar som et Orgelbrus gennem Grundtvigs tre Ægteskaber, et Brus fuldt af Kraft og Lidenskab. I Ingemanns Samliv med Lucie er det en Citers skønne, rene Tone, der klinger.

III.

DEN HEIBERGSKE KREDS.

En Digter og hans elskede — hedder en poetisk Skildring af Hertz. Det er en Morgensituation. Hustruen har siddet fordybet i en Bog, mens hun nippede til sin Te og vuggede Barnet i Søvn. Rødme farver hendes Ansigt. Er hun vred? Digteren spørger lidt urolig, hvad der er i Vejen. Hun smiler; det er et Digt, Cypripors Pile, der har bragt hendes Kinder til at blusse.

> Vel skal det hjælpe mig stort, at vi
> vor Kærlighed skjule.
> Det Digt er af dig; du skildrer deri,
> hvad du har kaldet: En Nats Poesi,
> og lyver en Smule.
> Ak, hvad man bekender en Digter bly,
> det ved i Morgen den halve By —
> I flygtige Fugle!

Digteren forsvarer sig. Han har skildret deres Kærlighed. Det er sandt. Men har han ikke hyllet den i Gratiens Slør? Og har han ikke haft Ret til saaledes at give sin Følelse Udtryk i Poesiens Rim og Rytmer:

Ak, vredes ej, at jeg skildrer sligt
og lader det trykke!
Jeg synes dog, det er Digterens Pligt
at skrive for Folket et trøstende Digt
om Menneskets Lykke.
Den ømmeste Taare, den reneste Lyst,
den giver jeg Ord og smeltende Røst
og digterisk Smykke.

Romantikken er omplantet paa københavnsk Grund. Fra Naturen er vi vendt tilbage til Stenbroen, til Salonen, hvor Fantasi og Følelse er afdæmpet ved Eftertanke, hvor det er Formen, der behersker alt. Kunsten er Liv. Det egentlige Liv.

Det er den Heibergske Kreds, Talen er om. Lad os se os lidt om i Kredsen!

Der var Aftenunderholdning paa Hofteatret. Poul Møllers Digt om Hans og Trine blev fremsagt af Skuespiller Rosenkilde og den 13-aarige Jomfru Pätges. Den 34-aarige Digter J. L. Heiberg, der havde skrevet en Prolog, sad og frydede sig over Samspillet mellem Rosenkilde som den opløbne Dreng med de leddeløse Lemmer og den purunge Pige, der var lige saa ypperlig i sin Rolle. Efter Forestillingen kom Heiberg op paa Scenen og spurgte efter Trine, og da Rosenkilde præsenterede ham for hende, tog han begge hendes Hænder, idet han udtalte sin Glæde over, hvad han havde set.

Det første Møde mellem Johan Ludvig og Johanne Luise!

Mørke Skygger havde hidtil hvilet over den lille Skuespillerindes Liv. Begge Forældrene var indvandrede fra Tyskland; Faderen var en Katolik fra

Køln, en ødsel, flygtig og letbevægelig Fantast, Moderen en Frankfurter-Jødinde, et sparsommeligt, trofast og energisk Arbejdsmenneske — hos deres Datter genfandtes Træk fra begge Sider: Forkærligheden for det zigeuneragtige og det mystiske, forbundet med en udpræget Pligtfølelse. Hendes Udvikling havde været hurtig. Da hun kom til Verden, sad Forældrene i smaa Kaar som Værtshusholderfolk i Lille Ravnsborg paa Nørrebro. Efter et Ophold i Aalborg, hvor Hanne lærte de første Trin, optoges hun paa det kongelige Teaters Danseskole. Hun optraadte, længe før hun havde traadt sine Barnesko, ikke blot i Balletter, men snart ogsaa i Skuespil, hvor hun, opvakt, lærenem og med et spillende Ansigtsudtryk, i Barneroller vandt Publikums Yndest.

Efter Mødet med Heiberg tog Udviklingen rivende Fart. Af Barnet blev en ung Pige, og den unge Pige blev Digterens Muse. Han skrev den ene Rolle for hende efter den anden, og hun gjorde stormende Lykke i dem alle, særlig som Agnete i „Elverhøj". Det var, som voksede der Vinger frem af hendes Skuldre; det naive hos hende, det skælmske, det overgivne vældede frem i lutter lyse Farver, selv om der bestandig bag Smilet mærkedes en Taare. Københavnernes Begejstring steg for hver Aften, og den unge Skuespillerinde nød den Hyldest, hun var Genstand for. Det vil sige — nød den paa sin Maade. Der var og blev noget køligt, noget „dæmonisk" over hende; naar hun ved sin Ind- eller Udtræden af Teatervognen mødte lidenskabelig fordrejede Ansigter, kunde der fare som en Gysen igennem hende.

Jomfru Pätges blev af Heiberg indført i Fru Gyl-

lembourgs Hus; den gamle, venlige Frue gjorde ligefrem Kur til hende, og den Intelligens og Finhed, der raadede i dette Hjem, tiltalte den unge Pige. Det lille Bagværelse ved Beværtningen i Brogade, hvor hun engang til Gæsternes Fornøjelse havde danset paa Billardet, forekom hende yderligere groft og grimt. I Fru Gyllembourgs Stuer var den Luft, hun kunde trives i. Mere og mere løsnedes da ogsaa fra nu af Forholdet til Barndomshjemmet, om end Skuespillerinden stedse bevarede Forbindelsen med sin Moder — det hændte endnu længe efter, at den fornemme Fru Heiberg smuttede ind bag Forhænget i Madam Pätges' Dyrehavstelt med solide Køkkenforklæder, hun selv havde syet. Foreløbig kom Johanne Luise i Huset hos Musikeren Wexschall, hvis Hustru tog sig moderligt af hende.

Heiberg var og vedblev at være forelsket i den unge Dejlighed. I lang Tid havde han kun ringe Udsigt til at vinde hende. Men et underligt, ikke helt opklaret Forhold til en Assistent Harboe opløstes af sig selv, idet denne tog Livet af sig, og en Forlovelse med Skuespilleren Hvid gik ligeledes over Styr. Saa var det, Fru Gyllembourg traadte til. Hun havde allerede taget Jomfru Pätges i Huset, og den kloge Frue gjorde nu alt, hvad der stod i hendes Magt, for, at den syttenaars skulde føle sig vel til Pas. I Modsætning til det urolige Wexschallske Hus var Hjemmet i Overgaden over Vandet lige saa stille, som det var smukt og sirligt. Det var beskedne ydre Forhold. Johanne Luises Hjørneværelse, der vendte det ene Vindue ud mod Volden, det andet til Gaden, var saa lille, at Heiberg paa

Grund af de to skraas for hinanden liggende Vinduer havde givet det Navn af „Lygten“. Men den unge Skuespillerinde levede sig, bøjelig og modtagelig, helt ind i Husets Atmosfære, og Fru Gyllembourg forstod og forkælede hende. Hvor hyggelig var ikke en Formiddag, naar de to Kvinder sad i Haven og under et stort, skyggefuldt Træ drak Kaffe, mens den gamle talte og den unge lokkede Spurvene til sig med Brødkrummer! Om Middagen kom Heiberg og læste, naar de havde spist, ofte højt for Damerne. Det hændte ved saadanne Lejligheder, at Hanne sad ved hans Side, og at det morede hende at se med i Bogen, mens han læste. Hvor uhørt! Men han fandt sig i det. Han tilbad hende jo og vilde have, at andre skulde gøre det samme. Han beskyldte hende ofte for alt for stor Ydmyghed og udbrød: „Kunde jeg dog blot bibringe Dem mere Stolthed og Selvtillid.“ Fru Gyllembourg sagde da: „Tag dog ikke det bedste fra hende.“

Saa gik det da, som det maatte gaa. Anledningen var, at Heibergs nære Ven, Dr. Møhl, havde lagt Haand paa sig selv — af haabløs Kærlighed til den Kvinde, som Digteren selv var saa forelsket i, og som han i flere Aar havde viet en ridderlig Tilbedelse. Efterretningen kom pludselig. Det var ude hos Fru Gyllembourg. Den ellers saa beherskede Heiberg var overvældet og sad længe tavs i Sofakrogen med Haanden for Øjnene. Der var gaaet Timer. Da følte Johanne Luise Trang til at sige ham et trøstende Ord, gik hen til ham og saa, at Taarer trillede ned ad Kinden under den Haand, han holdt for Ansigtet. Hun tørrede hans Øjne med det Lomme-

tørklæde, der allerede var vaadt af hendes egne Taarer. Da gav han sig til at hulke saa heftigt, at hun forfærdedes. Han greb hendes Hænder og kyssede dem. Om Aftenen befandt Heiberg sig ikke vel, og hans bekymrede Moder foreslog da, at hun og Hanne skulde køre ham hjem til hans Bopæl. De sad alle tre tavse i Vognen. Men hvordan det gik til eller ikke — stille og inderligt hvilede hans bløde, fine Haand ubemærket i Hannes.

De var dermed forlovede, om ikke just for Verdens Øjne, Johan Ludvig og Johanne Luise. Den unge Slyngplante, svajende for tilfældige Vinde, havde fundet Støtte at vokse og klatre ved. Hver Dag lagde Heiberg i hendes Bordskuffe smaa fortrolige Sedler, i hvilke han tolkede sine Fremtidsplaner og sin Lykke over at eje hende, og hun besvarede Sedlerne med nye Billetter i Stedet. Fulgte han hende om Aftenen hjem fra Teatret, sagde han henrykt:

„Naar jeg staar dernede mellem Publikum og ser paa dig og da tænker: „Hun er min, hun tilhører mig', da svimler det formelig for mine Øjne, og jeg har en Følelse, som om et Lyn gik igennem mig uden at saare".

Digterens muntre, livlige Sind, hans Livsglæde og Ligevægt gjorde, at Hanne ikke følte Forskellen i deres Alder; han kunde være saa overgiven, at hans Moder tit erklærede: „Herre Gud, hvor Ludvig dog er barnagtig! Det er rigtig en Lykke for ham, at han faar en fornuftig Kone". Tidspunktet for Brylluppet blev fastsat. De blev enige om at undgaa københavnsk Kirkebryllup med tilhørende Folkestimmel og bestemte sig for, at Heibergs Ungdomslærer, Hansen,

der var Præst i Slangerup, skulde vie dem. Og en Aften, den sidste før Giftermaalet, stod da Johanne Luise i sit Værelse, aabnede Vinduet i den skønne Sommernat og betragtede Stjernerne; kun Hornets Tuden fra Laboratoriet og Taarnurets dumpe Slag fra Vor Frelsers Kirke brød nu og da Stilheden. Et Afsnit af hendes Liv var til Ende. Et nyt begyndte. Hvad vilde det bringe?

Først og fremmest altsaa Bryllup, Da Heiberg og Johanne Luise næste Dag befandt sig ene i den lukkede Vogn, som i rask Trav rullede ned ad Gaden, greb han hendes Haand og kyssede den inderligt, og som de sad der ved hinandens Side, hengav de sig til alle skønne Forhaabninger, Fru Gyllembourg var gaaet hen til Hannes Familie, som Heiberg nødig vilde have med; hun var saaledes ikke til Stede ved sin eneste Søns Bryllup. Ude i Slangerup havde man smykket Kirken med Blomster og Lys, og kun nogle faa Bønderfolk overværede Højtideligheden. Præstens Forvirring over den Ære, som var faldet i hans Lod, gik saa vidt, at han, da man efter Vielsen begav sig tilbage til Præstegaarden, bød Fru Heiberg Armen og paa den Maade førte Bruden hjem, mens Heiberg meget beskedent fulgte bagefter. Præstekonen, der stod i Husets Dør for at modtage Brudeparret, slog ved Synet af Skuespillerinden og hendes kære Halvdel Hænderne sammen, idet hun udbrød: „Men, min Gud, Hansen! Fører du Bruden hjem? Det skal jo Brudgommen gøre!“ Heiberg, der saa noget slukøret ud ved at staa der en Smule forladt, erklærede: „Ja, det forekom mig ogsaa underligt; men da jeg aldrig har haft Bryllup før, saa fandt jeg

mig i det og tænkte, at Præsten vel maatte være mere inde i Bryllups-Ceremonierne end jeg. Men fra dette Øjeblik, min kære Hansen, tænker jeg, at du ikke oftere vil trænge dig ind i mine Rettigheder". Den gamle Mand gjorde rødmende mange Undskyldninger for sin Distraktion. Brudeparret satte sig nu til Bords hos Præstens; nogle Venner fra Egnen var indbudt. og der herskede den gladeste Stemning.

De nygifte fik deres Bolig i Brogade — mærkeligt nok lige over for den Beværtning, hvor Skuespillerinden som Barn havde danset paa Billardet. De tog den gamle Fru Gyllembourg i Huset — hun havde paa det Tidspunkt netop begyndte at skrive sine Noveller, men vaagede omhyggeligt over sin Anonymitet. Og det Hjem, Marstrand har fæstnet paa Lærredet, blev til, et Hjem, hvor Ynde og Alvor, for at bruge H. P. Holsts Udtryk, var forenet, og som de tre Mennesker hver paa sin Maade gav Præg:

Den ene var Fruen *κατ' εξοχην*
blandt de Stjerner, der dengang funkled,
Teatrets straalende Koh-i-noor,
hvis Glans endnu ingen fordunkled.

Den anden var han, hvis vittige Pen
ej kendte til „Frygt eller Dadel",
hin Smagens Ridder, hin Tænker og Skjald,
der gav Sproget Finhed og Adel.

Den tredie var hun, som kvindelig bly
bestandig maatte sig væbne
for at undgaa al den Berømthed, som
efter Døden blev hendes Skæbne.

Det Heibergske Hjem.

Efter Maleri af Marstrand.

Med myndig og varsom Haand tog Professor Heiberg sig af sin Frues Opdragelse; hun lod sig i det Stykke forme som Voks, han raadede og vejledede hende og hun var ham alle Dage taknemmelig derfor. Maaske holdt Digteren Johanne Luise lovlig fjernt fra Verden og begrænsede hendes Hof vel stærkt; „den spanske“ havde Kamma kaldt ham, og han gjorde ogsaa sin Hustru noget spansk. Men han vilde bevare hende hævet over Hverdagen, og det kunde jo nok knibe med at holde Mængden fra Livet. Fru Heiberg var nu engang den mest beundrede Skuespillerinde, den danske Skueplads havde kendt. De andre var Madammer, hun var Frue. Hele København talte om hende. Portneren i hendes Hus gjorde sig en hemmelig Indtægt ved at udleje et skjult Vindue, hvorfra Folk kunde betragte hende, naar hun om Aftenen vendte hjem fra Teatret. En Dag blev Studenterkorpsets vagthavende Officer saa begejstret ved at se hende gaa forbi, at han raabte Vagt i Gevær, og ud maatte alle Studenterne for at præsentere Gevær for Fruen, som om hun havde været en virkelig Dronning. Den altfor ridderlige Officer maatte betale sin Honnør med flere Dages Arrest.

Hun var en Dronning. Man behøvede blot at spørge hendes Mand, der var saa galant imod hende, Hendes Svigermoder, der forgudede hende. Eller Hertz med de store Briller.

Men det er en Historie for sig.

„En Dag lod en lille Mand med kloge Øjne og et fromt, godmodigt Udtryk sig melde hos os“, fortæller Skuespillerinden i sine Erindringer. „Og til

vor Glæde gjorde vi her for første Gang Bekendtskab med Digteren Henrik Hertz, der navngav sig som Forfatter af „Gengangerbreve“ og „Amors Genistreger“, Heiberg og han havde saa mange Berøringspunkter, at Samtalen blev lang og livlig; vi fandt alle tre stort Behag i den dannede, beskedne Mands Konversation, og vi var Venner fra hint Øjeblik ...“

Venner — ak ja, det var ikke Hertz' Skyld, at der mellem Johanne Luise og ham var Venskab — altsaa kun Venskab.

Det var ellers ikke første Gang, at Digteren var ude for en Hanne. Enhver kender fra Eckersbergs Maleri Familien Nathanson. Blandt de seks Døtre i det store Købmandshjem havde Hanna, der paa Billedet sidder halvdrømmende ved Klaveret, fordrejet Hovedet paa Hertz, da han som ung Student kom i Huset. Døtrene og han gik stundom Vinteraftener Tur hen ad Mørkningen, mens Sneen laa hvid paa Gaden; naar de kom hjem, kunde det da hænde, at de stod en Stund paa Trappen og saa paa Stjernerne, og at Studentens Blik hvilede længe paa deres af Maanen belyste Ansigter — saa gik de ind, og han læste Schillers Digte højt for dem. Men Digteren var ikke i Held — Pigebørnene drillede ham med hans Mütze, en baretlignende Fløjelshue, han gik meget længe med, og hans Undselighed gjorde ikke Sagen bedre. De varme, brune Øjne besvarede ikke hans Blik. En Aften, Hertz fulgte Madam Nathanson hjem fra et Sted, hvor hun havde været paa Visit, betroede hun ham den glædelige Nyhed, at hendes Datter Hanna var blevet forlovet med den

velhavende Galanterihandler Abraham Jacobsen. Begivenheden gav Digteren „et Ryk udad", han opgav at drømme og begyndte at arbejde. Ægteskabet afbrød heller ikke Forbindelsen mellem ham og Hanna. Der faldt efterhaanden Ro over hans Sind, og han kunde til sidst helt ironisk se Situationen i Øjnene.

Jeg satte mig henrykt ned og skrev
og dypped min Pen i Morgenens Lue.
— Hun svared mig i et sirligt Brev,
at hun og Søsteren led af Snue.
Jeg aabned mit Hjertes inderste Fold
og talte min Kummers Taarer for hende.
— Hun husked mig paa en grøn Parasol,
jeg havde lovet, men glemt at sende.

Jeg skildred mit Indres Ætnabrand,
mit Livs forgæves Tragten og Digten.
— Hun hilste mig venligt fra sin Mand
og spurgte mig om et Raad imod Gigten.
Jeg malede varmt mit tabte Held
og Sansernes evige Strid med Villien.
— Hun bad mig sluttelig leve vel
og endelig snart besøge Familien.

En ny Hanne havde krydset hans Vej.

Heibergs og Hertz blev enige om at tage paa Landet sammen. De valgte at slaa sig ned i Hørsholm. Det blev en regnfuld, men ikke desmindre en dejlig Sommer — det syntes i alt Fald den unge Frue og hendes kun alt for forelskede Tilbeder. Heiberg red frem og tilbage til Hovedstaden, hvor han holdt Forelæsninger paa den militære Højskole, og de Dage, hvor han var borte, havde Hertz Fruen

for sig selv. Han gjorde dog intet Forsøg paa at bryde ind imellem dem. Skøndt hendes Kærtegn overfor Manden gjorde ham „kold og bleg“, nøjedes han med at lide i Stilhed.

De forslog Tiden ved Billardet i det gamle Posthus, og de spillide Fjerbold. Ofte sad de og talte til langt ud paa Natten. En Eftermiddag hen ad Aften, det var Lyn og Torden, kom Hertz ned i Stuen til Heiberg og Damerne. Ofte havde Skuespillerinden sunget Bellmans Sange for ham, til han mente selv at kunne Melodierne og gik op paa sit Værelse for at prøve — stadig kom han tilbage og bad hende synge dem endnu en Gang. Denne Gang havde Digteren lært Melodien. Og mere end det. Han havde fyldt den med al sin Sjæls Poesi:

Hist over Slotshavens sjunkne Terrasser
hviler Nattens Dug som et grædende Hav,
Slottet, man nedrev i uhyre Masser,
vidner Kirken om lig et Kors paa en Grav.
Egnen er øde, Mathilde, hvor du
flygtig har redet den flygtige Ganger;
blot dine Lidelser mindes endnu
af den tungsindige Sanger.

Hele „Hørsholm-Sommeren“, Stedets Romantik, de realistiske Ferieindtryk, Digterens Vemod og Fru Heibergs Skønhed er samlet i „Posthuset i Hirschholm“ —

End af en Skorsten derovre sig hæver
som et Slør af Æter den blaalige Røg,
lyser i Maaneskin, imedens den svæver
bølgende forbi den beskyggede Bøg.

Og med et Sjal om det lokkede Haar
viser sig en i vor øverste Stue:
lænet til Armen i Vinduet staar
ensom Professorens Frue.

Hør, hvor hun synger: „Se, skyrna glimma,
stjernorna försilfra båd vatten och land.
Månan i molnet sin guldgula dimma
kaster öfver klappträn och såar vid strand".
Fredman! Din Sang, der er kendt af saa faa,
i hendes drømmende Tanke den hviler;
ak, og i Øjnenes natdunkle Blaa
spejler sig Maanen — og smiler.

Alle følte Digtet som en Oplevelse. Da Heiberg bemærkede, at „det Ak havde Hertz faaet forbandet godt ind", erklærede Fruen skalkagtig, at „det Ak holdt hun ogsaa mest af". „Det er godt gjort", tilføjede Heiberg saa lidt spidst, „at han kan staa dernede paa Vejen og i Maaneskin se Farven paa dine Øjne, mens du staar i Vinduet i vor øverste Stue".

Naar Vejret tillod det, gjorde man smaa Udflugter i Omegnen. En af dem stod senere for Fru Heiberg i særlig Glans. Det var Udflugten paa hendes Bryllupsdag, den sidste Juli. Turen gik til en Høj en halv Mils Vej fra Hørsholm. Fru Heiberg trak den lille, med Proviant fyldte Vogn. Heiberg og Hertz var kaade som et Par Studenter. De vilde ind paa enhver Kro undervejs for at hvile og faa noget at drikke. De beraabte sig paa Bellmans Autoritet og citerede i eet væk Steder af hans Sange, som godtgjorde, at man ikke med god Samvittighed kunde gaa forbi en Kro uden at unde Kromanden sin Næring. Heiberg

paastod, at det vilde bringe dem Uheld hele Aaret igennem, hvis de paa dets første Dag gjorde sig skyldige i en saadan Forsømmelse. Men hans Frue var ubarmhjertig, hun gik videre med den lille Vogn og nødte dem til at følge efter. Fru Gyllembourg havde lidt ondt ved at følge med. Endelig naaede de Højen. De sad paa Toppen og saa ud over det blaa Øresund, der laa for deres Fod som et Spejl. Stille hvilede alle Skibene i Sundet, der rørte sig ikke den mindste Vind; de havde alle deres hvide Sejl oppe til Tørring efter de foregaaende Dages Regn. Smaa Fiskerbaade med røde Sejl laa spredte som Valmuer over Vandfladen. Hvens Banker skinnede som Guld, og den lille St. Ibs Kirke syntes at være rykket flere Mil nærmere, saa tydelig saas dens hvide Gavl. Fuglene kvidrede sommerligt i Træernes Toppe. Fru Heiberg pakkede Madvarerne ud og bredte Dugen paa Græsset til Forskrækkelse for Fru Gyllembourg. „Jeg troede, her var Bord og Bænke", sagde hun. Heiberg svarede leende: „Du troede vist ogsaa at her var en Sofa, naar du vil være ærlig". Da alt var ordnet, satte de sig omkring det rigt besatte Jordbord, drak Skaaler, sang Bellmanske Sange og var nær aldrig kommet derfra — til stor Sorg for Fru Gyllembourg, der frygtede for, at Aftenduggen skulde skade deres Helbred og de alle blive dødssyge. Fru Heiberg bandt Kranse og slyngede dem om de to Digteres Hatte. Timerne fløj som Minutter. Maanen steg frem, og nu begav de sig hjemad. Heiberg foreslog sin Moder, at hun skulde sætte sig i Barnevognen, hvis Indhold nu var svundet betydeligt ind; saa skulde de skiftes til at trække hende. Det Forslag

gik hun dog ikke ind paa, saa haardt det end faldt hende at gaa den lange Vej hjem. Markerne dampede af Dagens Hede, og Elverfolket dansede over de store Enge. Aldrig havde de set de opstigende Taager danne saa tydelige Skikkelser, syntes de, som her ved Hørsholm. Taagerne hvirvlede sig i den lette Aftenvind i tykke Svingninger rundt om hinanden langs hen ad Markerne og antog ligesom menneskelige Former, og Maanen oplyste de lange Taagestriber, der svævede efter Skikkelserne som et fint luftigt Slør, som Vindpustet snart hævede, snart tvang ned mod Jorden.

„Se," raabte den unge Frue til Heiberg, „ser du dine Elverpigers Dans!"

„Agnete, du er Elverpigen selv", svarede han, „min Elverpige, lad de andre opløse sig i Taager, naar kun du er virkelig".

Trætte af Dagens Anstrengelser naaede de endelig deres lille Hus i Hørsholm.

En Dag sent i August tog man ind til København. Der var alligevel kommet lidt Misstemning i Kredsen. Efter et Besøg paa Christianshavn skrev Hertz i sin Dagbog: „Fra Kl. 3 til 4 hos Heiberg. Han havde Koldfeber: og jeg syntes de andre med ...." Nogle Maaneder derpaa sendte han Heiberg og Hustru Digtet „Hyacinter", et vemodigt Aldrig mere:

Jeg skal ej mere som' tit i Fjor
med Eder i Slotshavens Gange spadsere
og lytte til Spurvenes kvidrende Kor
i Mangel af andre, der vil musicere;
ej undre mig over den uddøde Pragt,
det nedrevne Slot, de svundne Kaskader,

og høre, hvad Skomagerkonen har sagt
om Spor af Terrasser i Træernes Rader;
ej tale med Eder om Hoffets Glans,
ej mindes bedrøvet tidligt og silde
Banketter paa Slottet og Ture til Vands
og Hesten, der fo'r paa Vejen i Dans
med den muntre Dronning Mathilde.

En mærkelig Sommer var gaaet. Hans Brix gør Forholdet saaledes op: Det havde for Fru Heiberg været en Leg med en Mus. Musen var sluppet levende derfra, den havde bare følt et Dødsgys gennem Pelsen, og det havde krillet en Smule ogsaa i hendes Nakkehaar derved. Der er Uro i Hertz' Digte fra Hørsholm — man hører et Hjerte, der burde være stærkt, og som med Uro og Skam føler sig ungt og ulykkeligt. Digteren er ramt af Elskov og svag som en Kvinde, hvem en Fortryllelse er falden paa. Men da Spændingen er øget til det stærkeste, har Digteren taget til sit Fond af jødisk Ræson og indset, at den attraaede Genstand var over hans Formue og Evne; saa vendte han omsider behjertet Ryggen til og gik.

Han gik. Men han g l e m t e ikke. Johanne Luise havde sat dybt Spor i hans Sind, hun blev Ragnhild i „Svend Dyrings Hus", blev Jolanthe i „Kong Renés Datter"; hendes Personlighed har, som det er sagt, mere end nogen andens tændt Elskovens Glød i vort Sprog. Fru Heiberg spillede selv disse Roller, og hun virkede i dem som i hele sin Kunst: brillant, pikant, interessant, Selv den aldrende Oehlenschläger bøjede sig til sidst for den nye Tids Kvinde, skrev „Dina" for hende og priste paa den

nordiske Types Bekostning den slanke og elegante „spanske Pige“:

O, taler til mig atter ej
om blonde Møer i Nordens Rige.
I har ej haft det Held som jeg
at se den skønne spanske Pige.
Ej hendes Øjne vel er blaa,
ej Lokkerne sig gyldne bøje:
i Udtryk langt de overgaa
dog smægtende Blondines Øje.

Hun Ilden stjal, Prometheus lig,
og gemte den bag Silkebryne.
Der fører den en farlig Krig;
thi Øjnene bestandig lyne,
og Haarets ravnesorte Flok
langt ned ad Svanebarmen ruller,
man skulde tro, at hver en Lok
kom for at kysse hendes Skulder.

Hun var en Teatrets, hun var ogsaa en Selskabslivets Dronning. Naar Fru Heiberg efter at have spillet paa Kongens Nytorv om Aftenen vendte tilbage til Hjemmet i Brogade, senere paa Søkvæsthuset, samledes der ofte Gæster om et velbesat Aftensbord, hvor Østers, Vindruer i Krystalskaale og udsøgt Vin stod paa Bordet, og hvor der lød munter og spirituel Konversation. Havde Skuespillerinden fra Moderen arvet et økonomisk Talent, der atter bragte Heibergs og hans Moders slette Pengeforhold paa Fode, besad hun paa samme Tid Faderens lyse Skønhedsglæde. Der var Fest over hendes Stuer, der var noget af den store Stil. Kamma Rahbek og Fru Gyllembourg havde været mere fordringsløse, maaske

ogsaa hjerteligere. Fru Heiberg var i en ganske anden Grad en Stjerne. Hun straalede selv, og hun gav Lys til andre. Hos denne danske Mme Récamier kom fra tidlig Tid Mænd som Hertz, Poul Møller, Weyse, H. C. Ørsted, Andræ og Tscherning; senere blev ogsaa Martensen, Madvig og Hall stadige Gæster. Og alle vendte betaget hjem fra dette Hus, stundom som i en Rus.

Det mest levende Indtryk af Johan Ludvigs og Johanne Luises Hjem giver nogle Breve fra en ung Officer Adolf Fibiger til hans Moder. Heibergs har holdt Afskedsfest for Tscherning, Digterens Kollega fra den militære Højskole.

„Vi kom", fortæller Fibiger, „først Kl. 8¼, men var ikke desto mindre de første. Efterhaanden kom der flere til, og nu kom Fruen til Syne. Hun var klædt i hvidt og bar en hvid Kappe, der sad aldeles fladt paa Hovedet med en Art Puf bag i. Den hvide Dragt, den flade Kappe og Haaret, der bølgede ned under den, alt tog sig ud som en dejlig Negligé, som en Morgendragt ved en Promenade i en engelsk Park. Den klædte hende fortræffeligt. Heiberg tog hende ved Haanden, — men ak, ikke med den raske Ynde, som en ung Soldat kunde have gjort det! — og nu førte han hende forbi os, vi stod som gode Soldater i Række og Geled, idet han sagde: „Maa jeg gøre dig bekendt med de Herrer". Han standsede ved hver især og nævnede hans Navn; man bukkede for hende med al mulig Elegance, jeg for min Person tillige med en Slags Glæde, Ærefrygt og Beundring. Hun hilste igen, og dermed var den Scene forbi.

Tscherning, der var bleven afhentet i en Vogn med

fire Heste for, kom først sildigt. Jeg havde derfor god Tid til at se, hvem der var.

Fru Gyllembourg, Heibergs Moder, var den eneste Dame foruden Konen i Huset. Af Højskolens Lærere var der Bendz, Kellner, Baggesen og de Meza; af Eleverne Flensborg, Andræ, Gosch og jeg, for Resten Professor Thiele, Fru Heibergs Broder og nogle flere. Omsider kom Tscherning. Der blev bragt Te om, man grupperede sig, snakkede, snart med Per, saa med Poul. En Disput mellem Andræ og mig paa den ene og Kellner paa den anden Side om lærde Materier var død hen, der indtraf en lille Pause, og jeg saa mig nu om efter nogen at komme i Kast med. Nærved stod en lille Klynge, hvori Tscherning og Fru Heiberg var Hovedpersonerne. Jeg nærmede mig lidt efter lidt. Belysningen er Tusmørket, og Fruens hvide Dragt ser helt alfelig ud".

Fibiger gengiver en Samtale mellem Skuespillerinden og Tscherning.

„Ved Bordet sad Fader paa den ene, Tscherning paa den anden Side af Fru Heiberg. Jeg var nede i Nærheden af Professoren, som mod Slutningen flittigen skænkede Champagne i mit Glas, hvorved jeg — forlad mig det! — fik Mod til at tage Brillerne paa. Nu kunde jeg rigtig se Fruen. Tscherning var meget blød, næsten vemodig. Til Slutning udbragte han den simple og hjertelige Toast: „Tak for Venskab og Gæstfrihed!" Jeg klinkede med ham og med Fru Heiberg; jeg kan ikke forklare, men vel antyde dig med hvilken Brusen i mit Indre. Strenge, der i lang Tid havde tiet i det Indre, sitrer i et saadant Øjeblik med sagte Toner, alle i ren Samklang. Det er som

et Aandepust fra en højere Verden, der bæver hen over Harpens Strenge; Sjælen hæver sig modig og i stille, ren Glæde, medens Tankerne vugger sig forbi den. — Efter Bordet kom vi ind i Salen, hvor vi først samledes og „hvad frydfuldt Syn mig blænder Øjet", en Punchebolle midt paa Bordet med en Kreds af funklende Glas. Nu drak vi da Punch. Et ungt Menneske, namens Cantor, med et sjælden bøjeligt Organ, deklamerede i et mørkt Værelse ved Siden af efter flere af Skuespillerne, som oftest karikerende, hvorved jeg nær var død af Latter, Tscherning ligeledes. Det var ogsaa meget smukt at se Fru Heiberg le saa hjerteligt. Vi kom først hjem, da Kl. var over to".

Om Søndagen var Fibigers paa Takkevisit. Det regnede om Formiddagen, og de maatte opsætte Visitten til om Aftenen. De kom først Kl. otte og sad og passiarede en Times Tid. Saa vilde de gaa, men der hjalp ingen Snak, de maatte blive og drikke Te, det vil sige de sad omkring et rundt Bord midt i Salen, hvor de fik Te og Smørrebrød, drak Vin og morede sig fortræffeligt. De erfarede blandt andet, at Heiberg og hans Hustru, da Selskabet forleden Aften var gaaet, havde fundet Vejret saa smukt, at de var spadserede ud af Nørreport ad Stierne til Frederiksberg og først kommet hjem Kl. seks om Morgenen.

Den unge Officer har faaet et af sine højeste Ønsker opfyldt, han er blevet introduceret i det Heibergske Hus. Og han fortæller om Husets Frue, hvorledes hun taler meget langsomt og korrekt, næsten med samme Opmærksomhed, som man taler et fremmed Sprog;

hendes Stemme er noget syngende, men naar hun bliver munter, er Tonen raskere og højere. Hvad Øjnene angaar, kræver de en dristig Lignelse.

„Tænk dig den stille Rolighed i en mørk Skov, Gran og Fyrretræer vokser hist og her med dejlige Bøge, som skygger over den klare Skovstrøm, der næsten lydløst, men med rivende Fart skyder frem mellem Buske og Græs. En enkelt Solstraale baner sig Vej gennem det tætte Løv, dens klare, rene Glans kastes tilbage fra de mørke, tavse, ilende Vande. Saaledes er hendes Blik, naar hun taler. Tier hun, da er det, som om Strømmen havde sagtnet sit Løb og var blevet en yndig Skovdam. Saa vel i den ilende Strøm som i den stille Flod er Vandet, skønt beskygget af den tavse Skov, saa klart, at man næsten tror at kunne se den dybe Bund".

Fibiger har daarligt Raad til at gaa i Teatret; men det Heibergske Hus er ham mere end Erstatning. Skønt han „ikke er forlibt i Fruen", skønt han „er et fornuftigt Menneske", var han dog bestemt gaaet hen at fri til hende, „hvis ikke den Helvedes høflige Heiberg var". Herre Jesus, sikke et Hus der vilde blive' udbryder han. Heldigvis holdt han sig i Skindet.

Intet dansk Digterhjem, ingen dansk Digterfrue er omstraalet af en saadan Glans som Heibergs.

Men selv Solen har Pletter. Johanne Luise taalte ingen ved Siden af sig. Jenny Lind, den svenske Nattergal, der havde lagt hele Publikum, deriblandt ogsaa Heiberg, for sine Fødder, kunde tale med derom. Thi det er nok en Hukommelsesfejl, naar Fru Heiberg i Erindringerne paastaar, at ogsaa h u n

sværmede for Jenny Lind — hun skal tværtimod have været ikke saa lidt reserveret over for den fejrede Sangerinde, naar de mødtes paa Teatret, hvorimod Jenny Lind for sit Vedkommende i den Grad beundrede Fru Heiberg, at hun længe betænkte sig paa at optræde paa en Scene, der ejede saa uforlignelig en Kunstnerinde som hende. „Jenny Lind vilde absolut", fortæller Bournonvilles Datter, „gøre hende en Visit før sin Afrejse; men Modtagelsen blev lidt underlig, næsten komisk. Skønt Moder forud havde meldt Besøget, var Fru Heiberg ikke til Stede for at modtage sin Gæst, og uagtet Moder den ene Gang efter den anden beordrede Heibergs Tjener til at underrette Fruen om, at Jenny Lind var kommet, fik hun bestandig det samme Svar: „Fruen er i Haven". Der var altsaa intet andet at gøre for hele Selskabet end at tøfle ned i Haven, hvor Fru Heiberg sad gemt i et Lysthus og ligesom vaagnede op af en Drøm ved Synet af os. Jeg ser endnu Faders forstemte Mine; men saa kom Heiberg selv til Stede, og han bragte Liv og Elskværdighed med. Han indbød os til at blive til Te, hvortil Fru Heiberg skyndte sig at svare: „Det kan De ikke — nej, desværre De kan ikke!" — og Heiberg beklagede det meget. — Ingen havde spurgt os, og ingen af os havde svaret. De voksne var nær ved at briste i Latter; men min Søster og jeg følte os meget skuffede over at skulle tage bort; det var en dejlig Have at lege i, og Heiberg holdt et „vældigt Styr" med os Børn. Fru Heiberg gengældte først Besøget *efter* Jenny Linds Afrejse, og da vilde hun saa gerne „have set hende og os alle til Middag —".

Man maa indrømme Charlotte Bournonville, at hvis Fru Heiberg har syntes om Jenny Lind, var det i hvert Fald en mærkværdig Maade, hvorpaa hun lagde sit „Sværmeri“ for Dagen.

Heibergs store Beundring for den unge, talentfulde Mathilde Fibiger, behagede heller ikke hans Hustru, der til Trods for Mandens tresindstyve Aar var endogsaa meget hurtig til at afbryde den Smule Forlibelse eller hvad man skal kalde Digterens Sympati for „Clara Raphael“-Brevenes Forfatterinde.

Endnu værre var det selvfølgelig, naar Digteren viste smukke, men ubetydelige Damer Opmærksomhed. Og det skete. „Det er“, sagde den gamle Fru Gyllembourg, „underligt nok med Johan Ludvig; han, der ellers har Smag for ædel Vin, han kan undertiden finde paa at beruse sig i daarligt Øl“.

Allerede ude i Hørsholm havde Fru Heiberg til Hertz ytret at det om Mennesket ikke gjaldt, hvad der staar i hans „Amors Genistreger“, at Skyerne gaar til Hvile om Aftenen. Den muntre, dagklare Heiberg var tilfreds, optaget af Stjernerne, af Teater, Filosofi og Astronomi. Men hans Hustru! Hun følte det trods Scene, trods Kunst stundom som et Savn, at hun ingen Børn havde, og det hjalp da ikke, at hendes Mand forklarede, at det er de fineste Ægteskaber, der ligesom Blodappelsinen er ufrugtbare. Der kom Tider, da hun ligefrem fandt, at Heiberg forsømte hende. Hun, om hvis skinnende Øjne og hvide Arme det halve København laa og drømte, kunde da om Aftenen iført et Sjal gaa frem og tilbage i deres indelukkede Have og se spejdende op imod „sin Vens“ oplyste Ruder. Skulde han dog ikke rive

sig løs fra sine Studier og komme ned til hende? Men han kom kun sjælden. Sitrende af Kulde maatte Fruen atter ty ind i Stuen og gaa til Ro. Og naar Heiberg ved Et-Tiden endelig indfandt sig og hun halvt i Søvne spurgte, hvor han kom fra, var han ofte drillevorn: „Fra Hesten paa Kongens Nytorv!“

Glimrende var Johanne Luises kunstneriske Sejr. Et Skuespil af Scribe hed „Kvækeren og Danserinden“. Michael Wiehe var Kvækeren, der ved en Misforstaaelse er kommet i Besøg hos Danserinden og i kejtet Bæven sidder ved hendes Chaiselongue. Den forgudede Primadonna har kastet Hovedet tilbage i Puderne i stille Betragtning over, hvor vidt det lønner sig at knuse hans Hjerte, som hun har knust andres. Imidlertid morer hun sig med at spørge om, hvilken Stilling han tror, hun indtager i Samfundet. Betaget af al den Luksus, han ser, men dog mest grebet af hende selv, hendes lette og dog fornemme Sommerfugleskikkelse, som ligger der i hvide Kniplinger og med det sorte Haar rullet op i en Knude af Krøller, gætter han paa noget meget fornemt. „Højere op“, siger hun drillende overlegent. Han stiger, stiger, til han naar Dronningen. „Højere op“, siger hun endnu. Maalløs stirrer han spørgende paa det vidunderlige Væsen. „Gudinde“, svarer hun let henkastet og rejser sig . . . . I dette Øjeblik fandt Datiden, at Fru Heiberg naaede Illusionens Højdepunkt; enhver forstod, at denne Kvinde holdt Menneskeskæbner i sin Magt.

Om man havde budt hende en Trone for at forlade Teatret, havde hun afslaaet det, sagde Fru Heiberg

i sin Ungdom. Og naar Wiehe efter en Forestilling kyssede hendes Haand med de Ord: „Det er dejligt at spille saaledes sammen", har den modne Kvinde endnu tænkt det samme. Man forstaar det. Men man forstaar ogsaa, at det er farligt at være Gudinde, farligt at foretrække Kunsten for Livet. Der gemmer sig, synes man, alligevel dybest i Sjælen Længsler, som paa den Maade ikke kan blive tilfredsstillet, og som i ubevogtede Øjeblikke maa faa Taarer til at pible frem. Ikke mindst da hos en lidenskabelig Paria, som Heibergs Hustru dog var, inden Digteren fik fordansket hende og skaaret hende til. Clara Bergsøe, en af dem, der har forstaaet den store Skuespillerinde bedst, kunde da heller ikke lade være med at spørge sig selv: Havde Johanne Luise for den Lykke hver Aften at begejstre et Publikum maattet ofre selve Ungdommen, Moderglæden, ja maaske Kærligheden? Var det for hendes Vedkommende netop erotiske Længsler og Spirer, brudte i Livet, der i Kunstens Jordbund havde faaet Aflæggerens lykkelige Kraft til at „slaa an" og dér var vokset op til Træer, under hvis Skygge hendes Samtid begejstret sværmede? Havde Lykkens Feer paa hendes Vugge lagt saa straalende Gaver, at da Turen kom til Kærligheden, var der ikke Plads, og med sænket Hoved maatte dens Fe forføje sig bort?

Overalt i den Heibergske Kreds stred man for de æstetiske Krav. Baade udadtil og i sit eget Sind.

Men der var fuldt af Modstande. Ogsaa Hertz fik det at mærke. Hans Tunghørhed blev efterhaanden generende, og skønt han hvert Aar fik opført to, tre Skuespil paa Teatret, pinte Fattigdom ham — Styk-

kerne vurderedes uden kunstneriske Hensyn efter det Antal halve Timer, Opførelsen tog! Indesluttet og ensom, mere og mere tungsindig kunde den fine, gratiøse Digter i en af sine Studiebøger optegne en natlig Samtale med Musen:

„Hvi har du ikke sendt din Digter et sympatisk kvindeligt Væsen til Ledsagerske gennem Livet?“ spørger han.

Musen svarer: „Du har tøvet, da du var ung. Nu, da du ældes, vender Kvinderne dig Ryggen!“

„Da jeg var ung, fulgte jeg dig paa din Gang. Du var min Kærlighed.“

„Min Ven, du har udtalt din Dom. Ingen kan tjene tvende Guder. Men er det dig ikke nok? Har du ikke ligget ved mit Bryst, følt himmelsk Salighed i min Favn? Vær mig tro, og jeg skal gøre dig Afskeden god.“

Omkring de halvtreds var Hertz paa Besøg hos sin Ungdomsveninde Hanna og hendes Mand ude i Ordrup. Om Aftenen talte Digteren og Hanna paa en Spadseretur i Krattet om gamle Minder fra en Sommer i Frederiksdal for Aar tilbage, „hun lidt sky, som jeg syntes“, skriver han i Dagbogen. Ved deres Tilbagekomst fandt de nye Gæster, Hannas Søster og Søsterdatter, den smukke Louise v. Halle, kun femten Aar gammel. Louise var imidlertid saa naturlig og kærlig mod „Onkel“ Henrik, at hun straks den første Aften vandt hans Hjerte. Da han kort Tid efter besøgte Moderen, havde han et Par Bøger med til den unge Pige, som i den følgende Tid til Gengæld jævnlig sendte Digteren Foræringer, for hvilke han takkede paa Vers. Hun tilstod, at hun

godt kunde lide at finde et af hans Breve paa Bordet, naar hun vaagnede om Morgenen, og han skrev:

Dit unge Hjerte i mit eget banker,
din Ungdoms Glæde sitrer i mit Bryst,
og Tonefaldet i din kælne Røst
har blødt formildet mine strenge Tanker.
O, lad mig i dit Foraarsliv forynges
og i din Ungdom blive ung igen!
Med dine Psyke-Vinger løft din Ven,
naar han af Tiden og dens Alder tynges.

Morgenhilsenerne blev til Giftermaal, og Bryllupsrejsen gik til — Hørsholm. Desværre er Dagbogsbladene fra Hertz' anden Hørsholm-Sommer omhyggelig skaaret ud af Bogen. Vi ved kun, at Digteren nu som saa ofte gentog Goethes Ord: „Was man in der Jugend wünscht, hat man im Alter die Fülle", og at Louise, skønt Sommeren ganske som for atten Aar siden bragte Bellman-Vejr, Regn og Blæst, fandt, at det „for Resten havde været lykkelige Dage". Den tunghøre Digter fortsatte sit stille Liv, mild og venlig og nøjsom, men meget tilbagetrukken, og Hustruens Beundring og Hengivenhed gjorde det let for hende at bøje sine Ønsker under hans Vilje. I dette Hjem voksede der Børn op. En egen Højtidsstemning var der over Huset, naar Fru Heiberg, „Fruen", som hun altid kaldtes, aflagde Besøg.

Der er fra den Heibergske Kreds endnu en Profil at mindes.

Hvad der kendetegnede Heiberg og Hertz — den fine, beherskede Hyldest af det kvindelige — var som Galanteri intet imod, hvad Heibergs Fætter,

Ungkarlen Carl Bernhard var Mester for. Denne slebne, lidt glatte Forfatter, der vedblev at være sin Moders Øjesten, og for hvem hun til sin Død holdt Hus, viste sig over for Kvinderne altid som Kavaleren, og hans Bøger vrimler af Lovord over det Køn, som han altid havde paa en vis Afstand. Det Resultat, han for ulykkelige Ægteskabers Vedkommende naaede til, var intet mindre end, at Mændene „ikke forstod Kvinderne." Uden „stadig Opmærksomhed", uden „et kærligt Koketteri" maa Ægteskabet, hævdede Carl Bernhard, blive en Kvinde ensformigt, og han havde i Overensstemmelse dermed dannet sig en særlig Teori om Ægtefolks Indretning af Lejligheden. Selv om man kun havde fire Værelser, skulde Fruen have sit Boudoir, som Manden havde sit Arbejdsværelse, og det fælles Sovekammer maatte være meget langt og med Vinduer paa modsatte Vægge. I Midten af dette Kammer skulde nemlig anbringes et stort, tykt uldent Gardin, der gik ned mellem Ægtefolkenes Senge. Paa den unge Frues Side hang saa en lille Snor, som hun efter Behag kunde trække i, naar hun ønskede Gardinet aabnet. Om Morgenen, naar hun skulde klæde sig paa, trak hun Gardinet til ... Var det ikke Fru Gyllembourg, der foretrak den lille Indsø og fandt Havet raat? Der er over Carl Bernhards Pebersvende-Betragtninger ikke blot noget indelukket, men ogsaa noget affektert. Den Heibergske Hjemlivs-Æstetik er hos Fætteren trukket saa haardt op, at den strejfer Karikaturen.

Med Heibergs Død var Kredsens Indflydelse forbi. Fru Gyllembourg var allerede gaaet i Forvejen, og

snart fulgte Carl Bernhard og Hertz efter. Kun Johanne Luise blev tilbage, uden Forbindelse med det yngre Slægtled, altid optaget af med gamle Venner som Krieger eller for sig selv alene at „genopleve“ den svundne Tid. Hendes Erindringer viste, at Tiden virkelig var en Genoplevelse værd. Men de viste ogsaa dens Begrænsning. Der var Finhed, Hygge og Stemning over den Heibergske Kreds, Skønhed og Glæde over dens Kunst. Men Romantikken var blevet til Romantisme; den stærke, hvad der ofte vil sige den s a n d e Følelse holdtes ude, i alt Fald nede. Det gjaldt selv hende, der var Kredsens Midtpunkt. Der er Mennesker, som med deres Ønsker afblader Livets Blomst, til dens Blade ligger visnede for deres Fødder. Fru Heiberg nøjedes, siger Clara Bergsøe, med at holde Blomsten i sin Haand, fordybe sig i dens Farve og indaande dens Duft.

IV.

ANDERSENS EVENTYR.

Altid er han efter Folk — han sidder i den store Lysekrone i Teatret — han løber i Kongens Have og paa Volden — naar Studenterne gaar fra Forelæsninger og Pigerne fra Præsten, stadig er han efter dem, den uartige Dreng! Det er H. C. Andersen, der saaledes lader Kærlighedsguden drive sit Spil i Guldalderens, i Frederik den Sjettes København, og han har ogsaa fortalt om Digterens Møde med Eros . . . . En Aften, mens Regnen skyller ned, sidder den gamle Digter ved Kakkelovnen, hvor Ilden brænder og Æblerne snurrer. Da lyder et Barns Graad udenfor, og Digteren lukker ham ind, en dejlig, gullokket Dreng med Øjne som to klare Stjerner, rystende af Kulde og med en af Regnen fordærvet Flitsbue i sin Haand. Men ak, hvor slet lønner Drengen ikke den gamle Digter for hans Godhed! Næppe har den lille danset lidt og faaet røde Kinder, før han for at vise Digteren, at Buen ikke har taget varig Skade, tager en Pil og — skyder ham lige ind i Hjertet, hvorpaa han leende løber sin Vej. Den uartige Dreng, sukker Fortælleren, saaledes at skyde paa den gamle Digter, der havde lukket ham

ind i den varme Stue, været saa god imod ham og givet ham den dejlige Vin og det bedste Æble . . . .

En træffende Vignet til H. C. Andersens egen Kærlighedshistorie, den lille græske Idyl i hjemligt Klædebon! Naar Eventyrdigteren paa sine gamle Dage kastede Blikket tilbage, var det sandt nok: Den kloge Kone havde faaet Ret, der spaaede, at Odense By en Gang skulde blive illumineret for hans Skyld. Skomagerens og Vaskerkonens Søn var blevet hædret af Fyrster og Samfundets store, og han havde med sine Eventyr erobret Verden. Men hvem talte om den Pris, hans Sejr havde kostet? Og Sejren havde dog været dyrekøbt. Som Barn spottet af de jevnaldrende for sin Grimhed, siden drillet for sit sære Væsen, hudflettet for sin Selvfølelse og Forfængelighed havde dette store, naive Barn, dette straalende Geni aldrig følt sig helt lykkelig, aldrig kendt noget virkeligt Venskab eller noget egentligt Hjem. Og Kærligden? Om og om igen havde han været forelsket; men hver Gang var det gaaet ham, som det gik ham allerede ganske ung — dengang han efter sin første Forelskelse skrev:

Man har et Sagn — et Eventyr:
Hvert Musling-Dyr,
der bygger i den dybe, salte Sø,
naar det har skabt sin Perle, maa det dø.
O, Kærlighed! Du blev mit Hjerte givet,
og Perlen koster Livet.

Den første Forelskelse! Den 25-aarige Digter, der havde døjet saa megen Modgang, men omsider var blevet Student og havde gjort Lykke med forskel-

lige Poesier, solede sig en kort Stund i Medgang. Under et Ophold paa sin Fødeø fik han af en Ven, Christian Voigt, Indbydelse til Faaborg, hvor Vennens Fader, en formuende Agent og Skibsreder, boede. Faaborg var dengang en blomstrende Handelsby med livlig Skibsfart paa fremmede Lande. Voigts boede i et gammelt Hus, som i over hundrede Aar havde tilhørt Slægten. H. C. Andersen fik en yderst venlig Modtagelse. Han skildrer i sin Dagbog selv Mødet med sin Kammerats Søster, som bar det poetiske Navn Riborg, og om hvem vi fra anden Side ved, at hun uden at være smuk havde et Par velsignede Øjne og altid var frejdig, fuld af troskyldigt Skælmeri — særlig skal det fynske Maal have klinget sødt paa hendes Læber.

„Om Morgenen", fortæller Digteren paa sin naive og ubehjælpsomme, men malende Maade, „pyntede jeg mig til Besøget og gik temmelig tidlig hen til den anselige Gaard. Jeg vidste, at man var meget spændt paa at se mig, især den ældste Datter, der var en Snes Aar og holdt saa meget af mine Forældre og Digtene. Min unge Ven sov da endnu, og man viste mig ind i Dagligstuen, der saa meget pyntelig ud med smukke Kobberstik, Fortepiano, Musik og Bøger. Den ældste Datter var ene i Stuen, hun skænkede Te og modtog mig med megen Venlighed, idet hun hvert Øjeblik rødmede, naar hun talte til mig, men syntes ellers at være munter og livfuld. Det var et ganske dejligt, fromt Ansigt, der var saa meget barnligt deri, men Øjnene saa kloge og tænkende ud, de var ganske levende og brune. Hun havde en simpel graa Morgenkjole paa, der klædte hende godt; just den hele Sim-

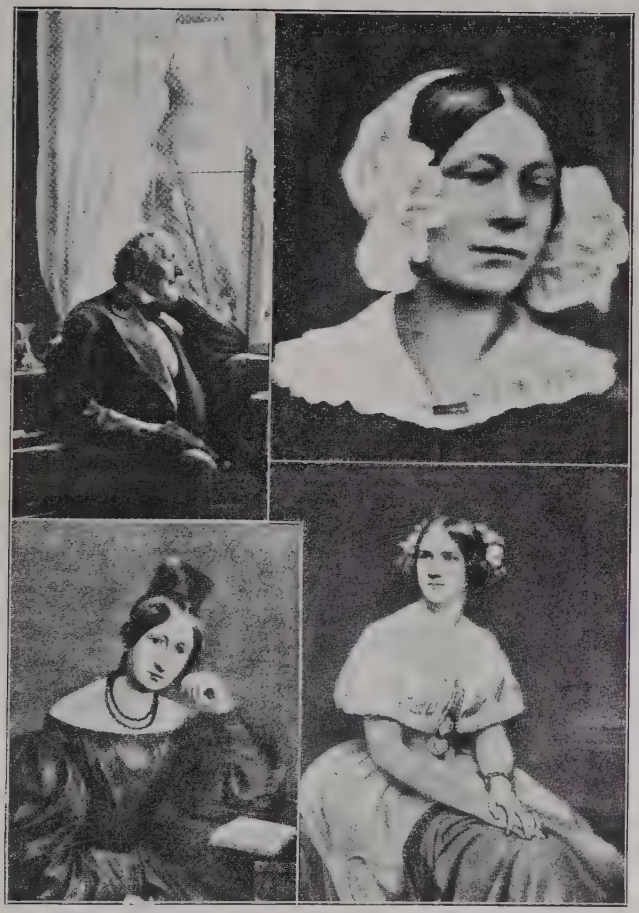

H. C. Andersen. *Riborg Voigt.*
Louise Collin. *Jenny Lind.*

pelhed til dette Ansigt indtog mig straks for hende, hendes Interesse for mine Digte, ja selv det, at hun syntes at have en Slags Respekt for mig, kildrede min Forfængelighed og gjorde straks, at jeg havde en Art Interesse for hende. Hun spøgte over sin Broders Syvsoveri, viste saa megen Aand og Lune, at jeg ogsaa fik Lyst til at gøre mig interessant; jeg ved ikke selv, men det var næsten straks, som vi to længe havde kendt hinanden, og jeg havde den hele Dag saadan en Glæde ved at behage den unge Pige. Der kom saa mange fremmede Damer, der var meget venlige, meget smukke, sagde mig Komplimenter, men de behagede mig slet ikke som hun, men det var jo rimeligt, hun var den smukkeste, klogeste og havde saadant et barnligt fromt Ansigt. Der var just kommet et mindre Fartøj hjem, som tilhørte Faderen, det laante han os om Eftermiddagen, og vi sejlede over til en lille Skov, her fik jeg Buketter af de unge Damer, h u n flettede en Egekrans, som hun bad Broderen give mig.

Om Aftenen var jeg i et sjældent godt Lune, jeg følte mig virkelig saa opvakt, og unge og gamle hørte de paa mig med Lyst og Interesse, jeg har aldrig siden følt mig saa sjælesund, saa rig paa Lune, og jeg saa hvor glad, hvor søsterligt h u n tilsmilede mig. Da jeg sildig kom hjem paa Gæstgivergaarden, var jeg nu saa oprømt. Pigen spurgte mig om, hvorledes deres By behagede mig, og om jeg ikke med Voigts Familie havde moret mig, herved fik jeg Anledning til at tale om Døtrene, og jeg ved ikke selv, kom til at sige: „Hvem er det, de er forlovede med?“ Thi jeg tænkte, at det var de vist. Hun svarede da, at

der var ingen forlovede, uden paa en Maade den ældste. „Det er en sjælden Pige“, sagde hun, „men der har hun nu fattet Kærlighed for Apotekerens Søn, der er Forstkandidat; Forældrenes Have støder sammen, de har nu alt som Børn kendt hinanden; han ved nu, hun har Midler, og saa holder han fast. Hendes Forældre har meget derimod, og det er vist det, der har gjort Kærligheden stærkere. De maa aldrig se hinanden, thi hendes Fader vil ikke have det, da der ikke er noget ved ham! Gud ved, hvad der nu bliver! Jeg vil ret ønske, hun maatte faa en anden god Mand!“

„Den stakkels Pige“, tænkte jeg. Hun har altsaa Hjertesorger. Jeg kunde ikke lade være at tænke paa hende og hele denne lystige Dag, der var flyvet hen“.

Man ser, at Digteren allerede har et venligt Øje til den faaborgske Brunette. Og det var heller ikke helt forkert, hvad han havde bragt i Erfaring. Riborg var virkelig allerede hemmelig forlovet med en Forstkandidat Poul Bøving, og den myndige Agent misbilligede ogsaa virkelig i høj Grad Partiet.

Andersen er et Par Dage Gæst i den lille By. Han er rigtig i sit Es. Næste Dag arrangeres der Køreture, ni Vogne i Følge, man synger og ler, og Damerne hylder Digteren, Om Aftenen er han og Familien Voigt til et Aftenselskab, der slutter med et lystigt Bal. Riborg er stadig den foretrukne.

„Hun dansede gerne, sagde man, og det ærgrede mig ret, at jeg ikke gjorde det samme. Hun spurgte mig derom, og jeg maatte da svare, at jeg helst var Tilskuer, hun satte sig da hos mig, underholdt sig med mig, og da hun afslog alle de, der kom for at en-

gagere hende, følte jeg mig meget smigret og søgte da at gøre mig saa interessant som mulig. Hun havde megen Læsning, megen Aand og udviklede sig saa frappant, men paa en næsten altfor beskeden Maade. Bad mig, naar jeg forlod dem, give sig en Afskrift af et af mine Digte. Tiden fløj bort, før jeg vidste det; da jeg hjemme i mit Logi vilde reflektere derover, kommer der ingen Resultat, men en underlig Angest; jeg følte mig saa vel her, og dog fik jeg en Higen efter at komme bort, jeg maatte — jeg vilde, og bestemte min Afrejse alt til næste Dags Middag".

Da Digteren om Morgenen meddeler Familien sin Beslutning, beder man ham forlænge sit Ophold; men Uroen har ikke forladt ham, han vil stadig bort, og Agent Voigt og Sønnerne lover da at ledsage ham paa Vej.

„Efter Maaltidet drak vi Kaffe i Haven; jeg var i halvtredie Dag blevet som hjemme i Familien, jeg spadserede med hende og Søsteren om i Haven, jeg sagde i Spøg: „Jeg skal i min Roman kalde Elskerinden op efter Dem, Deres Navn er just smukt og passende." Hun blev ganske rød og slog det hen i Spøg, men da jeg nu skulde skrive et Digt til hende, havde jeg ikke et eneste, der var passende, og det var mig ikke muligt at digte to nye Linier. Jeg afskrev da: „Avis aux lectrices" samt „Graat Vejr", og overlod hende selv at vælge; det andet skulde da Søsteren have, hun valgte det første og gav mig igen en smuk Blomsterbuket, som Søsteren stak med en Blomst fra sig ind i. Jeg var ganske vemodig, da jeg skulde bort, og hun var ogsaa rent borte; først da

jeg sad paa Vognen og kørte bort, saa jeg hendes milde Ansigt bag Ruden, hvor hun nikkede Lev vel!"

Den unge Digter vender tilbage til Hovedstaden, og om Efteraaret mødes han og Riborg herinde. En Veninde af hende skal gennemgaa en Øjenoperation, og hun er fulgt med. Han bliver sig nu sin Kærlighed bevidst.

„En Dag bad hun mig læse „Ravnen" for sig og den syge Dame. Jeg gjorde det da; men det var ganske forunderligt, hvor meget, ret ud af Hjertet, jeg dengang fandt i dette Stykke, det forekom mig, som hver Replik var til hende. Jeg kunde ikke lade være at se paa hende, hendes Øje mødte mig, hun blev blodrød og saa fra det Øjeblik ikke mere op fra sit Sytøj. Da jeg gik, rakte hun mig Haanden til Tak for min Læsning; jeg trykkede den til mine Læber, mens mit Bryst var færdigt at springe. Nu blev det mig først klart, at jeg elskede hende, elskede hende af mit hele Hjerte",

Han føler Kraft og Mod til alt blot for at vinde den unge Pige, og han tvivler ikke om, at hun jo ogsaa elsker ham; hele hendes Væsen synes at røbe det. Han lever som i en Rus. Naar han skal undervise sin moderlige Veninde Signe Læssøes Søn, gaar det meste af Tiden med at tale om Riborg og hendes Brødre, og en Dag udbryder han: „Jeg er saa træt, at jeg ikke kan staa paa mine Ben; i tre Kvarter har jeg ligget paa Knæ for Riborg". „Hjertets Melodier", der siden sattes i Musik af Grieg, og har opnaaet saa stor en Yndest, bliver til i disse Dage, idet H. C. Andersen, opfyldt af sin Kærlighed, skriver Digt efter Digt til den unge Pige, først og fremmest det lille Vers:

Min Tankes Tanke ene du er vorden,
du er mit Hjertes første Kærlighed,
jeg elsker dig som ingen her paa Jorden,
jeg elsker dig i Tid og Evighed.

Da de træffes næste Gang, er Riborg venlig, men noget forlegen; det viser sig i alt Fald, at hun ikke er vred for Digtene, hvis Hensigt Andersen mener, hun maa have forstaaet. Han vil imidlertid have Vished, og en Aften gør han hendes Broder til sin fortrolige. Der opstaar en dyb Pause; saa trykker Christian Voigt hans Haand og tilstaar, at han længe har anet, hvorledes det var fat. Om Søsteren kan han kun sige saa meget, at han ved, hun nærer Godhed for ham. Men Digteren vil vide mere, han vil have Vished for, at hun virkelig elsker den anden. Paa dette Tidspunkt afbrydes Samtalen imidlertid af et lystigt Selskab, og den ulykkelige Digter maa i flere Timer lade som intet og spille den overgivne. Da han kommer ned paa Gaden, strømmer Taarer ned ad hans Kinder, han gribes af Svimmelhed og maa holde sig fast ved Muren. Efter at være naaet hjem synker han besvimet om paa Sengen.

Der staar ham nu ingen anden Udvej aaben end at sende Riborg et veritabelt Frierbrev.

Da hun har læst det, brister hun i Graad, men svarer, at det er hendes Pligt at forblive trofast mod Bøving, der vilde blive ulykkelig, og som hang ved hende med Sjæl og Hjerte.

„Samme Aften jeg fik dette at vide, var hendes Fader og Søster komne, hun var med dem i Parkettet, hendes Øjne søgte mig, hun var dødbleg og dog saa smuk, saa usigelig smuk! De spillede „Christian og

Christine", det hele Stykke forekom mig vor Historie, thi jeg tænkte mig selv som den ædle Stanislaus — Forfængelighed midt i min Smerte. Mit eneste Ønske var at tale med hende, før vi skiltes ad; hun havde ytret det samme for sin Broder; hun vilde ogsaa gerne ene sige mig Levvel! — vi tænkte paa Maaden, men det lod sig ikke gøre. I Hotel Royal, hvor jeg besøgte Faderen og Søsteren, traf vi sammen; hun saa ikke paa mig; de andre sagde, hun var syg; da jeg gik, saa jeg Taaren i hendes Øjne. O Gud, hvor jeg følte mig ulykkelig, og dog maatte jeg skjule mig for mine Bekendtere. Nu kom den sidste Dag, vi maatte se hinanden sidste Gang, men ogsaa det blev forhindret; om Aftenen skulde hun med Faderen og de andre i Teatret, der spilledes „De to Dage"; naar Stykket var ude, vilde jeg stille mig ved Udgangsdøren for at ønske dem en lykkelig Rejse. Faderen bad mig besøge dem næste Sommer, Søsteren trykkede venlig og glad min Haand, men hende gav jeg sidst Haanden, jeg trykkede den fast i min og følte hende gengælde mit Haandtryk, idet hun med vaade Øjne saa mig ind i Ansigtet, idet hun hviskede „Lev vel for altid!" Jeg styrtede ud — — og har aldrig set hende siden. De rejste i den tidlige Morgenstund bort; Broderen bragte mig hendes inderlige Hilsen og en lille Seddel med disse Ord:

„Lev vel, lev vel! Gid Ghristian snart kan sige mig, at De er rolig og fornøjet som før!

Med inderligt Venskab

Riborg —"

Det var det eneste Brev, Andersen modtog fra

den unge Pige. Han gemte det trofast. Ved Digterens Død fandt man paa hans Bryst en lille Pose; den indeholdt Riborgs Brev. Det var saaledes virkelig gaaet i Opfyldelse, hvad han havde sunget:

> To brune Øjne jeg nylig saa,
> i dem mit Hjem og min Verden laa,
> der flammede Snillet og Barnets Fred;
> jeg glemmer det aldrig i Evighed!

Havde det hele fra Riborgs Side været Koketteri, smigret Forfængelighed?

Hun skrev til sin Broder: „Hvor kan den gode Andersen tro, at han er mig aldeles ligegyldig? Engang mente han, jeg gjorde mere af ham, end jeg maatte, og jeg kan vel ikke give ham hele Skylden. Det gik her, som jeg før har sagt dig: Jeg lader mig let henrive til det ualmindelige; han er Digter og udmærkede mig mest her; kunde det ikke nok smigre en forfængelig Pige? Imidlertid haaber jeg paa hans Helbredelse, ellers maa jeg jo bestandig angre min Uforsigtighed".

Riborg fik i hvert Fald sin Forstkandidat og blev lykkelig Skovriderfrue.

„Den grimme Ælling", den forsmaaede Bejler, den omstridte og kritiserede Digter derimod maatte vandre videre ad sin tornestrøede Vej. For kort Tid siden havde han været et sorgfrit Væsen; nogle faa Dage havde knust Lykkens Sæbebobler, og det forekom ham nu, at hvis dette skulde være nødvendigt for at blive en stor Digter, vilde han næsten foretrække aldrig at have været til. I den følgende Tid kom han meget i det Collinske Hus først i Bredgade,

siden i Amaliegade, hvor den ansete Finansmands Børn var paa Alder med ham. Foruden til Edvard følte Digteren sig knyttet til Ingeborg — hun havde, sprudlende kvik, en egen Maade at tage ham paa; han kunde ligefrem længes efter hendes „dit Asen", „dit Fæ" — Navne, der fik en varm Tone, en ‚aandig Kontur" paa hendes Læber. Da Kærligheden atter fik Magt over Andersen, var det dog ikke Ingeborg, men Louise, hans Følelser gjaldt. Hun blev, smuk som hun var og samtidig indtagende og hjertensgod, hans andet Eventyr. Da han begyndte at sværme for hende, var hun atten Somre. Et af hans Breve til hende giver et Indblik i den Kamp, han førte ikke blot mod sin Kærlighed, men ogsaa mod sin Frygt for at ytre den og dermed saare eller vise sig utaknemmelig mod Familien. Det lyder saaledes:

„Medens De, rimeligvis, kører fra Komedien til Nygaard (Collins Landsted paa Jagtvejen), skriver jeg dette Brev, drømmer om Dem, tænker paa Dem — Dag for Dag bliver alt om mig mere og mere Poesi, mit hele Liv synes mig et poetisk Digt, og De begynder ret at spille en Rolle deri, det er De dog ikke vred for? Da jeg betragter Edvard som en Broder, er det jo naturligt, at De bliver — hans Søster. — Gid jeg havde truffet Dem hjemme i Eftermiddag, jeg længtes ordentlig efter Dem, og der var saa meget at fortælle. — — Mit lille Digt „Hende jeg mener" gør ret Lykke. Herre Gud! Man behøver kun at lade Hjertet tale for at blive en god Poet. Ørsted syntes, det var allerkærest. Mille Hornemann mener bestemt, hun kender hende — Gud ved det! — Det morede mig saa meget, at De

var lidt nysgerrig derom! Den gode Fru Ingeborg er derimod som Grethe i „Kærlighed uden Strømper“, „hun ser dybt i Tingen!“ — Men lad den Fugl flyve; jeg kunde let fortale mig, og saa blev jeg saa ulykkelig! O Gud, jeg vilde fortvivle derover, for det var vistnok noget slemt, noget meget utaknemmeligt. Turde jeg lade Dem se ind i mit Hjerte, De vilde da se en ganske underlig Komedie, men der er Direktionslogen kun for Primadonna, og saa er det jo fornuftigt, at ingen kommer ind, thi ellers saa Publikum for meget. De vilde da ellers ogsaa blive forbavset over de dristige Ideer, jeg, qua Digter, vover at indflette i disse Skuespil. — — Her har De ellers det længe forønskede Digt om „De brune og de blaa Øjne.“

Jeg var et Jordens Barn og fuld af Lune,
og Glæde var min Tanke som mit Ord.
En Pige saa jeg — Øjnene var brune,
de bandt mig fast til denne skønne Jord!

Jeg saa en Pige, alt var Aand og Tanke,
den klare Himmel jo i Øjet laa.
Dødt var mit Hjerte — nu det maatte banke,
og Sjælen barnlig mod sin Himmel saa.

Det brune vinker ned, det gør mig svimmel,
det blaa mig aabner Kærlighedens Himmel.

De ser, det er en Spøg, der ikke engang har poetisk Betydning, men De vilde jo selv have det at læse. — — Hils Deres Søster og Moder, vær elskværdig ved lille Viggo, og tænk imellem paa — Digteren.“

H. C. Andersen kalder Digtet en Spøg, men han giver dog en tydelig Karakteristik saavel af sin fordums som af sin nuværende Kærlighed.

Der var imidlertid for dette ensomme Hjerte ikke mere Trøst at hente i de b l a a, end der havde været i de b r u n e Øjne. Louise Collin skyndte sig at sætte sin Søster Ingeborg til ogsaa at læse Andersens Breve — hun ønskede aabenbart ikke, at han skulde faa Lejlighed til at erklære sig, og han for sit Vedkommende blev følgelig blot endnu mere forlegen. At betro sig til Broderen har Digteren forstaaet ikke vilde nytte; Edvard var ingen Christian Voigt. Familien Collin holdt i det hele taget nok af H. C. Andersen; men en Forbindelse mellem en af Husets Døtre og en Digter, fattig som en Kirkerotte, vilde man sikkert nok bede sig fritaget for. Det varede da heller ikke længe, før Louise forlovede sig med en ung Jurist, ved Navn Lind. I flere Dage holdt Familien det skete hemmeligt for Andersen, idet man var bange for, at Slaget skulde være for haardt. Signe Læssøe skrev til ham om, hvor ængstelig hun havde været ved at se hans rolige Ansigt og høre ham le — hun forstod, at han intet havde vidst; nu bad hun ham om ikke af alle sit Livs Glæder at gøre et Offerbaal til den elskedes Ære, om ikke at lade Bitterhed fylde det Hjerte, hvor Louise havde haft sin Plads. Et hjertelig ment, men derfor ikke mindre trist Raad.

Den nye Skuffelse bibragte Andersen den Overbevisning, at den, som ikke er smuk eller rig, aldrig vinder et Kvindehjerte, og det er Forholdet til Louise Collin, der kort efter lægger ham de Ord paa Læben:

Jeg var ej smuk, jeg var ej blandt de rige,
og til den bedste Blomst dog Øjet saa.
„Vær min!“ jeg drømte, voved halvt at sige,
hvad kan man ej i Drømme falde paa.
I Rosens Rødmen Haab jeg vilde finde;
en anden kom — jeg ser endnu paa den,
jeg ser, hvordan han Rosen monne vinde,
og nu — er jeg en gammel Pebersvend.

Da Louise Collins Bryllup skulde staa, drog Digteren paa sin Orientrejse. Thi hans Kærlighed var blusset op paa ny. En Maanedstid før Brylluppet hedder det i Dagbogen: „Sovet uroligt! Kærlighed til Louise Collin vaagnet stærkt paa ny! Bestemt at rejse“. I Rejsedagbogen et Par Maaneder efter Brylluppet staar der: „Vemodig og sorgfuld, tænkte jeg paa min tabte Rose i Danmark“. Og atter en Maaned efter: „Jeg tænker paa Louise hjemme. — O, jeg er træt paa Legem og Sjæl“. Fra Tyskland havde han sendt et rørende Digt „Til Louise, skrevet i München paa hendes Bryllupsdag“:

Nu sidder du hjemme vemodig og glad
i din Brudedragt.
En fremmed jeg er i den fremmede Stad,
jeg skal se dens Pragt.
For Altret hans Haand i din er lagt,
den lystige Kreds nu synger for Eder,
der er Bægerklang,
der er Brudesang,
men jeg — for Eder jeg beder!

Mon dem i Hjemmet, som jeg forlod,
jeg mer skal se?
Du var mig en Søster saa mild og god —

Guds Vilje ske!
I Morgen jeg gaar over Alpernes Sne,
ser Roserne blomstre, jeg tænker paa Eder,
paa hvert venligt Ord,
hver en Drøm i Nord,
og da — for Eder jeg beder! —

Atter fandt H. C. Andersen Digterens Lod helt anderledes, end han havde tænkt. Men atter resignerede han. Efter Hjemkomsten spiste han en Gang om Ugen til Middag hos den venlige Justitsraadinde, han engang havde tilbedt, stod sig pænt med hendes Mand og — lavede Billedbøger til Børnene.

Endnu en tredie Gang skulde et Par Øjne bringe Andersen ud af Fatning. De var denne Gang hverken brune eller blaa, men graa. Dog heller ikke til denne Farve knyttede der sig for hans Vedkommende Held.

Det var lykkedes Bournonville at faa Jenny Linds Løfte om en Optræden. Hidtil havde „den svenske Nattergal" kun sunget i sit Hjemland. Nu tog Sangerinden Ophold i Balletmesterens Hjem, og Huset blev sat ganske paa den anden Ende. Folk kom og gik uafladelig, og den lille Charlotte, der dengang var en halv Snes Aar, fandt stor Fornøjelse i at iagttage de Herrer, som enten aabenlyst gjorde Kur til Husets Gæst eller i Stilhed var dødelig forelskede i hende. Blandt de sidste var en ung norsk Officer, høj som en Kæmpe. Trods sit martialske Udseende begyndte han allerede ved de første Toner, hun sang, at græde og snøfte som et Barn, saa Publikum hyssede, hvad der gjorde et ubeskrivelig komisk Indtryk. Blandt de første var H. C. Andersen,

som til Børnenes hemmelige Fornøjelse ofte udspurgte dem i Enrum, om Jenny Lind ikke i hans Fraværelse havde ytret noget, som kunde tyde paa, at hun holdt af ham.

Imidlertid imødesaa den stakkels Jenny med Bæven og Hjertebanken den Aften, da hun første Gang skulde optræde over for det fremmede københavnske Publikum. Og da hun havde set Fru Heiberg, forøgedes hendes Angst og Uro. Hun følte nu sin egen Ringhed endnu mere, og med Taarer bad hun om at blive forskaanet for den Ydmygelse at fremstille sin Person paa en Scene, som raadede over Fru Heibergs Talent og Skønhed. Hun gik oven i Købet saa vidt, at hun bebrejdede Bournonville, at han havde lagt en Snare for hende. Dette saarede ham, og han lovede at underrette Teatret om hendes Vægring ved at optræde. Men da slog den impulsive Kvinde om; nu vilde hun netop vise, at hun kunde, hvad hun vilde; med Guds Hjælp skulde det nok gaa godt, saa hun ikke bragte Skam over sit Land. Og da hun vendte hjem fra de første Prøver, hvor baade Orkestrets og Teatrets mest fremragende Skuespillere havde grædt af Henrykkelse, fløj hun Bournonville om Halsen og snurrede ham rundt i barnlig Glæde, idet hun Gang paa Gang gentog: „Vær ikke vred paa mig, vær ikke vred paa mig!“ Jenny Lind — kom, saa og sejrede, Oehlenschläger udbrød med lynende Øjne: „Hun vilde være en Fremstillerinde for min Valborg!“ Han skrev ogsaa et Digt til hende, og lige saa begejstret var Thorvaldsen, der, da han i Teatret blev præsenteret for den svenske Sangerinde, bøjede sig og kyssede hendes Haand. Stær-

kest bevæget var nu alligevel H. C. Andersen. Hans Dagbog fra disse Maaneder viser det. Der staar:

„3. Septbr.: Slet Humør. Middag hos Bournonville. Mademoiselle Lind fra Stockholm sunget for mig.

9. Septbr.: Aften med Jenny Lind hos Bournonvilles.

10. Septbr.: Jenny Linds første Fremtræden som Alice i Robert af Normandiet: hun fremkaldtes. Om Aftenen med hende hos Bournonvilles; hendes og min Skaal drukket; forelsket.

11. Septbr.: Sendt Jenny Lind et Digt.

12. Septbr.: I Aften hos Bournonvilles med Jenny Lind, foræret hende en Mappe.

13. Septbr.: Jenny Lind anden Gang i Robert; hun fik en Buket og et Digt af mig; forstemt, fordi hun rejser paa Lørdag.

14. Septbr.: Rejsen udsat; hver Dag hos hende; sendt hende mine Digte; gaaet i Thorvaldsens Udstilling med hende.

16. Septbr. Middag hos Oehlenschläger. Om Aftenen kom Jenny Lind. Jeg talte ikke noget med hende. Jaloux paa Günther. Vi kørte i Omnibus, og jeg fulgte hende hjem.

18. Septbr.: Besøgt hende. Læst de andres Digte, tænkte paa at fri . . . .

19. Septbr.: Sendt hende mit Portræt. Skrevet Vise. Aftenen hos Nielsens, hvor hun fik en Serenade af 300 Studenter. Jeg elsker hende; kom hjem om Natten Kl. 1½.

20. Septbr.: Ude paa Toldboden Kl. 4½, sagt Jenny Farvel, stukket Brev til hende, som hun maa forstaa. Jeg elsker“.

Eros havde for sidste Gang saaret Digteren og til hans Fortræd. En Aften agtede han for Alvor at komme frem med sit Frieri og sagtnede Gangen for at faa Sangerinden, der gik ved hans Side, paa tilbørlig Afstand fra det øvrige Selskab. Da bad hun ham med en morsom Ligefremhed, hun stundom tillod sig, om at „røre paa Skankerne", saa de ikke kom efter de andre. Øjeblikket var gaaet tabt.

Et Par Aar forløb. Jenny Lind besøgte igen den danske Hovedstad. Billetter til fordoblede Priser og endeløs Begejstring! H. C. Andersen var ogsaa denne Gang sammen med hende daglig, og hun var venlig mod ham, men heller ikke mere. Dagbogen melder:

„3. Oktbr.: Jenny i Norma; hjemme elskelig imod mig; glad og haabende, skønt jeg ved jo! (Dette sigter til Jenny Linds hemmelige Forbindelse med Sangeren Julius Günther, som hun antagelig har betroet Andersen.)

21. Oktbr.: Dagen før hendes Afrejse. Middag hos Jenny i Hotel Royal fra 5 til 12. Hun drak min Skaal som hendes Broder".

Hermed er Gravstenen sat paa denne Kærlighedshistorie. Jenny Lind holdt af Andersen som Digteren med det varme Hjerte og det fromme Sindelag, hvis Livshistorie i saa meget stemte med hendes egen. Men hun havde allerede een Gang afbrudt ham i et Frieri, nu anviste hun ham ved Broderskaalen utvetydigt den Stilling, han for Fremtiden maatte indtage.

Broder, Broder og aldrig andet!

Ihukommende sine svegne Forhaabninger, tolkede Digteren Pebersvendens Lod:

Hvil sødt,
som var du lagt i Dødens Skrin,
du min Erindrings Rose, favr og fin!
Du er ej Verdens mer, du er kun min,
for dig jeg synger, mine Taarer trille —
Natten er smuk, Natten er stille,
dødt — alt er dødt!

Ja, i mig selv ligger gemt en Skat,
hvad ved Verden om den derinde,
hvad ved den om Tankerne mangen Nat,
om Taarer, som lønligt rinde —
den lydløse, bitre Taarernes Elv,
der ruller saa tungt uden Vove.
— En Pebersvend tænker kun paa sig selv,
lad ham sove!

Da Jenny Lind senere hen havde bundet sig til en anden Mand, fortalte Andersen i „Under Piletræet" med Vemod om den Tid, da den fyrretyveaarige Digter tilbad den unge, straalende Sangerinde, og han erklærede engang, idet han saa tilbage paa de svundne Dage, at hans Kærlighed til Riborg Voigt havde været heftig, men ikke saa grundig og varig som Kærligheden til Jenny Lind.

Lampen skinner for Mængden, medens den selv fortæres!

Et Livs Erfaringer havde H. C. Andersen formet i de mest levende Billeder, snart sørgmodige, snart med det fineste Lune. I Eventyret om den lille Havfrue havde han skildret, hvor ondt det er, naar den, man gerne vil have, gifter sig med en anden; i enkelte Øjeblikke havde han ogsaa set muntert paa Skæbnen — man husker Toppen, der faar Nej i sit

Frieri til Bolden, men siden hoverer ved Synet af, hvorledes Bolden ligger i Skarnkassen, grim og ikke til at kende .... Selv havde Digteren aldrig Rist eller Ro, han elskede at rejse og farte om. Og Grunden var vel netop den, at ingen Forældre eller Søskende, ingen Hustru eller Børn ventede ham, naar han var borte, eller modtog ham, naar han kom tilbage. Hans beskedne Stuer i Nyhavn var intet Hjem, blot et Opholdssted; han var og blev en hjemløs.

Og Forholdet til Kvinderne! En Episode, Digteren selv har optegnet, viser, hvorledes der til Skade kun føjedes Spot. Anonyme Damer sendte i de senere Aar den store Berømthed Presenter, Blomster og Digte, de erklærede ham deres Kærlighed og bad om Stævnemøder. Han indlod sig aldrig paa sligt.

„En Dag, som jeg boede i Hotel du Nord", hedder det i Dagbogen, „kom en silkeklædt, ung, lidt skæv Pige, bad mig skrive for sig til sin Moders Fødselsdag et Digt. Jeg sagde, hun maatte komme ovenpaa, hvor jeg boede, hun kom lidt senere, fo'r straks hen, satte sig i Sofaen, sprang derfra op paa Forhøjningen ved Vinduet ud mod Teatrets Regissør-Værelse. „Hvor De bor mageløst dejligt!" udbrød hun. „De er min Digter, jeg elsker Dem!" Hun sprang igen hen i Sofaen, strakte sig, omfavnede mig. „Gud bevares! Hvad gaar der af Dem!" udbrød jeg. Hun blev forfærdelig nærgaaende. „Men har De ingen Moder?" sagde jeg. „Hvad vilde hun dog sige og tro, naar hun saa og hørte Dem saaledes? De er vist sindssyg, De maa virkelig gaa Deres Vej". Da forandredes hele hendes Personlighed. „De er et ækelt Menneske", sagde hun, „jeg har elsket Dem, nu hader jeg Dem.

Er De en Digter? De ved aldeles ikke, hvad en Digter er". — „Gaa!" sagde jeg og rystede. Hun løb, jeg fik i Hast Tøjet paa mig, løb hen til Etatsraad Collins. Gamle Madam Thyberg modtog mig. „Men hvad fejler De dog?" spurgte hun. „Hvad er sket?" — „Gud, der har været et Fruentimmer hos mig." Hun lo, da hun fik Forklaringen."

Ved at møde Lægen Andreas Buntzen erfarede Andersen, at det var en hysterisk Patient fra Hospitalet, der havde aflagt ham den ukærkomne Visit. Men naar hans Værtinde herefter meddelte ham, at en eller anden Dame havde søgt ham i hans Hjem, mens han var ude, forhørte han sig øjeblikkelig om, hvorvidt vedkommende havde været gal, eller om hun havde set anstændig ud.

Den uartige Dreng havde H. C. Andersen kaldt Eros. Den lille Historie virker næsten paa en som Drengens Grimasse, da han spodsk og følesløs flygter efter at have skudt den gamle Digter Pilen i Hjertet.

Saa var det noget helt andet med de mange søde Smaapoder, Andersen traf rundt i Hjemmene, og som han fortalte Eventyr. Hos Damerne havde han ikke gjort Lykke. Børnene elskede ham. De strakte sig paa Taa og kyssede ham, naar han havde glædet dem med Historier, og han skrev henrivende Smaabreve til dem med Hilsen til alle gode Mennesker, alle skikkelige Dyr og alle de yndige Blomster ude i Naturen.

De artige Børns taknemmelige Latter blev Eventyrdigterens eneste Erstatning for, hvad den uartige Dreng et Liv igennem ubarmhjertig havde tilføjet ham af Angst og Uro, af Tort og Svie

V.

FOLMER SANGER.

I det gamle København bag Voldene, i det København, hvor Studenterforeningen, Røde Lygte og Reitzels Boglade udgjorde faste Punkter, var Chr. Winther en populær Skikkelse. Naar han gik ned ad Gaden, hvilede mangt et Blik beundrende paa dette „Jordens Barn", der gerne lod Stjernen sidde og nøjedes med at plukke Rosen. Han var Naturens og han var Kærlighedens Sanger frem for nogen. Slentrende af Sted langs den blanke Furesø eller under Dyrehavens lyse Løvtag, havde han tolket den sjællandske Sommers Skønhed i Vers af forunderlig Sødme og Velklang, og næsten altid havde Omgivelserne været et Spejlbillede af hans egne Følelser. Med andre Ord af hans Forelskelser. Thi enhver mente jo at vide, at det forholdt sig med ham som med hans Folmer Sanger, det vil sige, at „hos ham bar altid Kvinden den allerstørste Pris". Og man havde for en Gangs Skyld Ret. Chr. Winther er en af dansk Digtnings store Erotikere. Hvor skælver ikke Kærligheden gennem alt, hvad han har skrevet! Uden at blive sentimentale eller frivole ejer hans Vers Udtryk for en Række af Elskovens Afskyg-

ninger fra den galante Hyldest til den ømme Beundring, fra den skælmske Ynde til den inderlige Hengivelse, skrevne som de er af en Skønhedsdyrker, der i Omgang med Kvinder ikke spillede forlegen Nar, men tog, hvad man gav, og uden Følelse af Brøde glædede sig derover. En flagrende Sommerfugl kaldte han sig selv:

Mon Liljen følte Smerte,
som bar mig paa sin Arm?
Og brast vel Rosens Hjerte
i dens blinkende Barm,
fordi jeg fløj forbi den
og sendte den et Blik,
der vakte Tanker i den,
som aldrig før den fik?

Violen — var den ikke
lige duftende og smuk,
fordi den lod mig drikke
sit første Morgensuk?
Og fik Kærminden Taaren
vel i sit Øjes Blaa,
fordi den havde baaren
mig et Minut, den smaa?

Og skal jeg høre ilde,
at i Auriklens Hus
jeg stundom fik en lille
gemytlig Sommerrus?
Selv har den mig udkaaret,
selv har den søde Ven
mig fuldt saa vel bedaaret,
som jeg bedaared den!

Mange Kvinder gjorde i Tidens Løb Indtryk paa Chr. Winther, og Nicolaj Bøgh har i sin Levnedsskildring af Digteren præsenteret et ganske antageligt Udvalg. Tre især. Den første af dem traf han, da han som Huslærer kom ind i Grosserer Müffelmanns Bredgade-Hjem, hvor den vindende og hyggelige unge Mand hurtigt fandt sig til Rette blandt Familiens Medlemmer. Det var en af Døtrene, den lille Alvilde. Efterhaanden som hun voksede op, havde hendes Lærer rig Lejlighed til at iagttage hende, ikke blot naar han gav Undervisning, men ogsaa naar de spadserede og sang i Kvartet ude paa „Fuglsang" ved den smukke Lyngby Sø. Den naturlige og skælmske, poetiske, men ganske usentimentale unge Pige drog ham mere og mere. Naar hun viste sig kølig, forsøgte han ofte at anslaa en spøgende Tone; men hvad der rørte sig i hans Hjerte, bærer de Digte, han igennem Aarene sendte hende, det stærkeste Vidnedsbyrd om — først og fremmest „Flyv, Fugl, flyv —" med Billedet af den elskede:

Gulbrune Lokker, de flagre i Vinden,
let er hun, rank som et Aks;
Øjet er sort, og Roser har Kinden,
ak, du kan kende hende straks!

Det var ingen gengældt Kærlighed. Uden ligefrem at fri fik Digteren af Alvilde tydeligt nok at vide, at hun ikke vilde være hans Brud. Det skete samtidig med, at han tog Asked fra sin Huslærerplads og drog paa en Italiensrejse, som en arvet Formue satte ham i Stand til. Han glemte dog ikke undervejs. Naar han netop sendte sine Sanghilsener fra Syden hjem

til den otteaarige Anna Mathea Aagaard paa Iselinge, var det utvivlsomt, fordi hendes Forbogstaver A. M. ogsaa kunde betyde Alvilde Müffelmann. Saaledes forstaar man ogsaa, naar Winther om sit Besøg paa Capri synger:

Jeg ellers altid skyr med Gru
at røres og at smægte,
men her mit Hjerte rørtes, du,
det kan jeg ikke nægte.

Saa da jeg kom lidt længer frem,
hvor Fjeldets Væg var lige,
jeg ridsede et A og M —
hvad mener du, de sige?

De andre Skriften ej fik set;
thi havde de blot set den,
de havde vistnok ret belet
Sentimentaliteten.

Og da vi kom i Dalens Skød,
som skraa mod Havet stiger,
der rakte os Levkøjen rød
de brune Bønderpiger.

Smukt satte jeg den paa min Hat
og tænkte: „Hun derhjemme
skal eje denne sjældne Skat;
jeg trofast vil den gemme!“

Men ak, tilgiv min Troløshed!
Hist i Castellamare
jeg gav den til en Dejlighed,
jeg kunde mig ej bare.

Endnu efter Hjemkomsten var Digteren en hyppig Gæst hos Müffelmanns. Alvilde var ofte hans Dame paa Ballerne, og hun blev inviteret i Teatret af ham. Der eksisterer fra denne Periode et morsomt lille Brev, Winther sendte hende:

„Kære Alvilde! I nogle Aar har jeg i min Nærhed bemærket et hemmeligsfuldt Væsen, et Slags elskværdig lille Alf, „neckisch, aber lieblich", som — uden at jeg kan opdage hvorledes — sender mig snart smukke, bronzerede Blækhorn, snart vidunderlige Skrivepenne, formodentlig røvede af Svingfjerene paa en eller anden fabelagtig Fugl Dphinnistan, snart nydelige broderede Læsepulte, hvor smukke, brogede Blomster spirer frem mellem de tørre Bøger — noget, som er meget sjældent her til Lands! Overalt, hvor jeg færdes, over Hav, til Lands, i Dal, paa Fjeld, i Syd, i Nord, i Kirker, Klostre og Templer, i Huler og paa Snetoppe, forlod den mig ikke — i det mindst ikke i Erindringen.

Vilde De maaske give mig et godt Raad, hvorledes jeg skal kunne faa dette liflige Væsen at se Ansigt til Ansigt?

Jeg har jo rigtignok i Fantasien dannet mig et Billede af samme, og — underligt nok! — det ligner altid paa et Haar Dem!

Indtil De altsaa ved Deres skarpsindige Kløgt udriver mig af denne Indbildning — der for Resten er mig meget kær — maa De, kære Alvilde, sandelig bære baade det hemmelighedsfulde Væsens elskværdige Skyld og Brøde og min varmeste Taknemmelighed. Deres hengivneste Christian Winther."

Det nyttede imidlertid altsammen intet, Alvilde viste

nogen Tid efter paany sin Tilbeder tilbage. Hun erklærede overfor sine nærmeste, at hun holdt inderlig meget af ham, men at hun ikke vilde gifte sig med ham, fordi hun overhovedet aldrig vilde indlade sig i Ægteskab. Og hun døde da ogsaa som ugift.

I Chr. Winthers Forhold til Sophie Hansen byttedes Rollerne om; her var det ham, der vilde fly, hende, som vilde holde Baandet vedlige. Uden at være egentlig smuk havde den mørkhaarede og mørkøjede unge Pige, som Digteren traf i Rosenkildes Hjem, et yndigt og blidt Væsen, og hendes Stemme var i høj Grad melodisk. Hendes Hang gik i Retning af det rørende, og blev der foredraget Poesi, kom hun let til at græde.

Det var som oftest i Skumringen, Winther indfandt sig hos Rosenkildes; Skuespilleren og hans Kone sad da hver i sit Hjørne af Sofaen og sov til Middag, og Digteren plejede at tage Plads henne ved Klaveret. Naar han stod og konverserede Sophie Hansen, talte han af Hensyn til de sovende i en dæmpet Tone, der nok kunde give selv ligegyldige Bemærkninger et vist fortroligt Præg, og paa den Maade gik det til, at de to blev forlovede ... Det var en saadan Mørkningstime, har den lille Julie Rosenkilde siden fortalt. Skuespilleren havde rejst sig fra Sofaen og var gaaet ind i sin Stue; da hørte Julie, at Samtalen ved Klaveret med et blev saa underlig urolig. Winther lagde Haanden paa sin Pande, og i det samme løb Sophie Hansen ud ad den ene Dør, mens Chr. Winther gik ind til Rosenkilde.

„Jeg ved ikke, hvad det er" sagde han, „men jeg maa være blevet forlovet".

„Det maa du saagu' da vide"! raabte Rosenkilde.

Og Digteren fik snart Syn for Sagen; thi et Øjeblik efter kom Sophie Hansen med sine Forældre, der delte hendes Henrykkelse over den Lykke, som var overgaaet hende. Der blev nu sendt Bud til nogle Bekendte, og Forlovelsen fejredes. Men da Winther om Aftenen, efter at alt var forbi, gik ind i Rosenkildes Værelse for at faa tændt en Cigar, udbrød han:

„Nu er jeg det ulykkeligste af alle Mennesker; for jeg har aldrig villet forlove mig med hende."

„Saa skal du saagu' ogsaa gøre det forbi igen", sagde Skuespilleren.

„Nej", svarede Winther, „det var, fordi det var Mørkning, og saa var jeg i en saadan Stemning, at jeg ikke vidste, hvad jeg gjorde; jeg handlede paa Trods. Nu maa jeg blot have Tid til at sætte mig ind i det, saa skal det nok gaa — det er blot kommet mig altfor overraskende."

Den Dag, dette skete, var Digteren blevet afvist hos Alvilde, og der har sikkert dæmret Forestillinger hos ham om, at det skulde gøre Indtryk paa hende at se ham som en andens Brudgom; det var i saa Fald ikke første — og det blev heller ikke sidste Gang, Chr. Winther af Øjeblikkets Stemning lod sig forlede til Skridt, han siden fortrød ... Under alle Omstændigheder gjaldt de forlovedes første Visit Müffelmanns. Sophie Hansen blev meget venlig modtaget, og hun blev saa gode Venner med Alvilde, at de førte en større Korrespondance. Men det var straks mig klart, ytrede Alvilde Müffelmann senere til Nicolaj Bøgh, at de to aldrig kunde passe sammen;

h u n var ikke fri for at være lidt smægtende-sentimental, og h a n holdt altid mest af det livlige og og pikante hos Kvinden; det passede ikke ...

En Tid lang satte Digteren alt ind paa at gøre det saa godt som muligt. Han gav Tegning til Sophies Dragter, overøste hende med Parfumer og Gaver og sad om Aftenen i hendes Værelse og læste Goethes Digtninge og andre tyske Værker for hende. Men saa fik han hende til at tage Ophold hos hans Svoger, Præsten Sidenius paa Lolland, for at lære Husholdning; det var jo hans Agt at blive Landsbypræst. Og dernede traf hun sammen med Digteren og Lægen Aarestrup, som aabenbart blev en Del indtaget i hende. Brix mener, at Winther ligefrem har gjort Aarestrup det begribeligt, at Forlovelsen var blevet en Byrde, som han spejdede efter Udvej til at frigøre sig for, og at det derfor vilde være en Lykke, om Sophie Hansens Tanker og Følelser kunde finde Afløsning; den ene af de to Mænd var uenergisk, den anden koldblodig, kirurgisk nok i sin Opfattelse til, at Brix kan have Ret. Chr. Winther følte i alt Fald mere og mere det uholdbare i sin Stilling til Kæresten, han indsaa Nødvendigheden af et Brud og benyttede Lejligheden til at hidføre det, da Sophie efter i lang Tid ikke at have faaet Brev fra ham skrev: „Denne Tavshed kan jeg i Længden ikke udholde. Sig til mig, at du hader mig, saa ved jeg Besked, saa har jeg noget afgørende at rette mig efter.“ Han sendte hende da som en Slags Opsigelsesbrev „Ravnens Kvide“, det lige saa smukke som ubarmhjertige Digt om den lange Fugl, der trygler Skønjomfru om sin Frihed:

Jeg saa, hvor de andre Fugle smaa
smukt lærte i Bur at sjunge;
da tænkte jeg straks: „Du ogsaa maa
faa Skik paa din Røst og Tunge.“

Saa lod jeg mig fange, — saa sad jeg fast;
men intet lærte jeg Stakkel,
og at mit Hjerte endnu ej brast,
det er saamænd et Mirakel.

Jeg kan ej trives i dette Bur,
her hjælper ej List eller Lempe;
min raa, min ubændige Skovnatur
vil evigt mod Baandet kæmpe.

Alt godt jeg ønsker min Jomfru kær,
dig Himlen stedse bevare!
Jeg beder dig blot: o, naadig vær!
du lade med Fred mig fare.

Og atter og atter lyder det Omkvæd, hvori Digtet ogsaa munder ud:

O, løs min Lænke, og bryd min Ring,
luk op mit Gitters Døre!
Her duer jeg dog til ingen Ting!
Saa skal du min Jubel høre.

Det vakte adskillig Opsigt i København, da det forlød, at Chr. Winthers Forlovelse var hævet, og fra mange Sider blev han angrebet som en upaalidelig Kavaler. Der var dog ogsaa enkelte, som tog ham i Forsvar, saaledes Oehlenschläger og Aarestrup. Den sidste skrev til en Bekendt: „Af et Brev fra Sidenius ser jeg, at Winther har ophævet sin

Forbindelse med Jomfru Hansen. Det var mig ikke uventet. Mange dadler Winthers Adfærd meget; jeg gør det ikke. At et Baand, som der absolut hører en vis Rus til at finde naturligt og taaleligt, maa være pinligt og utaaleligt, naar denne fattes, kan jeg godt begribe. Hvorledes Jomfru Hansen, som jeg har stor Agtelse og Kærlighed for, i saa lang Tid — som det lader — har kunnet misforstaa Winthers skaansomme Tilbageholdenhed og lemfældige Kulde, er mig en Gaade, og jeg beklager hendes Forblindelse; hun lider vist meget derunder. Med stor Finesse opsporer Damerne det planmæssig fordulgte, det listig komponerede og er belavede derpaa; men det aabne, djærve er en for bred Genstand for deres skarpe Syn, det overrasker dem altid. Hils Winther og sig, at hans „Ravnens Kvide" finder jeg mandig og smuk; og det er et levende Digt, just af dem, jeg holder af."

Hvad angaar Sophie Hansen selv, fik hun Lejlighed til at vise hele sit fine Tankesæt. Alt andet end bitter bad hun sine Omgivelser ikke at tænke paa hende med Beklagelse, og hun hørte aldrig op med at agte Winther. Da Poul Møller var død, og hun gik op for at se ham, vilde Skæbnen, at hun og hendes tidligere forlovede mødtes hver paa sin Side af Kisten; de rakte da hinanden Haanden over den fælles Vens Lig. Da der siden ved Kronprins Frederiks og Prinsesse Marianes Formæling var Bal paa Slottet, kom de ogsaa ved et Tilfælde samtidig op ad Trappen; han bød hende da sin Arm og førte hende til almindelig Forbavselse ind i Selskabet ... Da Sophie i sine senere Leveaar var til et Middagsselskab, spillede og sang en ung Pige nogle af Chr. Winthers

Sange. Hans fordums Kæreste, der sad i Sofaen, rejste sig med eet og forsvandt i en Vinduesfordybning, hvor hun stod og græd. Da Sangen var til Ende, gik hun hen og kyssede den unge Pige paa Panden, hvorpaa hun forlod Stuen. Hun elskede Digteren endnu .... Der fandtes, da hun døde, i hendes Gemmer et Portræt af Chr. Winther, hentet fra et Blad. Det var indpakket i hvidt Silkepapir, og nedenunder havde hun, lidt ændret, skrevet det Vers af hans „Længsel“:

Du tror maaske, jeg har glemt dig,
men tro mig, om du kan:
Jeg har i Hjertet gemt dig
og skal over Gravens Rand,
trods Livets bitre Kulde,
bære dit Navn det hulde,
prentet dybt i mit Bryst.

Den galante Digter med det skælmske Smil og den flotte franske Moustache skred atter løs og ledig ned ad den københavnske Stenbro.

Murermester Lütthans' Døtre sværmede for begavede, aandfulde Mænd, og baade italienske Sangere, Skuespillere og Modeherrer havde Adgang til det velstaaende Hjem. Den blonde Julie med de violblaa Øjne kunde være hensynsløs mod dem, hun ikke syntes om, men var til Gengæld saa meget mere for dem, hun holdt af; der var Gratie over hende, og hun fik det ofte at vide. Da Chr. Winther gjorde hendes Bekendtskab, var hun just blevet gift med den kundskabsrige og dygtige, men ikke saa lidt koleriske Manuduktør Werliin. En Dag havde Werliin til Chr.

Agerskov sagt: „Hør, du er jo en god Ven af Chr. Winther! Baade Julie og jeg holder meget af hans Digte og har Lyst til at gøre hans nærmere Bekendtskab. Før ham her ind i Huset — det vil glæde os.“ Og som sagt, saa gjort. Digteren kom og blev modtaget med aabne Arme —

Den første Gang jeg hende saa
— — — — —
i hendes unge Øjne blaa
to store, blanke Taarer laa
og saas paa Kindens Roser glide.

Det blev et skæbnesvangert Møde.

Besøgene i Sværtegade blev hurtigt hyppigere og hyppigere. Ogsaa hos Ægteparrets Genbo, Ludvig Bødtcher, saas Winther nu ofte som Gæst, og Digteren tog da Plads ved Vinduet, hvorfra han kunde se hen i Lejligheden overfor.

Ingen tvivlede efter kort Tids Forløb om, hvad det var, hans Øjne søgte. En Præstekone kom en Dag fra Werliins ud til Heibergs. „Jeg skal hilse Dem fra Chr. Winther,“ sagde hun til Fru Gyllembourg; „jeg har lige været sammen med ham.“ „Hvor?“ spurgte Fruen. „Et Sted, hvor han kommer hver Dag“. „Saa er han forelsket der“, udbrød Heiberg. Præstekonen svarede: „Det kan han næppe være, for der er slet ingen unge Piger“. „Ja, men saa er der vel en ung Kone?“ vedblev Heiberg. Konen svarede: „Hende tror jeg ikke, der er noget ved at gøre Kur til“. Da bemærkede Heiberg: „Hvor De dog er et Barn! Ved De da ikke, at Winther allerhelst er forelsket i unge Koner?“

Nu, dette var kun en almindelig Formodning. Mere end en Formodning havde imidlertid Phister, der om Sommeren ude i Taarbæk, hvor han og Werliins boede, ikke kunde undgaa at se, hvorledes den unge Fru Juiie ofte, naar hendes Mand var taget til Byen, modtog Besøg af Chr. Winther. Der forefaldt i den Anledning et pudsigt Optrin. Paa samme Tid var Werliins Svigerinde Thora nemlig Gæst derude, og hun holdt af at gaa Tur med Phister. En Nat, Skuespilleren kom sent hjem, mødte han Manuduktøren, der gik op og ned ad Vejen. Phister udbrød da: „Men det er jo lille Werliin! Hvad gaar De dog her for?“ Straks lød Svaret: „Jeg gaar her netop for at møde Dem!“ „Og det paa denne Tid af Natten!“ udbrød Phister. Werliin fortsatte: „Ja, jeg vil sige Dem, jeg taaler ikke længer, at De gør Kur til Thora, og nu vil jeg snakke ordentlig med Dem!“ Phister, som mente at vide sig fri for alt Ansvar i det omtalte Forhold, tog Werliin i Brystet og sagde: „Saa det vil du, min Dreng! Nej, nu bliver det nok mig, der skal snakke med dig!“ Og derpaa ruskede han ham dygtigt igennem, hvad der havde til Følge, at Werliin blev myg og sagde, at saadan var det slet ikke ment. Phister fortsatte: „Nu skal jeg sige Dem en Ting! De er kommet herud for at nyde Deres Sommereventyr med Deres Kone; skøt De nu Deres egne Sager, og pas paa, at det ikke ender med at blive et Winther-Eventyr.“

Snart maatte Digteren som Prinsesse Marianes Lærer tage til Neu-Strelitz. Det viste sig da, at hans Følelser for den blonde Frue med de violblaa Øjne var af mere end forbigaaende Art. Han skriver hjem

til Bødtcher, der i et Brev har fortalt ham om sin Genboerske:

„Blegrosenfarvet! — Det er det rette Ord! Maa jeg eje det? Jeg vil skrive Vers til den „blegrosenfarvede", og hun skal nok forstaa, at jeg mener hende. Jeg kan ikke med Ord udtrykke, hvor jeg med hele min Sjæl elsker hende, og hvor jeg forbander min Skæbne og — mig. Er det dog ikke til at græde Blod over, at en saadan Skabning skal være lænket til et saadant monstrum fatuitatis? Gud give, det var min Kone. Da jeg i Hadersleben om Aftenen laa i min Seng og sov, forekom det mig i Drømme, som om jeg sad i Urtekræmmer Petersens Stue i en Sofa ved Siden af Carl Petersen. Da traadte hun ind i Stuen; hun havde en hvid Kjole paa, en sort, elegant Mantille og en lille, mørkegrøn Silkehat i Haanden, hun var saa dejlig, men saa tragisk alvorlig, som jeg desværre ofte har set hende. Da ligger der en Dybde i hendes Øjne, en Fylde af Vemod om hendes Pande og Mund, det er ligesom en ængstelig, tordensvanger, graa Sommereftermiddag, fuld af Anelser og Smerte. Hun gik lige hen til C. Petersen og spurgte ham: „Hvor er Winther?" — I det samme kom der en Mand ind i Stuen og kastede noget tungt paa Spisebordet, og jeg vaagnede. Jeg kunde ikke straks besinde mig, hvor jeg var! Men da jeg ret var blevet vaagen, kom jeg til at græde, og jeg stod op og satte mig i den vis à vis med min Seng staaende Sofa, og hulkede af Hjertens Grund; og da jeg var blevet rigtig kold, krøb jeg igen til Køjs og sov ind .— Paa Rejsen drømte jeg saaledes tre Gange om hende; det er intet Under; thi jeg tænker ikke paa andet. Nu

rejser hun bort, og jeg ser hende maaske aldrig mere i mit Liv. — Erfarer du noget om hende eller noget, der angaar hende, saa fortæl mig det, kære Bødtcher! Ved du hvad? Det er rent afskyeligt og forbandet ikke at være gift. Jeg tror, jeg har ytret dig dette tit nok; men nu føler jeg det maaske mere levende, fordi det tegner til, at min udvortes Stilling kan blive af den Natur, at jeg kunde effektuere et saadant Foretagende. Men — jeg gør det ikke. I min Alder, naar man er saa nær ved Aftenen, er det for silde at bygge Rede. Jeg maa nok blive ved at flyve om som en forvildet Fugl — som en forfløjen Gaas .... Desuden — hvor skulde man finde endnu een?"

Denne Gang havde Chr. Winther ikke nødig at se saa mørkt. Der gik ganske vist Aar, inden han turde kalde Julie sin; men Tidspunktet kom. Den Sympati, de to fra først af havde næret for hinanden, blev til en Lue, der aldrig skulde dø — ikke for intet har Winther kaldt de Poesier, som blev Frugten, „Til Een". Werliins flyttede over til Jylland, hvor Manuduktøren fik et Præsteembede; men hans Frue vedblev at staa i en Brevveksling med Winther, der først var aabenlys, men efterhaanden blev holdt mere og mere hemmelig. Det endte med en Katastrofe. Werliin passede Posten op, aabnede Hustruens Breve og — gav hende en Dragt Prygl med et Spanskrør. Dermed var de to Ægtefællers Samliv forbi, og Julie flyttede tilbage til København, hvor hun tog Ophold hos Forældrene. Naturligvis gik alt dette ikke stille af, og da Chr. Winther samtidig med Separationen udgav sine første Digte til den elskede, havde Folk noget at snakke om; thi

skønt Digteren med Omhu søgte at skjule, hvem der havde inspireret ham til disse Vers, fandtes der nok, som vidste Besked. De vidste ogsaa siden saa udmærket, hvem det var, han havde manet til ikke at trække Tiden ud inden deres Forening, hvem det var, han havde bedt:

O, lad ej svinde
Timen unyttet bort!
Nornerne spinde,
tvundet af rødt og sort,
Livstraaden altfor kort —
lad den ej svinde!

Elskede, kære!
Kom til mit stille Bryst!
Jeg vil jo bære
dig og din Sorg og Lyst,
hvil i min Arm saa tyst —
elskede, kære!

Smykker den blanke,
levende Ædelsten,
Taaren, min ranke,
duftende Rosengren?
Ak, hver din Taare ren
blier mig en Tanke.

Yndigste Lilje!
Fyldig og blid og øm!
Er det din Vilje,
sejle vi Livets Strøm,
drømme den samme Drøm,
yndigste Lilje!

Lad da ej svinde
Timen uænset bort;
Nornerne spinde,
tvundet af rødt og sort,
Livstraaden altfor kort —
o, min Veninde!

I den Digtsamling, som Georg Brandes har kaldt den naturligste Gave fra en ung Dansk til den Kvinde, han elsker, faar man et forklaret, ikke altfor tydeligt Portræt af Julie — hvad Digtene giver, er mindre Billeder og Situationer end Poetens Stemninger, et Hjertes Banken. Af og til glimter „den blegrosenfarvede“ alligevel forbi med det blonde Haar og de blaa Øjne, en kraftig Skikkelse, en fast og kæk Kvinde og dog tynget af Sorger, drømmende og fuld af Vemod. Digteren og hans elskede sendte hinanden Blomster. En saadan Buket var for Digteren som et Brev, et Blomsterbrev. Det var Hilsener, der bragte ham kærkomne Bud om Mildhed og Fred. Dog ikke altid — det hændte, at Blomsterne havde grædt, og at deres Kind endnu syntes ham blank og vaad.

Han vidste kun alt for godt, hvad der trykkede og pinte den Kvinde, han holdt af. Efter at Julie var kommet til Byen med de to Børn, Henri og Ida, skete det en Dag, at Henri ikke vendte hjem fra Mariboes Skole: Werliin havde opsnappet ham, idet Drengen gik ud af Porten. Julie gik op og tryglede sin Mand om at give Afkald paa Barnet, der var lukket inde i Værelset ved Siden af. Hun blev afvist med Spot, og Faderen tog sin Søn med hjem til Præstegaarden. Ogsaa om Ida stod der Strid.

Winther havde faaet hende sat i Skole hos en Fru Spang. En Morgen kom Barnet eksalteret farende op paa Skolen: „Min ene Fader har henne ved Gammelstrand været oppe at slaas med den anden. Min Stiffader fulgte mig til Skole, og saa kom min rigtige Fader og vilde tage mig. De sloges med deres Paraplyer, saa de brækkede dem, og imens løb jeg.“ Digteren bad Fru Spang vise Werliin bort, hvis han skulde komme derop. Hvad hun ogsaa gjorde.

Dekorum havde hidtil været strengt overholdt. Men da Julie fra det Lütthansske Hjem flyttede hen i Studiestræde, blev Winther en stadig Gæst — enhver, der gjorde Visit, maatte være forberedt paa at træffe Digteren i hendes Stuer. Om Aftenen, naar hun havde besøgt Agerskovs paa Vodroffgaard og Chr. Agerskov fulgte hende hjem, saa hendes Ledsager tit Winther gaa efter i nogen Afstand for til sidst at skjule sig i en Kælderhals lige over for hendes Bolig. Digteren var bestandig om Julie. Ofte vandrede han endnu ved Nattetid neden for hendes Vinduer, uden at hun anede det, drømmende om hende, der forleden, en graa, lummer Dag, de stod i Haven, mild og vemodig havde rakt ham en Rose som Pantet paa, at han trods al sin „Kedsomhed“ stadig var hende kær .... Hvordan havde hun det vel nu? Hvilede hun det trætte Hoved paa Puden med Smil om Mund, og havde den valmuekranste Søvn jaget al Smerte bort?

Under den hvide Kappe
slumrer dit blonde Haar?
Ned fra Himmerigs Trappe
Drømmen saa sagte gaar?

Maler en liflig Scene
sig for dit anende Sind?
Ligger din Haand, den ene
under din fine Kind?

Ligger ved Hjertets Kilde
Haanden, den anden, blødt?
Dæmper den dér de vilde
Smerter venligt og sødt?

Julie var separeret, og hun og Winther kunde nu gifte sig. Der forløb endnu et Par Aar, inden Giftermaalet blev til Virkelighed. Har Digteren været bange for, at han alligevel var for højt til Aars, at det vilde være ham umuligt at opgive sine Vaner. Nok om det — de blev i alt Fald enige om, at nu skulde det være, og Julie gik til sin Fader og bad ham betale Winthers Gæld. „Nu har jeg først maattet betale en Sum Penge for at skaffe min Datter af med een Mand; nu skal jeg betale en Sum til, for at hun kan faa sig en ny," sagde Murermesteren. Men naar Julie bad, kunde han ikke sige Nej. Den gamle Lütthans skal dog have været saa streng mod Winther, at denne ikke vovede at opgive sin værste Post, en Gæld, som ublu Aagerrenter havde bragt ham i.

Fra den Lejlighed i Nybrogade, hvor Julie var flyttet hen, og hvor Digteren ved hendes smaa Selskaber i lang Tid havde været nok saa meget Vært som Gæst, holdt de Bryllup. Det kneb med at faa en Præst til at vie dem. Men omsider udførte Pastor Gad Handlingen i sin Stue i Vimmelskaftet over for Helligaandskirken, og uden Gilde og Gratulationer

tog Digteren hjem til sin Julie. Han var langt om længe „i Havn," og Savnets og Længslernes Tid var forbi. Der er dog ingen Jubel i hans Bryllupshymne, snarere Alvor og Vemod. Men — Bruden var jo ogsaa 35 Aar og Brudgommen 52.

Ægteskabet blev, som det maatte blive. Julius Clausen har karakteriseret det saaledes: Digterens Forhold til Julie voksede, som Aarene gled, i personlig Inderlighed, saaledes at han slet ikke kunde undvære hende. Men det lod sig naturligvis ikke undgaa, at Aldersforskellen kom til at mærke denne Forbindelse og gjorde den til en stille Strid mellem en længe ungdommelig, levelysten, overlegen og behagesyg Kvinde og en Mand, der hurtig ældedes og foretrak at leve en vanemæssig Tilværelse.

Det var dog ikke Vane straks. Hvor' dyb en Lykke er der ikke over en af de første Somre! Chr. Winther og Julie havde taget Ophold i Skovfogedhuset „Dejligheden" ved Roskilde Fjord. De var fri for Husspioner og Sladder, ene to:

Natten var mild og kær,
stille og dunkel,
skjult var bag Skyen hver
Stjernes Karfunkel!
Vi var saa ene,
Lindenes Grene
sagtelig svæved vort Vindue forbi —
alt var en sød Melodi.

Smerterne er forstummet, Sorgerne kun et Minde.

Smeltet til eet var jo
Livsfyldens Kerter,
eet vare begge to
bævende Hjerter;
fletted' som Ranker
eet vore Tanker;
eet var vor Himmel, vor Tro og vort Haab,
eet som vor Kærligheds Daab.

Drømmende vugged vi
som over Havet,
vækkende Sukket, i
Længsel begravet;
hilste vor Stjerne
som fra den fjerne
Evighed havde formælet vort Navn —
salige, Favn udi Favn!

Det var en Sommer, der svarede til Stedets Navn. Digteren tilbad sin Hustru mere end nogen Sinde, beundrede hendes „Skuldres sødt smægtende Hvidhed", hendes „Lokkers blonde, rørende Blidhed", syntes, hun var som „Brød det grove-fine, hvoraf man aldrig bliver ked". De sværmede i Skovens Skygge. Da Sommeren lakkede paa Hæld, fik Julie Meddelelse om, at hendes sindssyge Søster var blevet daarligere, og hun maatte rejse til Kiel. Men i Oktober vendte hun tilbage. Winther havde ventet hende med Længsel. De gik atter i Tusmørket deres Aftenvandring:

Du lagde din Haand jo paa min Kind?
Du saa mig venligt i Øjet ind,
mens jeg trykked mig til din Side?

Ej anede du, hvor jeg blev glad,
mens jeg kyssed din Skulders Liljeblad,
og begge dine Øjne blide.

Jeg glatted dit duftende, blonde Haar,
og lagde min Haand, hvor dit Hjerte slaar,
og hvor Smerten saa tit tog Sæde;
og jeg følte mit Bryst saa saligt let,
min Sorg indslumred — den var saa træt —
og mit Øje forglemte at græde!

Du taled — og det var den gamle Klang,
mit Hjertes søde, udvalgte Sang —
der gennem Sjælen mig bæved.
Du, yndigste paa den vide Jord!
Det var, som et huldt forjættende Kor
hen over Strengene svæved.

O, lad os vandre en Aftenstund —
blot e e n endnu — i den tavse Lund
alt under de høstgule Grene;
og sværme et Øjeblik, Bryst mod Bryst,
og søge Hvile, Glemsel og Trøst
i Drømme — fortrolige, ene! —

De havde været gift i tre Aar, da Ægteskabet fik sin Krise — en besynderlig Krise. Fru Julie havde ganske vist bragt Penge — efter den Tids Forhold endda mange Penge — med i Ægteskabet: men Parret havde ikke fælles Formue — det eneste, Digteren havde Raadighed over, var hans Bøger. Og desværre havde Chr. Winther jo ikke ved Giftermaalet faaet gjort rent Bord; han kom i større og større Gæld og turde daarlig vise sig paa Gaden; han købte Lotterisedler i Flæng, men ingen af dem kom ud, og da

Digteren. *Fru Julie.* *Datteren Ida.*

Chr. Winther i Rom. Efter P. C. Skovgaards Maleri.

han til sidst blev angst for, at en Aagerkarl skulde sætte ham i Gældsfængsel, tabte han ganske Hovedet . . . . En Morgen, da Carl Ploug laa og sov i Lejligheden ved „Fædrelandet"s Kontor paa Købmagergade, blev han vækket ved, at Chr. Winthers Svoger, Monrad, stod i Stuen. „De maa straks staa op", sagde Biskoppen. „Hvad er det"? „Det er noget meget vigtigt, og De maa skynde Dem — jeg maa tale med Dem inde i den anden Stue". Ploug kom i en Fart i Klæderne og ind til Monrad, der sagde: „Chr. Winther er forsvundet, og der er al Grund til at tro, at han har taget Livet af sig." „Det er umuligt!" „Baade jeg og hans Hustru tror det, og der maa straks gøres noget. Hun og jeg tager ud og gennemsøger Frederiksberg Have og Søndermarken; men De maa hjælpe os! De holder jo Hest". „Nej, men jeg kan faa en, naar jeg vil haave den". „Ja, saa maa De ride ud i Charlottenlund og Dyrehaven og søge, hvor De kan, og spørge Dem for, om ingen har fundet hans Lig". „Jeg kan ikke før Kl. ti; Bladet maa jo være færdigt." „Ja, saa ikke senere end ti." Dermed gik Monrad. Men allerede før ti var han atter tilbage og sagde halvt leende: „Ja, nu er Sagen blevet latterlig, skønt den alligevel er sørgelig nok; men d ø d er Winther ikke; der er kommet Brev fra ham fra Køge — han er flygtet, fordi han skylder en Lotterikollektør en Masse Penge."

Det var rigtigt nok. Digteren var virkelig flygtet og havde, angst for Kreditorerne og skamfuld over for Hustruen, gemt sig hos Slægtninge paa Falster og Lolland. Selvfølgelig hjalp Fru Julie ham og tilgav ham, da han vendte tilbage. Men han tilgav aldrig sig

selv denne Fejghed, angrede endnu mange Aar efter sit Forræderi. Oehlenschlägers Forhold til Christiane havde gennemgaaet en lignende Krise; han vandt, hun tabte. I Chr. Winthers Tilfælde var det h a m, der havde tabt, h e n d e, der havde vundet. Han blev mere og mere ydmyg. Hun regnede kun med s i n Vilje.

Samlivet var genoptaget. Digteren tog gerne om Sommeren med Julie og den lidt vanskelige Ida paa Landet. Snart er de paa Liselund. Fru Julie giver ham en Vedbendkrans om Hatten. Andræ ræsonnerer over Kransen; men Digteren bryder sig fejl om det og gaar frejdigt med den. Den køler som en Sommernat hans brændende Tinding .... Et Par Aar efter bor Familien i Dyrehaven, hvor Chr. Winther skriver „Hjortens Flugt" i det røde Hus ved Trepilelaagen . . . Udenlands drager Digteren kun nødig. Til Syden maatte han gentagne Gange med. Men da det gjaldt Norge, blev han hjemme og sendte hernede fra Julie en Hilsen:

Jeg ser dig hisset tydeligt
at gaa langs mørke Graners Mur;
det klæder dig saa nydeligt
at færdes i den fri Natur.
Paa Møen, ved Dejligheden,
i røde Hus, ved gamle Rom,
hvorhen saa Lejligheden
din Fod paa Vandring førte om;
i Skov, i Dal, paa Høje
du i din Kjole, hvid som Sne,
var altid for mit Øje
saa ubeskrivelig sød at se!

Saa meget Chr. Winther holdt af Naturen, var det ham kun behageligt om Efteraaret at vende tilbage til København. Han elskede Byen og befandt sig vel i sit Hjem, hvor han mest opholdt sig i sin egen Stue; dér var han i Fred for alt, hvad der kunde være ham imod, dér kunde han digte. „Jeg ved", sagde han, „ikke, hvad det er at kede sig. Jeg tror næsten aldrig at have været i det Tilfælde „at dø af Kedsomhed", og det eneste, der maaske har trættet mig, var Menneskenes Nærværelse; men jeg havde da et medfødt Talent til at holde mig slig Besværlighed fra Livet, nemlig især ved selv at være kedelig; saa blev de borte." Krøb Sneglen imidlertid af sig selv ud af sit Hus, lagde Digteren Bog og Pen, var han stadig en Charmeur. Naar han kom ind til Maaltiderne, bragte han trods sin Tavshed Søndagsstemning med sig. Som han altid havde været vant til at kysse Damerne paa Haanden, gjorde han det ogsaa over for sin Hustru; selv i Selskab forlangte han altid med Bestemthed Bordpladsen ved hendes Side, ligesom han ogsaa stedse i Dagligstuen satte sig ved hendes Stol, og man fik Indtryk af, at han da var udmærket til Pas. Ved Middagsbordet sagde Winther en Gang til en Gæst: „I Hjemmet her er Portefeuillerne fordelt saaledes, at min Kone er Finansminister, jeg Kultusminister." „Men hvem er saa Konseilspræsident?" blev der spurgt. „Ja, det er ogsaa hun dér," lød Svaret.

Chr. Winthers Hjem vilde sagtens have været lykkeligt, hvis Stifdatteren ikke havde været. Men Ida var som en Skygge, der formørkede Huset. Hun

var sindssyg, manglede næsten ganske Baghoved. Hun kunde sidde og klimpre falsk paa Klaveret i Timevis eller ligge i Sengen og ringe ustandselig paa en Klokke. Hun blev ved at forelske og forlove sig, var en stadig Uro og higede eksalteret ud fra Hjemmet. Moderen saa godt hendes Skrøbeligheder, men tog dem i Forsvar og søgte paa enhver Maade at dække over dem. Og Digteren sagde intet; han saa i Hustruens Kamp „et helligt Kald", som han fandt at burde bøje sig for. Det var Ida, der var Aarsag til de evindelige Rejser; Familien naaede, sagde Winther, kun at faa „Logi, aldrig nogen Bolig". Og lige meget hjalp det. Situationen blev endda mere og mere uhyggelig; Husets Venner trak sig til sidst helt tilbage. Men for Chr. Winthers Vedkommende var der ingen Forskel. Han vedblev at være lige overbærende mod Stifdatteren, lige galant og opmærksom mod sin Frue. Hver Fødselsdag, naar Pigen bragte Fru Julie Te, havde hun en poetisk Hilsen fra Digteren med paa Bakken. Hver Søndag Morgen Aaret rundt modtog Julie en Buket fra ham. Da baade Julie og Ida i de senere Aar paa Grund af Sygelighed maatte gaa tidlig til Ro, plejede han at spørge, om det var tilladt at komme ind og sige sin Hustru Godnat. Dersom han opnaaede Tilladelsen, indfandt han sig glad ved hendes Seng. Saa trak han sig atter tilbage, og først efter Midnat søgte han selv Hvile.

Tiden gik, og Chr. Winther blev gammel. En Overgang truede Blindhed ham, og sløjt stod det overhovedet til med Helbredet — han svang sig ikke længere til Parnassets Top, han krøb og kravlede og kom knap af Stedet. Han var nu nær de firs, da

hans Damer bestemte, at Familien for Fremtiden skulde tage Ophold i Paris. Den gamle Digter blev holdt uden for det hele. Katalog tryktes over Indboet, og Auktionen fastsattes — han anede stadig intet. En Dag sagde en Gæst ved Bordet til Winther: „Og De vil atter til Paris?" „Til Paris", udbrød han, „nej, paa ingen Maade, vi bliver her". Efter Bordet bemærkede Fru Julie til vedkommende: „Der havde De rigtignok nær bragt os i en slem Forlegenhed! Winther maa ikke vide noget om det hele". Først tre Dage, inden Rejsen skulde finde Sted, gav man Oldingen Underretning; skønt fortvivlet knurrede han ikke. Med tungt Hjerte drog han til Scinestaden, klar over, at han aldrig vilde komme tilbage. I de Breve, han sendte, bad Winther sin Ven Constantin-Hansen om at tage Hatten af for Hesten paa' Kongens Nytorv og forsikre den om, at Digteren i Paris „tit tænkte paa den og alt det andet" derhjemme. Men hensynsfuld som altid mod dem, der omgav ham, skrev han til Stifsønnen Henri: „Naar man paa Gaden i København stundom spørger dig om, „hvorledes jeg har det?" og fortæller dig, „at jeg gaar her slet og alene", saa kan du i Almindelighed gerne svare: „Sludder og Vrøvl! Hold Kæft! Hvad kommer det Dem eller dig ved?" Dette til de almindelige: Er der derimod en eller anden ærlig god Ven, ikke en nysgerrig, saa kan du jo, hvis du vil, omtrent sige: „Chr. Winthers Befindende er 80 Aar gammelt; han gaar altsaa noget besværligt og langsomt; men hans Hustru ledsager ham, naar han — trods sin Særhed — modtager hendes kærlige Tilbud, og saa er det ham altid en Fest."

Saa en Vinterdag gik den engang saa lyse og livsglade Sanger bort. Hans ridderlige Kærlighed til Hustruen havde holdt ved til sidste Stund. Den e n e, den e n e s t e, hans „tiende Muse“ sad da ogsaa ved Dødslejet. Hans Morgenstjerne, glødende som Rubinen, stærk som Karfunkelsten, blinkede som Aftenstjerne over hans Grav.

VI.

VERDENSLYST OG KLOSTERGANG.

Snart er han paa Vej til Klosteret — undervejs besøger han Venusbjerget. Snart er han paa Vej til Venusbjerget — undervejs beder han i et Kloster...

Hvad Søren Kierkegaard siger om Romantikeren, gælder i alt Fald Romantikken, og Aarestrup og Paludan-Müller er for Danmarks Vedkommende de to Poler. Udgangspunktet var for saa vidt fælles. I de to Digteres unge Dage gik en Bølge af Byronsk Spleen og Heinesk Weltschmerz over Alverden, og de paavirkedes en Overgang begge deraf — Aarestrup rimede i elegiske Digte Hjerte paa Smerte, saa det forekom ham selv helt utaaleligt, og Paludan-Müller aabenbarede i sine smidige Ottaverim en følsom, legende Esprit, der fik Oehlenschläger til at sammenligne hans Poesi med Marcipan og Chokolade. Men den fremmede Paavirkning varede kun kort. Efterhaanden som de to Digtere blev ældre, udviklede de sig i helt forskellig Retning, overensstemmende med deres helt forskellige Naturer, og paa Højden af deres Udvikling kan man vanskelig tænke sig større Kontraster end den trivelige muntre Provinsdoktor, hvis Atlaskestørklæde var bundet med „æstetisk

Nonchalance", og den stille ‚indadvendte Paludan-Müller, med den ædle, skarptskaarne Profil, halvt præstelig af Ydre med sit enkle, hvide Halsbind. Den ene en Elsker af Jorden og alt jordisk. den anden en verdensfjern Sjæl, i hvis Dyb den accent extraterrestre, hvorom Baudelaire taler, lød som en Klokkes fulde, rene Klang.

Ogsaa deres Opfattelse af Kærligheden var saa ulig som vel muligt. Aarestrup behøvede under et Aftensmaaltid paa Gæstgivergaarden i Nysted kun at se „den lille Sines Gorge ved Randen af en sort Silkekjole"; straks var hans Fantasi i Bevægelse.

> Jeg standsede i Midten af mit Buk —
> saa sort en Lidse paa en Barm saa hvid!
> Jeg tabte Fatningen — den var for smuk!

Og traf han paa en Visit i Hovedstaden „den hulde Grethe med de bløde Lokker under Krepfloret og al den hvide Skønhed under Sørgedragten", blev det omgaaende til en Ritornel:

> Dunkle Skabiose!
> Igennem Sørgedragtens Sorthed skimter
> jeg Purpur af en friskbedugget Rose.

For „Adam Homo"s Digter var sligt kun Blændværk. Den Kærlighed, han gjorde sig til Talsmand for, var den, der stammer fra Gemyttet, der kun har sit Liv i eet og bliver tro mod sig selv. Ogsaa den anden Slags Kærlighed, Fantasiens, der ser alt gennem farvet Glas, kunde i Paludan-Müllers Øjne nok endnu have en vis Helhed over sig. Men det sker

kun alt for ofte, at den falder fra hinanden. Den er da ikke bedre end den rent sanselige Kærlighed —

Thi Nummer tre, af Sanser født, kun bygger
paa lutter Indfald, hen i Vejr og Vind;
den er en Kærlighed i bare Stykker,
et Hjertevæv af løsest Hjernespind.
Et Øje, som lidt mørkt Haar overskygger,
en Taille, som sig bugter ud og ind,
et Skørt, et Ben, en Barm, en Arm, en Finger,
ja, selv et Strømpebaand den let frembringer.

Man skulde næsten tro, denne Karakteristik var møntet paa Aarestrup — ham, der aldrig i sin Digtning skabte nogen Kvindeskikkelse, men for hvem hver Enkelthed hos Kvinden var en lille Skønhedsverden — ham, der ikke syntes, Sjalet behøvede at brænde, fordi det i Skumringen kom lidt i Flamme.

Aarestrup var Hovedstadsbarn, efter Forældrenes Død opdraget hos sin Morfar, Købmand Aagaard i Store Kongensgade. Han havde i Modsætning til Guldalderens mange Teologer og Filologer valgt det medicinske Studium, men var naturligvis som hele Tidens Ungdom begejstret for Oehlenschläger og Thorvaldsen, skrev Vers og sværmede og følte sig af og til en Kende forstyrret i Studierne —

Høresalens sorte Tavle:
Cirkler, Vinkler, Kragetæer,
naar jeg stirred, blev til lutter
Engleho'eder — eet især!

Allerede som Student forlovede den unge Læge sig med sin Kusine, Caroline Aagaard, der dengang

opholdt sig hos en Toldkasserer i Præstø. Der er bevaret en Pakke af de Breve, Digteren i Forlovelsestiden sendte hende, og Georg Brandes har gengivet deres Indhold. Aarestrup ser Caroline for sig, ser Stolen paa Forhøjningen, den lyse Maaneglans gennem Ruderne og i de grønlige Straaler, halvt omgivet af det grønne Rullegardin, sin „blege, blonde Engel". Han taler i Brevene om alt, hvad der ligger ham paa Hjerte, „frit og ugenert, som om vi sad hjemme hos din Moder og hviskede". Han finder, at Posten er „en herlig Indretning", og er stærkt forelsket, fuld af Lyst til at raade og opdrage den elskede.

Det er ikke helt den Aarestrup, vi siden lærer at kende. Om Pigejægere erklærer han, at det efter hans Opfattelse er „noget af det væmmeligste, et Mandfolk kan være". Man maa undskylde det hos ganske unge Personer, som er det „af en vis naturlig Hvalpagtighed eller Vælighed", saaledes unge Studenter, Officerer, Kontorister; de er dog at betragte „snarere som Pibere, Hornblæsere og Tamburer end som Soldater, der fører egentlige Vaaben". De gamle derimod maa betragtes som „Krybskytter, Lurendrejere, Tyveknægte" og lignes ved „infame Lænkehunde, der springer frem af deres Hul og bider Damerne i Læggene". Digteren gør imidlertid gældende, at Damerne paa deres Side nok saa meget som Mændene er forfaldne til „et elskværdigt Fuglefængeri, idet de udspænder deres egne eller falske Krøller til Doner og spidser Læberne til lokkende Rønnebær".

Aarestrup har en høj Mening om Aanden og om

den rette Kærlighed. Baade hos Planter og Dyr findes der Liv: „Hvad har vi da fremfor den flygtige, gennemsigtige, tynde Luft, frem for de stivt dannede Krystaller og Stene, frem for de søde, elskværdige Planter, frem for de tro, naturlige Dyr? O, min elskede! vi har uendeligt meget frem for dem, naar vi blot erkendte og brugte det. Den skønne, naturlige Tilstand og Glæde ved Livet, den deler vi med Dyret, og det er en alt for herlig Gudsgave til, at vi skulde vrage den; den stille Blomstren og Udvikling i legemlig Henseende deler vi med Planten, og det behøver selv ikke den smukkeste Pige at skamme sig ved; som Havet, Jorden og Luften er vi udsatte for de store Naturens Omvæltninger og Forandringer, er til Dels en Dannelse af dem og et Rov for dem; men noget ejendommeligt har vi som Mennesker: den fornuftige Erkendelse af det guddommelige saa vel uden om os som i os. Det guddommelige, den evige Kærlighed, det inderste Væsen, den højere Sandhed, alt dette er Benævnelsen for een og samme Ting, og denne har vi Evne til at se, at tilegne os; deri bestaar Menneskets Adel, derved hæver det sig over Dyrene, deri bestaar den sande Lyksalighed".

Med Omhu indprenter Digteren Jomfru Caroline, at hun ikke magelig bør falde til Ro i et smaaborgerligt Selskab; selv om hun ska. anstrenge sig og underordne sig, bør hun søge udviklende og dannende Omgang. „Husk, at naar et Væsen skænker os Gnister af sit Geni, Blomster af sin Erfaring, Frugter af sin Virksomhed, da bør vi undskylde, om det ikke er ganske forekommende, ganske indsmigrende; vi bør tilgive, om det er lidt stolt; vi bør tage til Takke, om

end et og andet i Opvartningen fattes; thi Maden, som bydes os, er ikke Hverdagskost".

Saa varlig den forelskede Opdrager som oftest gaar frem, er det aabenbart af og til hændt ham, at hans Ord har fundet en anden Modtagelse, end han ventede, han bliver da helt blid og beder: „Igen, ser jeg, har min barske Tone forskrækket dig. Herregud, væn dig til det fæle hos mig! Naar jeg vil gøre mig selv den Ære at ligne mig ved en Have, saa maa jeg advare min hulde Beherskerinde ikke at græde eller falde i Afmagt, fordi en Skrubtudse springer over en af Gangene, eller fordi en Snegl kryber paa mine Frugtgrene; vær en dristig Gartnerske, min kække Glut, og betragt den grønne, livlige Frø, som med kloge, funklende Øjne sidder paa Hug i Græsset, betragt den graa, glinsende Snegl, der har trukket en Sølvstribe over Bladet; disse Dyr er i Grunden hverken gyselige eller ækle: de gør dig ingen Fortræd".

I Nysted slaar Aarestrup sig ned som Læge og Ægtemand. Han studerer Poesi og Filosofi, passer Praksis, bygger Hus, maler Vægge, ordner Have. Og med alt det hænger han ved Hustru og Børn. Digterens „blege, blonde Engel" er nu en frodig Moder, omgivet of Smaarollinger:

Jeg elsker den hvide,
den blide Gunløde,
med Lokkerne bløde,
med Nøglen ved Side;
paa Bordet hun sætter
mig duftende Retter,

og Rosen ved Ruden;
hun pusler mig Puden
med snehvide Hænder;
hun Lampen mig tænder
de søvnløse Nætter;
hun vugger paa Armen,
hun trykker til Barmen
de røde, de bløde
Smaarollinger søde;
hun hersker som Fruen
i Salen og Stuen,
hun flytter mig Stolen,
hun gemmer mig Kjolen
og Hatten og Huen;
hun rækker mig Staven,
hun bortvifter Fluen —
med Tiden hun sætter
mig Urnen paa Graven.

Han holdt af sin Kone, den lollandske Landsbydoktor; men han havde aabenbart ikke læst Byron og Heine forgæves. En Dag fik ogsaa han sit Anfald af Aarhundredets Sygdom. Erotiske Situationer — hedder en Række af hans Digte, og det er ikke Hustruen, de fortæller om, det er en fornem Dame med mørke, bløde Lokker, med Øjne klare som Alterlys, med blændende Arme og lange, spinkle Fingre. Er disse Digte, som Brix mener, udsprunget af en Forelskelse i Aalholm-Grevens Datter? Vi kender intet til Forholdet mellem Digteren og den unge Komtesse Amalie, ved blot, at hun for at vinde sin Sundhed tilbage foretog en Baderejse til Tyskland og Bøhmen. Aarestrup, der var Læge paa Slottet, ledsagede hende. Hun døde paa Hjemrejsen.

Naturligvis staar de „erotiske Situationer“ i For-

bindelse med denne Rejse. Der er i Digtene Tale om en Poet, som færdes med den elskede i Slottets Park blandt Akasier og Plataner, og som om Aftenen sidder hos hende i Kabinettet, hvor lækre Sager funkler paa gyldne Fade. En Vinternat følges de fra Byen op mod Slottet; Digteren ser Muffen, den lykkelige, vride sig om hendes Hænder og hører den glatte Silke skrige om hendes Knæ. Da deres Skygger blander sig, mindes han en Lov fra Sydhavsøerne om, at den, der træder i en andens Skygge, skal være dennes Slave .... Det er i Heines Tid. De farer en Decemberaften i Kane hen over Søen, han forelsket, hun kold; er han hende ligegyldig, en Ven som andre — ak, det er lyst nok, hvisker han ømt-ironisk, til, at han kan se hendes Nik.

Snart er de paa Vejen sydpaa. I en Have ved et bøhmisk Værtshus finder vi dem bænket ved et Bord med Foreller og Vin foran sig:

> Se, Tokajervinen gløder
> i de tindrende Krystaller
> skønnere, end selv i sine
> Druers duftomflorte Skaller!
>
> Og Orangens søde Skive
> i din Purpurmunds Indfatning
> fik, for Tabet af sin Guldhud,
> en guddommelig Erstatning.

Men Rejsen er forgæves. Den elskedes Ansigt bliver mere og mere blegt, og Digteren ser, hvorledes Livet svinder Dag for Dag. Hold fastere omkring mig, beder han i Angst, hold fast, imens dit

Hjerte endnu har Blod og Varme. Det er for sent. Døden staar ved hendes Side —

Og med æterisk Glimren,
vidtaabne, langsomt faldt
paa mig de brune Øjne —
tilstod mig alting, alt!

Er det Sandhed, eller er det Digt? Noget om det har der aabenbart været. Men der er vist alligevel en overvejende Portion Fantasi og litterært Føleri i Situationerne. Digteren havde da ogsaa under Rejsen Øje baade for „Wienerindernes, Dresdnerindernes, Polakindernes og Berlinerindernes Yndigheder", og han glemte hverken Haven, Børnene eller Hustruen i Danmark; syg i Karlsbad, spørger han Caroline:

O sig: min Have derhjemme,
de mange Blomster smaa,
som selv jeg planted og saaede,
de myldre vel hvide og blaa?

Og Børnene — o jeg kan ej,
jeg kan ej skrive det —
de løbe vel om og lege
og blomstre og more sig ret?

Og du — naar Lyset er slukket,
og du sover den første Blund,
hvo kommer sagte i Stuen
og vækker og kysser din Mund?

Den store Passion var ikke Aarestrups Sag. Der er, siger Oluf Friis træffende, megen L i d e n s k a b e l i g h e d i hans Digtning, ingen L i d e n s k a b. Hel-

ler ikke i hans Liv mærker man et Højtryk, der faar alle Evner til at brænde sammen. Han udfolder sig i Trediverne bredt og rummeligt i sit Hjem med Hustru og Børn, samtidig med at han skaber sin Manddomsdigtning som et Udtryk for den tætteste Forbindelse af hans Fysik, hans Sensibilitet og æstetiske Kultur. Rimbrevene med deres humoristiske Skildringer af Hustruen er betegnende. I et Brev til Chr. Winther kalder Aarestrup hende „min Kone, den Stakkel — min Ensomheds Fakkel — min Sjæls Tabernakel — og dog mit daglige Kors og Spektakel — hvem en Heks Bestemmelsen satte — i hele sit Liv, som hun tror, at gi'e Patte — og sig kun med Børn og Gryder at befatte". En anden Gang hedder det i et Brev til Vennen Isak Sidenius: „Hans Kone, ved du, formerer — sig aarlig som en Svibel, skønt hun dog endnu saa taalelig florerer — med Skuldre hvide og runde — med Tænder, som er friske og sunde — med Nakkehaarets lange Fletning — med Kjolens Nedringelse — Barmens Optvingelse — og hvis du det for noget regner — med de bekendte Sommerfregner".

Med al Kærlighed til Hustru og Børn var Aarestrup en impulsiv Natur, let modtagelig for kvindelig Skønhed. Skulde han digte, var en Smule Pirring af den Art ganske simpelt en Fornødenhed for ham. Og der var helt døde Perioder. Digteren skriver engang til Molbech om Familien, der trives og formeres — „min Muse derimod svinder hen som en Skygge, et eller andet Lejlighedsvers sætter en hektisk Rose af og til paa hendes Kinder — og jeg gyser for hendes Magerhed". Omgivelserne kunde

overhovedet til Tider irritere. Den stadige Køren rundt paa Sygebesøg, den megen „Tyfus, Skarlagen, Krampe, adelige og borgerlige Strubehoste, ondartede Koldfebre — alle de Daimoner, som det øsende Regnskyl kan skaffe Lollikerne paa Halsen", al „Gejstlighedens og Borgerskabets Vandpassiar — for ikke at nævne Bøndernes Sluddermudderpludder" trættede ham, og han drømte sig da tilbage til Hovedstaden, til sine Drengeaars København:

O, I matbelyste Hjørner,
hvor min uerfarne Sjæl
mangen Skønhed under Kysen
kigged ved en Lygtepæl

Der behøvedes til Gengæld kun lidt for at bringe den gode Doktor i poetisk Affekt. En Overgang var han optaget af Chr. Winthers Forlovede, Sophie Hansen, der boede i Huset hos Pastor Sidenius, og skønt hun for sit Vedkommende ikke synes at have været videre berørt, sendte han hende de mest glødende Digte, som hun straks sendte videre til sin Kæreste.

De to Digtere satte stor Pris paa hinanden. Chr. Winther har i et Brev givet et fornøjeligt Portræt af sin lollandske Ven, der har gjort en Middag: „Vi var kun seks Personer samlede; thi saaledes ynder han det ligesom jeg. Jeg kan ikke sige Dem, hvor herligt jeg morede mig! Det var en nydelig lille Diner paa fem Retter og udsøgt Druesaft: petit Bourgogne, Madeira, Champagne; efter Bordet sad min Svoger og jeg i Doktorens lille Studerekammer, hvor han, den prægtige Mand, forelæste os en Mængde

saa fortræffelige, originale, kraftige, karakteristiske, snurrige og alvorlige, dybttænkte og lette poetiske Produktioner, at jeg i to, tre Timer sad og hørte derpaa som en Billedstøtte. H a n k a n!“ Da Winther rejste hjem om Aftenen, følte han sig helt ør og fuld af Glæde over alt, hvad han havde hørt.

Sophie Hansen var ikke tilfreds med den lollandske Befolkning, — hun syntes, at Præsterne mest havde Sans for Korn og Svin og Madammerne for Fløden og deres smaa. Men hun glædede sig over Naturen, de varme Sommerdage med klar Luft, de svajende Piletræer og dejlige Bøgeskove, og over den „poetiske Doktor“, der allerede i Forvejen altid gerne havde lagt Vejen fra Nysted til Øster-Ulslev, og som nu droges saa stærkt af den nye Gæst i „Præstens Bur“, „en Jomfru, en sværmerisk, en dejlig Natur“.

Chr. Winther skriver i et Brev til Alvilde Müffelmann:

„Fra Sophie har jeg bestandig Hilsener til Dem, hun er rask og ved godt Lune og Mod. Dr. Aarestrup skriver dejlige Digte til hende:

Der er en Trolddom paa din Læbe;
der er en Afgrund i dit Blik;
der er i Lyden af din Stemme
en Drøms æteriske Musik.

Der er en Klarhed paa din Pande;
der er et Mørke i dit Haar;
der er en Strøm af Blomsteraande
omkring dig, hvor du gaar og staar.

Der er en Skat af evig Visdom
i Smilehullet paa din Kind;
der er en sød, jomfru'lig Elskov,
en Stjernetaaage, i dit Sind.

Der er en Verden i dit Indre,
en sværmerisk, kaotisk Vaar,
som jeg umuligt kan forglemme,
som jeg tilbeder og forstaar.

Er Doktoren ikke halvgal? Paa dette Digt havde han af Robert Burns sat følgende Motto: We part — but by these precious drops, that fill thy lovely eyes, no other light shall guide my steps, till thy bright beams arise". Det var noget stærkt.

Om en Maaneds Tid flytter Sophie med min Svoger til Sjælland op imellem Holbæk og Kalundborg.

For Resten kan Digtet meget godt passe anderwärts! Addio".

Man aner, at Aarestrup, naar han gav sine Vers Udskriften „á mademoiselle Hansen", ogsaa har tænkt en Smule paa den fine Kunstdommer, hendes Kæreste var. Og man er i alt Fald ganske klar over, at naar Chr. Winther igen skyndte sig at meddele Digtene videre, var det for at vise Alvilde, at den Brud, han havde valgt, var i Stand til at begejstre en sand Poet. Han sukkede jo trods Kurv og Forlovelse stadig for den ubønhørlige Lyngby-Skønhed.

En Maaned efter skriver Chr. Winther da ogsaa igen til Alvilde:

„. . . . . Dr. Aarestrup er i denne Tid her (det vil sige i København); jeg havde troet, at han var

paa Vejen til det Sted, hvor Sophie opholder sig; men han har desværre ikke Tid til denne divergerende Rejse. Han er r a s e n d e &. Det sidste Digt, han sendte Sophie, lyder saaledes:

O, du er lig en Rose rød,
en Rose rød, min egen Glut!
Og du er lig en Melodi,
sødt sungen til en Spaniers Lut.

Saa smuk som du, saa smuk som du,
ak, saa forlibt er jeg; —
til alle Søer er tørret ud,
saa længe elsker jeg dig.

Til alle Søer er tørret ud,
til Klipperne smelte hen,
saa længe vil jeg elske dig,
s a a l æ n g e, mit Hjertes Ven!

Og far nu vel, og lev nu vel,
og græd ikke blot, men smil;
jeg kommer igen, jeg kommer igen,
om det saa var ti Tusind Mil!

Det s k a l være af Skotten Robert Burns; men jeg har forgæves søgt Originalen i B.s samlede Værker. — — Han (Aarestrup) har ikke nævnt Sophies Navn for mig; og da Hertz af en Hændelse i al Uskyldighed talede om hende, blussede hans Ansigt som en Bagerovn ved Morgenstunden — og jeg lo. — O, dio! Hvor det er pudserligt at „beobachte“ Folk saaledes i de inderste Kroge . . . .“

Episoden Sophie Hansen var hurtig til Ende. Aarestrup var let fængelig, men ogsaa glemsom.

Nogen egentlig Udvikling gennemgik han ikke. Han blev hele sit Liv ved med at kurere paa Omgivelserne, han frydedes over de Glimt af Skønhed, der for ham forbi, og han kvitterede for Modtagelsen med sine sparsomme, men saa meget mere indtagende Digte.

Han fik flere og flere Børn. Som Stiftsfysikus i Odense skrev Digteren ved sin yngste Søns Fødsel til Vennen, Urtekræmmer Petersen: „Mit Praleri af, at jeg havde 12 Børn, 6 mandlige og 6 kvindelige, har saaledes ikke været uberettiget, og med Undgaaen af en kedelig Symmetri er Harmonien vedligeholdt, idet Variationen har været saaledes: en Dreng, en Pige, en Pige, en Pige, en Dreng, en Pige, en Pige, en Dreng, en Pige, en Dreng, en Dreng, en D r e n g! Dit musikalske Gehør og din Form- og Farvesans vil finde Anordningen overensstemmende med Reglerne for Gruppering, Farvespil og Generalbas. Det er Ouverturen til det egentlige Drama af den Aarestrupske Slægt, som jeg ikke faar Lejlighed til at overvære samtlige Akter af, i det mindste ikke paa Parterret".

Fyn forekom Aarestrup at være „den dejligste af alle danske Øer", og den Luksus og Farvepragt, der mødte ham paa de store Herregaarde, var rigtig efter hans Smag. Det kunde være lidt besværligt at balancere over et bonet Gulv med en forgyldt Sølvtallerken, fyldt med Gelé og „i en Malstrøm af Flor- og Silkeklæder". Men det var Anstrengelsen værd: „Med min gamle Hue, min gamle Frakke og flækkede Støvler maa jeg tage mig godt ud paa de oplyste Korridorer, mellem hvidstrømpede, fintbar-

berede Kammertjenere og Lakajer. Men i en god Lænestol fylder jeg godt, en god Cigar ryger jeg taalelig, en lun Passiar vrøvler jeg lettelig, og i en Damaskes Seng med ildrødgloende Silketæpper, belyst af en stor Sølvarmstage, slumrer jeg blidelig ind".

Og Kvinderne — Digteren kunde ikke lade være med at glæde sig over dem. Endnu Aaret før sin Død misundte han en Kollega hans Praksis hos en ung Dame.

„Et Par Øjeblikke lige over for hende paa Grøftebjerg var nok til at gøre mit gamle Hjerte svimmelt og dinglende".

Odense og den flygtige Forelskelse! Hvor Aarestrup endte, var Paludan-Müller engang begyndt.

Dejlig som en ung Amor, sprudlende af Liv og Munterhed, forkælet af alle gamle Damer i Odense By, beundret af og forelsket i alle de unge Piger, en Gang imellem forlovet lidt med en eller anden, fra Høns fløj op, til Høns fløj ned . . . . Saaledes har en kvindelig Bekendt skildret den unge Paludan-Müller, som han var paa det Tidspunkt, da han i det store Digteraar traadte ind i dansk Litteratur som en af de „smaa" Poeter. Og stort anderledes end i Ferien ovre paa Fyn formede hans Liv sig ikke til dagligt i Hovedstaden. Stiftsprovstens, den senere Biskops Søn læste om Dagen Jura til Husbehov, men heller ikke mere; Aftenen ofrede han paa Poesi og Selskabsliv.

Den fine og elegante unge Mand var fattig paa jordisk Gods; men han havde Strengenes Guld i sin Haand — og han vidste det.

Et Hjem, der blev Paludan-Müller særlig kært, var Professor Borchs i Sorø, hvor Fruen var en Tante til hans Moder, og hvor de smukke, musikalske Døtre øvede megen Indflydelse paa den unge Digter. Det forekom ham siden at være den rigeste Gave, Himlen havde skænket ham, at hans Liv faldt sammen med disse Søstres her paa Jorden. En stor Kreds samledes i det Borchske Hus. En Aften bad en af de unge Piger for at prøve, hvor mange der var til Stede, Gæsterne tage hverandre i Haanden, og det viste sig da, at Rækken naaede forbi Akademiets store Bygning lige om til Pavillonen paa den anden Side. Man havde det godt og befandt sig vel i dette Hjem. Da Moderen en Dag opfordrede en af Døtrene til at tænke paa Aftensbordet, svarede hun fortvivlet: „Aa, lad mig vente et Kvarter endnu; maaske kunde jeg dø imens". Den ældste Datter, Andrea, havde længst fulgt sin Mand, Astronomen Hansteen til Norge; just paa det Tidspunkt, hvor Paludan-Müller gjorde Familiens Bekendtskab, var hun imidlertid med sine Børn paa et længere Besøg hernede, og der opstod til Trods for Aldersforskellen et inderligt Venskabsforhold mellem de to.

Fandt Digteren i Andrea sin fortrolige, vakte den næstældste Søster, Henriette, mere brændende Følelser hos ham — endnu paa sine gamle Dage mindedes han, hvor dejlig hun havde været i en Ridedragt af lysviolet Silke med hvide Fjer paa Hatten. Hun skal have været en højst ejendommelig Blanding af et yndefuldt og varmt Gemyt og det mest overgivne Skælmeri og Lune; men hun kunde ogsaa være lunefuld og heftig. I sit senere Ægteskab med

en vestindisk Embedsmand, Friderichsen, blev hun ikke lykkelig; han var en elegant, rig Verdensmand, som gerne vilde føre stort Hus i deres Hjem i København og paa den smukke Farumgaard. Hun interesserede sig for Poesi og Musik og ejede bag den flagrende Munterhed, hun kunde udfolde, et dybt melankolsk Drag i sin Natur, der for alt det ydre lod hende foretrække et stille, ensomt Stemningsliv .... Intet Under, at den unge Paludan-Müller kom til at sværme for Henriette. Han skrifter da ogsaa for Andrea: „Tro mig, Henriette er endnu et frisk og spirende Træ, under hvis Skygge det er behageligt og fortryllende at hvile, og i hvis Bark det er sødt at indgrave sit Navn". Og til Broderen, Caspar, skriver han: „Hun er det sødeste og elskværdigste Fruentimmer, jeg har kendt, og har et Hjerte, som slaar Sparto til de fleste andre". I Digtet „Tilbagefald" skildrer han sin Lidenskab, der bliver ved at komme igen, bedst som han tror sig frigjort for den, og han tegner hendes Billede i Stroferne:

Trylled mig til hendes Slave
disse dunkle Lokkers Pragt?
Denne friske Foraarsskabning
i sin lette Sylfedragt?
Dette Liv, hvis milde Flamme
sig med rene Farver brød
i de brune Øjnes Straaler,
i de varme Kinders Glød?

Fængsled mig hint Præg af Tungsind,
som det hulde Aasyn fik;
dette Slør af Nat, som dækker
Lyset tit i hendes Blik;

dette Sind, som uharmonisk,
dog fortryllende og klart,
gennem Lunets Smil og Taarer
har for mig sig aabenbart?

Maaske var det ikke uden Grund, at Digterens gamle Fader følte sig bekymret over den Forgudelse, der i det Borchske Hjem blev Sønnen til Del. Men Digterens modtagelige Sind befrugtedes i mange Henseender heldigt under Paavirkningen fra de to smukke, aandfulde Kvinder, af hvilke den ene ganske vist atter gled ud af hans Synskreds, mens Forholdet til den anden fra at have været et Sværmeri formede sig som et trofast Venskab.

Det bedste Bidrag til Forstaaelse af den tyveaarige Paludan-Müller giver hans Breve til Fru Hansteen med deres Afspejling af et ustadigt og uroligt Ynglingehjerte. Det hedder: „Kæreste Andrea; sødeste Fru Hansteen; hvordan skal jeg kalde dig? Jeg maa dog hilse paa dig i det nye Aar og takke dig for de mange fornøjelige Timer af det gamle, som jeg skylder dig. Forsvunden og forglemt siger maaske mangen, men jeg ikke. Erindringen er min Gudinde, det har den været, fra jeg var lille af, og jeg vil haabe, den stedse skal blive det.“ — Hils din lille Dreng, og raad ham endelig til at bruge sin Mund til det, Vorherre har bestemt den til: til Ord og Kys; thi at det sidste saa vel er dens Bestemmelse som det første, beviser klarligen Læberne, som ellers vilde være aldeles ufornødne — har jeg ikke Ret? Ve derfor det Menneske, som miskender, som ikke indser sin Munds Bestemmelse: hans Regnskab vil

blive svært, thi han har gravet sit Pund i Jorden". — „I dette nye Aar er der ellers foregaaet en Forandring i min Tænkemaade; jeg har nemlig tænkt paa her efter Dags at leve efter Grundsætninger. Hidtil er jeg gaaet efter Næsen d: Lysten — nu var 'det paa Tide at gaa efter Princip. Jeg har gjort adskillige Forsøg, men det har ikke ret villet lykkes for mig; især er det mig vanskeligt, naar mit Hjerte kommer med i Spillet. „Was tut die Liebe nicht," siger Tysken, og jeg er ganske af Tyskens Mening. Som en brølende Løve gaar jeg paa Spor efter Kærligheden, thi deraf lever min Sjæl; meget har jeg forsøgt, meget gennemgaaet, men adskilligt slemt har jeg desværre ogsaa faaet til Livs, der af og til tynger som Sten paa Hjertet — ej som de vises Sten, men som den, der vil trække os til Bunds paa Dybet". — „Farvel endnu en Gang, du fjerne, kære norske Dame! Bist mir ewig doch so ferne, bist mir ewig doch so nah! Din til Døden tro Fætter." — „Alvorlig talt, mit Skib gaar ingen jevn Gang; tidt ligger det maustodt, og tidt gaar det for fulde Sejl og med saa stærke Vinde, over brusende Bølger, rundt omringet af mørke Skyer og knitrende Lyn og rullende Torden, at jeg ikke mere formaar at holde Roret eller styre Sejlene, men lader det staa til, som det kan; da falder jeg i Fristelser og mange daarlige Begærligheder; Fornuften stryger sit Flag, og „Piger, Vin og Kortenspil" — som der staar i Visen — bliver min Havn, dog kun en skrøbelig, hvori jeg bjerger det synkefærdige Vrag. Dog er Opvaagnelsen af saadan en Drøm egentlig ikke behagelig. Da kommer Tomhed, Smerte, Kval og

Anger, smaa nydelige Glutter maa du tro, med hvem jeg underholder mig, og kun een Trøst bliver, den samme, som Tasso omtaler, naar han siger: „Mir gab ein Gott zu sagen, was ich leide.“ — Dog nok herom; det er hverken godt at tale om eller høre paa; Lys maa jeg have, et andet Liv maa aabne sig for mig, hvis ej vil jeg selv aabne det. Bogen med de syv Segl vil jeg bryde og se, om mit Navn er tegnet i Livets eller Dødens Bog“.

Foreløbig grundlagde „Danserinden“, denne flygtige Fantasi i rødt og sort, sin Digters Ry. Senere omtalte han gerne sit Ungdomsarbejde med et lidt overlegent Smil. Mange Aar efter ytrede saaledes en gammel Hofmand under en Samtale med Paludan-Müller i Kongens Audiensgemak paa Fredensborg elskværdigt, at „Danserinden“ hørte til hans stadige aandelige Kost; „det var saamænd en mager Kost“, føjede Digteren smilende til, da han fortalte den lille Oplevelse . . . Men ved Digtets Fremkomst optog det baade ham selv og Læseverdenen. Han var Dagens Løve, og alle var begejstrede for denne Versets lidt kølige, men smidige og gratiøse Virtuos. I hans personlige Optræden skete dog ingen Forandring. „Fritz“, skriver Broderen, „er ganske som sædvanlig. Han sludrer og snakker løst og fast imellem hverandre — du kender jo nok hans Maner. Til Forfængelighed eller Hovmod over al den Virak, der røges for ham, er ikke mindste Spor“. Da han efter overstaaet Eksamen opholdt sig en Vinter hos sin Fader i Aarhus Bispegaard, var han da ogsaa med sine straalende Øjne og sit kaade Væsen ved at sætte Byen paa den anden Ende; han dansede og

spøgte med de unge Damer, ja gjorde ved et Klubbal saa voldsomt Kur til en ung Købmandskone i en højrød Kjole, at Ægtemanden blev over al Maade jaloux. Biskoppen maatte til sidst lægge en Smule Baand paa Lystigheden. I Aarhus traf han ogsaa den blaaøjede, mørkhaarede Louise Elmquist. Der fortaltes siden, at Paludan-Müller og den unge Pige holdt af hinanden; han misforstod imidlertid hendes tilbageholdne Væsen og troede, hun ikke gengældte hans Følelser. Da Digteren gik op til Elmquists for at tage Afsked med Louise, havde hun i Haanden en Blomst. Han bad hende om den; men en undselig Natur som hun var, holdt hun begge Hænderne paa Ryggen Han forlod hende saa uden at have sagt det Ord, hun ventede, og de saas ikke siden. Louise var imidlertid fortvivlet og lukkede sig inde i flere Dage; hun glemte ham nok aldrig.

Der er et Tidspunkt i Adam Homos Liv, da hans Sjæl synes at ryste i sin Grundvold, og han fortvivlet søger Trøst hos den sorte Trine og den smukke Line. Det gik Paludan-Müller, som han fortæller om sin Helt. Efter den første Ungdoms straalende Medgang fulgte en Periode, hvor den forkælede Digter følte sig i den Grad ude af Ligevægt, at Heiberg gjorde den Bemærkning til sin Hustru: „Hvad gaar der dog af Paludan-Müller? Før kunde han nok tale om Døden; nu snakker han jo aldrig om andet end Ligkister.“ Det forekom Paludan-Müller, at han spredte sit Liv i Smaamønt og gik op i „Sanselighed“.

Enden blev Sygdom og — Giftermaal. Man har

gjort forskellige Opfattelser af Digterens Ægteskab gældende. Hvad der er sikkert nok, er Maaden, hvorpaa Forbindelsen blev indledet. Næppe var Paludan-Müller blevet syg, før Charite Borch, Andreas og Henriettes yngste Søster, greb ind og til Omgivelsernes Forundring fik ham flyttet til sin Moders Hjem, hvor hun plejede ham under hans Sygdom. Digterens Fader, der aldrig havde set med særlig blide Øjne paa det Borchske Hjem, blev noget altereret; han befandt sig i Øjeblikket paa en Rejse og skriver: „.... Fritz er syg, men, som det hedder, er der ingen Fare paa Færde. Dog har Tante Borch faaet det underlige Indfald, at hun har flyttet ham op til sig for ret omhyggeligt at kunne tage sig af ham. Fritz har ladet sig flytte. Dette er ogsaa underligt. Meget rigtigere havde det været, at han var taget paa Hospitalet. Denne hele Sag er mig ikke behagelig; men der lader sig jo nu intet videre gøre. Der er vist ingen Tvivl om, at han jo bliver passet godt nok; men der er adskilligt andet ved den hele Affære, som jeg ikke synes om". Den gamle Biskop har aabenbart anet, hvad der vilde ske, og han tog ikke fejl.... Kort efter var den 29-aarige Digter og hans otte Aar ældre Sygeplejerske forlovede.

De Stemninger, der raadede hos Paludan-Müller i disse Dage, turde i alt væsentligt falde sammen med dem, han lader sin Helt være opfyldt af, da Adam Homo, vaagnet af sin Dvale, finder Moderen siddende ved sin Seng og under Samværet med hende genvinder sin Sjælefred:

Han kunde sidde hele Timer rolig
i Vinduet og ej sig føle tom,
imens hans Blik paa Gaden snart fløj om,
snart paa en Sky i Luften stirred trolig.
Naar Lygterne blev tændt — naar i en Bolig
om Aft'nen hos en Genbo Lys der kom,
da vinked mildt dets Skin ham som en Stjerne,
hvis klare Blinken Øjet fulgte gerne.

Ganske vist var det ingen Moder, der sad ved Digterens Leje. Men det var en Veninde, hvem han selv mange Aar efter netop betegnede som „moderlig". Charite havde en fin og barnlig Skikkelse; men hun var en alvorlig og intelligent Natur, fuld af „Tænksomhed over det, som udgør Tilværelsens Grund og giver Livet dets Værd", og det var ikke alene hendes kraftige Indgriben, som viste, at der bag det stilfærdige Ydre boede en fast og lidenskabelig Vilje. De fleste studsede jo nok ved at se den smukke, rigt udstyrede Digter knytte sin Skæbne til en adskillige Aar ældre, halvgammel Pige. Men der var ogsaa enkelte, som tog hendes Parti, først og fremmest Søsteren Henriette, der i et Brev til Paludan-Müllers nærmeste Slægt omtaler den Løgn og Bagvadskelse, Forlovelsen har affødt, og derpaa fortsætter: „Jeg tror nu, at paa det Standpunkt, Fritz Müller var paa, passede netop et Væsen som Charite allerbedst for ham. Jeg ved selv, hun er aandig og vis som faa, from og fordringsløs og kærlig som en Engel. Hun mangler i Skønhed eller maaske mere i passende Aar med hans Aar. Men jeg tror, Fritz lettelig kunde blevet meget ulykkelig, om han ogsaa havde faaet en meget smuk og ung

Pige; der hørte meget til at finde en, som tillige besad Indvortes nok, for at det ikke skulde blevet ham en kedsommelig Byrde".

Det er, som var hos Digteren det onde brændt ud og havde han fundet aandelig Ro og Hvile.

Skønnest taler Paludan-Müller selv, da han en Dag sendte sin Brud et Smykke — det var et Anker, besat med Granater, hvori der var indfattet en Perle — og samtidig offentliggjorde Digtet „Perlen":

Slig en Perle aldrig før jeg skued,
aldrig før af Straaler slig en Krans,
aldrig før saa gennemsigtig Klarhed,
aldrig saa vidunderlig en Glans.

Og den var ej blot mit Øjes Glæde,
snart den ogsaa blev mit Hjertes Trøst;
Dag og Nat dens Herlighed mig fyldte
med unævnelig og stille Lyst.
Naar mit Øje hvilte paa dens Straaler,
Freden underfuld til Hjertet kom:
Den var Lys i hele Verdens Mørke,
Rigdom i Alverdens Fattigdom.

Store Summer bød jeg dens Besidder,
naar kun Perlen blev mig overladt;
dog han fordrede mit hele Eje
for sin sjældne, kostelige Skat.
Alt jeg gav, saa heftig var min Attraa,
og jeg vandred bort, en Betler lig:
Gods og Guld er borte — ikkun Perlen,
dyrebar som fordum, er hos mig.

Efter at Stiftsprovst Tryde havde viet Paludan-Müller og Charite, drog de to paa deres lange Uden-

landsrejse, hvorfra de først et Par Aar efter vendte hjem. Alle Digterens Evner udfoldede sig nu, de store Linier i hans Personlighed fæstnedes. Først og fremmest skrev han sin „Adam Homo", Fortællingen om en Aladdin, der forspilder alle Muligheder og svigter paa alle Kanter, og Paludan-Müllers Hustru har, skønt hun aldrig i den Forstand blev hans Muse, øjensynlig laant Træk til Billedet af den ideale Almas Kvindeskikkelse, der lyser op i den bitre Menneskeskildring. Saa rigt et indre Liv Digteren kom til at føre, saa ensartet formede hans ydre Tilværelse sig. Det var en tilbagetrukket, næsten afspærret Kreds, Charite drog omkring ham. Om Sommeren færdedes han ude i Fredensborg, hvis dybe, lange Alleer han holdt saa meget af, og hvor der blev indrømmet ham en Lejlighed i en af Slottets Sidebygninger. Den øvrige Del af Aaret tilbragte han midt i det gamle København, i Ny Adelgade med Udsigt til en Rad af usle, faldefærdige Rønner .... Han saas ofte i en gammel blaa Kappe, der holdtes sammen med en Snor om Livet, gaaende gennem den indre Bys Smaagader og Gyder — selv gennem Per Madsens Gang kunde han falde paa at lægge sin Vej, og han kunde da vemodigt udbryde: „Ja, det maa saamænd ikke være morsomt at sidde og være fortabt Fruentimmer i Pistolstræde". Om Dagen sad han mest hjemme, optaget af Arbejde eller Læsning — det var i Tusmørket, han alene eller i Selskab med sin Hustru gik sine stille, langsomme Ture. Hun var iført en rødternet ulden Kjole, som selv dengang var alt andet end almindelig. Ogsaa selve Hjemmet var i høj Grad enkelt. Man kom fra Trappen lige

ind i Spisestuen og derfra ind i Digterens Værelse — en lys Stue ud mod Gaden med en gammel Sofa fra Frederik den Sjettes Tid, nogle Stole, en fyrretræs Arbejdspult og et Par Reoler; over Sofaen hang Portrætter af Hustruen og hendes Søster Henriette. I Reglen stod Døren aaben ind til Dagligstuen; der sad Charite blandt gammeldags Møbler af et lige saa beskedent Præg; der øvede hun sig ved det lille spinkle Klaver lige til sin høje Alderdom, men uden Resultat; der traf man hende, optaget af at læse i Bibelen — Haandarbejdet, hun havde i Haanden, var kun et Skalkeskjul under denne Læsning. Hun samlede paa Bibler i Alverdens Tungemaal og skrev selv et Par Bind religiøse Studier. Anonyme. Det var meget mod hendes Vilje, da Anonymiteten røbedes.

Blev Paludan-Müllers barnløse Ægteskab, hvad Julius Lange har kaldt en Klostergang, er det vist, at han selv betragtede det som sit Livs største Lykke. Og det er ikke mindre vist, hvad Fr. Lange fremhæver, at Paludan-Müller, som vi beundrer ham og holder af ham, blev han gennem den Udvikling, han fik i Samlivet med sin Hustru. Det er utvivlsomt ogsaa et Billede af sig selv og Charite, han giver i sin Svanesang „Adonis", hvor han tegner den skønne Yngling siddende i tavs Betragtning ved Dødsgudinden Proserpinas Fod:

Saadan ved Gudindens Fod,
sad nu midt i Dødens Rige
slumrende den lykkelige,
som sin Fortid fare lod.

Og som Vogter hos ham sad,
støttende med Haanden Kinden,
taus og stille Dødsgudinden,
trofast, moderlig og glad.

Saadan sad i Dødens Bo,
ikke langt fra Glemsels Kilde,
begge elskende nu stille,
som i Evighedens Ro.
Ingen Lyd sig høre lod;
over dem med Stjerners Vrimmel
hvælved sig den aabne Himmel,
Maanen i sin Nedgang stod.

Det havde været „en bestemt Aftale" imellem de to Ægtefæller, at han skulde dø først. Det skete ogsaa. Hun overlevede ham en halv Snes Aar, som hun — mere og mere tunghør, men mildere og mildere i Sind — tilbragte i den gamle Bolig paa Fredensborg, hvor Digterparret havde oplevet saa mange lykkelige Stunder.

Sin Karakter bevarede Charite til det sidste. Ofte fik hun Besøg. Kom Folk til Pas, blev de venlig modtagne — i modsat Fald skete det, at den gamle Dame, idet hun selv aabnede Døren for dem, nejede dybt og sagde: „Nej, Fru Paludan-Müller er ikke hjemme", og Døren lukkedes igen for Næsen af dem.

Aarestrup og Paludan-Müller var mærkelige Modsætninger. I den verdenslystne Provinsdoktors Digtning er det den lille Eros, der med Skælmeri affyrer sine Pile. For den verdenssky Fredensborg-Digter var den store Eros Idealet. Hos den ene raader Lysten til Livet, hos den anden Driften til

Døden. Romantikere var de begge. I Aarestrups som i Paludan-Müllers Øjne var Fantasien en bærende Magt i Livet og Poesien og Kunsten noget, man ikke gik paa Akkord med. Hvem der fra det moderne Livs Gadetummel søger til Guldalderens poetiske Have, dvæler da ogsaa gerne i de to Digteres Selskab.

VII.

OMKRING DRACHMANN.

Voldene havde hegnet en æstetisk optaget By. De faldt — og efter at Georg Brandes havde givet det nye København europæisk Horisont, foldede Herman Bangs, Nansens og Esmanns By sig ud af Provinssvøbet. Den fik med Fabrikskorstene og senere Hoteltaarne ind mellem Kirkespirene Storstadspræg over sin Silhouet. Videnskab og Teknik lagde Beslag paa Interesserne. Det var en praktisk, udadvendt Slægt. Ved Siden af Hjemmene opstod Kaféliv; de første elektriske Lamper tændtes paa Vesterbro. Som Arbejdet tog ogsaa Nydelsen stærkere Fart; hele Pulsen blev hastig og nervøs. Kun Digterne drømte videre....

De fulgte nok med i det nye, de behandlede Nutidsspørgsmaal, og de skildrede Virkeligheden mere levende og nøjagtigt, end man før vilde have troet det muligt. Men selv Brandes' Genidyrkelse og Kvindeopfattelse — var det ikke Romantikken om igen? Oehlenschläger havde blot nøjedes med at varetage F a n t a s i e n s, Brandes rejste nu ogsaa Kravet om L i d e n s k a b e n s Ret. Og saa man den hele Problemdigtning lidt nærmere efter, var F o r-

elskelsen saa ikke stadig det foretrukne Tema, kun flyttet over i Ægteskabet og mere stridbar og bevidst? Man tænkte, som det er sagt, med Edison, men følte med Rousseau. Det danske Parnas var som befolket af Eroter, ganske vist af meget tænksomme Eroter, der tilbragte en anselig Tid med at studere Kogger og Pile.

....Og midt i en Tid, der uden om den romantiske Bevægelse vilde knytte Traade tilbage til det attende Aarhundrede, midt i en graa, betænksom og arbejdsom Tid, foldede Ambrosius Stubs Rose sig da ogsaa ud paa ny, oven i Købet mere straalende og forfinet end nogen Sinde, en prægtig Blomst smykket af Efteraarets Dugperler og rakt den moderne Slægt af en Drømmer og Sværmer — en Fyrste, som Vedel har kaldt ham, i en folkelig Tid, en Ødeland i en husholdersk Tid, en Livsrusens Elsker i en ædru, nøgtern Tid.

Holger Drachmann udgik fra et Professorhjem i Bredgade-Kvarteret. Sin Moder, en musikalsk Natur, havde han tidlig mistet. Faderen var en praktisk Læge, stærkt optaget af Idræt og Sundhedspleje. Det blev da ogsaa et frisk og frit Barndomsliv, Holger førte, og han blev en rask Dreng, der fulgte med paa Faderens Baadture ud til Vagtskibe og Forter, sloges med Kammeraterne og legede Rødhuder i Søndermarken. Om Sommeren laa Familien paa Landet ved Frederiksborg, og derude i Slotshavens gamle Lindealléer, i Skovene ved Esrom Sø drillede og forelskede Drengen sig i Kusinerne og deres Veninder. Der begyndte det store, svulmende Hjertes Banken.

Efter at være blevet Student bestemte Holger sig for Kunsten. Han var urolig og nydelysten, og samtidig med at han tegnede og malede og ivrigt bekæmpede „Akademiets Parykblokke“, førte han en ubundet Kunstnertilværelse paa billige Spisehuse og i Hovedstadens Omegn. Men snart følte den unge Marinemaler Trang til stærkere Indtryk. Han drog til London, saa for første Gang et Stykke Verden udenfor Københavns Volde, færdedes blandt Arbejderne ved Themsens Dokker og omgikkes franske Kommunard-Flygtninge. Ved Hjemkomsten lagde han for et Øjeblik Penslen og gav sig til at skrive. Georg Brandes erklærede ham for Digter, og snart byttede han for bestandig Pensel med Pen.

Samtidig havde den radikale Malerpoet sat Bo. Vilhelmine Erichsen hed hans første Hustru. „Belli“ var hans Kælenavn til den nittenaarige. Hun kom fra Bornholm. Den smukke, unge Piges Brudedragt var hvid med sorte Striber; det kunde maaske ikke just kaldes korrekt; men Digteren havde lige i Forvejen skænket hende dette Tøj, og Hartkornet var ikke til større Luksus. Den eneste Bryllupsgæst var Forloveren, Hørup. Bryllupsdagen forløb iøvrigt hyggeligt og gav det bedste Varsel for Fremtiden.

Drachmann var gift. Han havde sagt Farvel til sit „hanswurstklædte Følge“ og „Kolumbinerne i Flitterflor“; den nygifte Digter var klar over, at han ikke kunde klæde Hjemmets Bænk med Silkehynder, at han kun havde sin Arm, sit unge Blod at stole paa. Men han lagde ud med frejdigt Mod. Det var hans Hensigt at være besindig og aldrig yppe Kiv; kun, hvis man vilde ham til Livs —

De gode Forsætters Vej blev dengang som saa ofte siden kun trang. Oppe i Hotel Phønix' øverste Stokværk, hvor det unge Ægtepar havde sin Bolig, arbejdede Digteren foreløbig med Jernflid, og i de smaa Værelser samledes om Aftenen en Kreds af Kunstnere, Forfattere og Journalister med hede Hoveder. Det sydede og gærede i Drachmanns Sind; han havde brudt med Bredgade-Hjemmet, vilde som en brav Arbejder bygge sit eget Bo og efter Dagens Gerning synge Bellmanske Viser og sætte Problemer under Debat. Det gik for en Tid. Men ogsaa kun for en Tid. Hans fine, blege „Barnebrud" formaaede ikke at følge den fremstormende Poet. Drachmanns voldsomme Livstrang sprængte et Samlivs korte Lykke. Ubændig som han var, følte han det knage og brage i Tømret paa sin Vikingeskude. Forgæves gjorde han Rejser rundt i de danske Farvande. Det var paa en saadan Tur med Lystkutter i Selskab med Hustru og Venner, et Digt som „Improvisation om Bord" blev til:

Snart er de lyse Nætters Tid forbi,
og Mørket stiger bag de dybe Vande,
og Bølgen spiller op den Melodi,
som nu kun nynnes svagt ved Sundets Strande.

Snart strækker Fuglen Vingen over Hav
og sætter Kursen efter fjerne Zoner,
snart vil Naturen sørge paa sin Grav:
Da maa vi synge vel i andre Toner.

Men endnu spreder Sommernattens Skær
ud over Sø og Land de lyse Vinger,
og endnu tegner højt bag Skovens Træer
Daggryets Gud sit Navn med gylden Finger.

Og endnu driver Nattens Bris vor Baad,
en stille Vandringsmand ad stille Veje,
og endnu har til Sang og Klang vi Raad,
vi, som har Morgenskærets Guld i Eje. —

De stærke Kræfter, der brødes i Drachmanns Sjæl, krævede en Udløsning. Baade han selv og hans Kunst led under Striden. Hans Hustru blev urolig. Digteren indlod sig paa Eventyr uden for Huset, og da han var for ærlig til ikke at skrifte, var Samlivet ved hans Arne snart ophørt. Digteren delte, hvad han havde af Penge, i to Dele, gav sin Hustru, der netop havde født ham en Datter, den ene og drog udenlands med den anden. Han vilde egentlig have været til Amerika; men Pengene slog ikke til, og han maatte foreløbig tage til Takke med Hamborg. En bevæget Tid fulgte, et stadigt Op og Ned. Under et Ophold paa det melankolske Helgoland virkede Adskillelsen fra Hjemmet, Tanken om, hvad han der havde tabt, saa voldsomt paa ham, at han halvt ufrivillig, halvt med Vilje gjorde et Fald fra de høje, bratte Klipper. Glade Dage i Lybæk jog atter Skuffelser og Selvbebrejdelser paa Flugt. I Nærheden af Travemünde paa en skovklædt Brink ved Østersøen digter han om sin Brud, der er borte, men som skal genopstaa i Poesien — „døde hun ogsaa som Sangerens Viv — her skal hun leve sit andet Liv". Et Besøg i Hjemmet, hvor den lovformelige Separation fandt Sted. Saa igen sydpaa. Men bestandigt forfølger Mindet ham. En Aften overværer Digteren i München en Opførelse af det indiske Skuespil „Sakuntala" — Dramaet om den unge Pige, som Kong Dushantas har fattet Kærlighed til og

skænket sin Ring — Sakuntala taber imidlertid Ringen i Gangesfloden og mister derved Kongens Kærlighed, som hun først vinder tilbage, da Ringen atter kommer for Dagen og Dushantas ved Synet af den faar sin Erindring igen.... Digterens Hustru staar med eet for ham som i en Vision, og h u n bliver til Sakuntala, h a n til Dushantas, blot er det ikke hende, men h a m, der har slængt Ringen fra sig —

O, Pige, du sænker dit Øje
saa fugtig blødt
ind i mit Blik,
som var det i denne Time,
den bindende Ring du fik!
Ak, ikke en enkelt Time,
enkelt Dag,
nej, tusinde Aar
skillende mellem os begge staar:
Sakuntala, Sakuntala.

Du tabte ej Ringen i Elven,
Dushantas selv
har slængt den hen,
og stemmed han end den stride Strøm,
han bringer ej Ringen igen.
Dushantas i Palmelunden
jage vil
langs Flodens Bred;
han skyder en Antilope ned.
Sakuntala, Sakuntala.

Dansen er omme. Spillet endt.

Med Lord Byron som Forbillede traadte Drachmann i de følgende Aar op for Publikum som Don

Juan, som den farende Sanger, fuld af Foragt for Kritikken og for Hoben, nonchalant bærende sin Hat, som det lystede ham. Don Juan, ja. I Erotik var for Drachmann Erobringen, Forelskelsen jo Hovedsagen — bagefter tabte Fortryllelsen sig temmelig hurtigt, og som sit engelske Mønster gjorde Digteren ingen Røverkule af sit Hjerte, men lagde alting blot, raabte det næsten ud for alle Vinde. Troløs kaldte man ham. Han svarede: „Jeg er Hav". Engang da Halvsøsteren Harriet sad optaget af en Bog om Byron, tog Drachmann Bogen ud af Haanden paa hende for at se, hvad hun læste. Harriet var just ved et Sted, hvor der tales om Byrons Kærlighed til Mary Chaworth. Der stod, at Forfatteren Washington Irving beskyldte den engelske Poet for med Forsæt at ruge over sine gamle Skader, fordi han vidste, at dette Erindringsrugeri var en Guldgrube til Poesi for ham. Drachmann kastede rasende Bogen hen ad Bordet. „Tror de Asener," udbrød han, „at man frembringer den herligste Poesi, der er skrevet i Verden, ved kunstlet Føleri? Er det ikke den højeste og skønneste Troskab, der efter tretten Aars Forløb kan give sig Udslag i et Digt som „Drømmen"?"

Selv skabte han en Elskovslyrik, hvor alt bølger og flyder og risler. Oehlenschläger, Chr. Winther og Aarestrup havde været Erotikere. Men saa mangetonet, saa malerisk og musikalsk en Poesi som Drachmanns havde de ikke frembragt. Deres Digtning var holdt inden for Guldaldertidens Skønhedslinie. Hos Ewalds og Carl Baggers moderne Ætling brusede og stormede Følelsen og sprængte alle Skranker. Og Poesien skød frem af Virkelighedens

Grund. Særlig var der megen Tale om en Lidenskab, der havde grebet Digteren i Gurre-Sommeren efter Hjemkomsten fra Italien. Han brød ind i en Vens Hjem, bortførte Hustruen og brød efter et kort Samliv igen med hende. Men med denne Rus havde Drachmann foreløbig raset ud. Og som han i Digt efter Digt havde holdt Offentligheden underrettet om sin store Passion, kunde han nu meddele, at han havde fundet Trøst hos „en Søster".

Stormen var foreløbig løjet af, og for en mild Brise gled hans Digterbaad roligt over Bølgerne.

En Majdag holdt Drachmann og Emmy Culmsee Bryllup. Digteren havde planlagt en Bryllupsrejse til Island, og han og Hustruen studerede Landkort, læste Sagaerne og talte og drømte kun om den fjerne Ø. To mægtige Kufferter stod pakkede. Aftenen før Rejsen skulde finde Sted, gav Hegel paa sit Landsted Afskedsmiddag for de to. Men i Kupéen hjem sagde Drachmann pludselig til Emmy: „Du, vi rejser ikke til Island i Morgen!" En af Gæsterne havde for Digteren vidtløftig udviklet, hvor besværligt det var at rejse deroppe, og hvor uforsvarligt det vilde være at tage en lille, bleg, tynd Kone med paa en saadan Tur. Hustruen gjorde et Forsøg paa at redde deres skønne Drømme. Men hendes Ægteherre var ubøjelig, og de naaede under Misstemning tilbage til Hovedstaden.

De kom alligevel paa Bryllupsrejse.

Alle Vennerne vidste, at de skulde af Sted, Pigen havde faaet Ferie, og Drosken var bestilt. Næste Dag kom.

„Nu tager vi med det første, det bedste Tog et

eller andet Sted hen", sagde den energiske lille Frue; „jeg vil ikke blive i København og give Forklaringer, som jeg ikke selv forstaar." Og den store Mand maatte give efter.

De kom med et Tog til Kalundborg.

„Aa, der gaar et Skib til Aarhus", sagde Holger Drachmann; „det er storartet. Saa tager vi til Jylland, der er saa dejligt!"

Emmy havde aldrig været i Jylland, saa det var jo lidt Erstatning, og han tog Billetter til Aarhus.

Det var en henrivende Sommerdag. De sad paa Dækket og spiste Frokost, da der dukkede Land op i det fjerne.

„Gaar vi ind om Samsø, Kaptajn?" Svaret lød bekræftende.

„Hvad siger du til at staa af der? Jeg har endnu ikke været paa Samsø. Dér ligger Danneskjold-Samsøernes gamle Herresæde, og der er en udmærket Landbefolkning; der maa være noget for mig at lære."

De kom hovedkulds i Land. Det første Indtryk var, som de havde tænkt sig Island. Der var hverken Vogn eller Dragere. Omsider havnede de i en Kro, Øens eneste, hvor Storstuen og et lille, tilstødende Værelse blev anvist dem til Beboelse. Der var saa lavt til Loftet, at Digteren, som han udtrykte det, maatte slaa Knuder paa sig selv, hvergang han skulde igennem en Dør.

I denne lidet hyggelige Gæstestue blev Oversættelsen af „Don Juan" paabegyndte; Fru Emmy oversatte ordret Byrons Tekst, og Drachmann brugte saa dette som Grundlag for sin Gengivelse.

Efter en halv Snes Dages Ophold i denne Kro, som laa paa et sandet, øde Strøg, hvorfra man ikke engang kunde se Havet, fandt de imidlertid et andet og bedre Logi hos en Købmand i Ballen, hvor de nu tilbragte en udmærket Sommerferie. Drachmann skrev og malede, og naar han vilde hvile rigtig ud, læste han til Emmys Forfærdelse — Rocambole i en Udgave paa en Masse Bind.

Sommeraftenerne paa Samsø kom til at staa for Digterens Hustru som noget uforglemmeligt. De plejede efter Aftensbordet at gaa ned til Havet. Den brede, vidstrakte Sandbred var fuldstændig tom for Mennesker. Der var en Stilhed, som mangen Gang fik dem til at tænke paa Haidees og Juans Ø. Og Emmy citerede uvilkaarlig Brudstykker af den skønne Sang, som omhandler de tos Kærlighed.

Naar Søerne derude i gylden Glød var forsvundet i Havet og dybe, rødviolette Skyer trak hen over Himlen, blev de begge tavse. Der var en saa højtidsfuld Stemning over denne Naturens store Stilhed. Og Digteren pegede op imod de sorte Skyer paa den nordlige Himmel: „Se, hvor Dagen og Natten mødes, og derovre i Øst lysner allerede Skyerne! — Saaledes er hele Livet. Den ene Dag afløser den anden. Alt gaar under, for paa ny at opstaa."

„Ak, hvem der formaaede at male Sommernattens Skønhed", udbrød han næsten vemodigt. Han fortalte Hustruen om den hollandske Nattemaler van der Neer. „Han kunde Kunsten, og dog", tilføjede han: „ ikke den største Mester vilde kunne gengive de Farver her og endnu mindre Stemningen. For-

trylleisen, der hviler over en saadan nordisk Sommernat!"

Det var paa Samsø, Digteren i sin Skitsebog skrev den skønne Strofe:

Paa Stranden skælver ej det mindste Blad,
her ruller Søen sølvblank ud sit Bad,
og Solnedgangen lejrer sig derover.
I Himlen smeltes ind de bløde Vover.
Du skuer mod uendelige Sletter
af Barndomsminder, uden mørke Pletter,
vemodig — glad.
De lyse Nætter, ak, de lyse Nætter!

Den storslaaede Plan om en Islandsrejse var skrumpet ind til et Samsøophold. Men ingen af de nygifte fortrød det. Det havde været et Par lykkelige Maaneder med Arbejdsro og nye Indtryk. Og med styrkede Nerver.

Samtidig med at Drachmann traadte op mod Brandes' „Europæer"-Visdom og Hørups Radikalisme, samtidig med at han bekæmpede den „franske" Smitte, fyldtes hans Sind af religiøse og nationale Stemninger. Der klang dybere Strenge i hans Sjæl; han hyggede sig i et fredeligt Ægteskab og levede, alt mens han dyrkede Kunsten, for sit Hjem, for sin gode og kloge Hustru og for Børnene, der voksede op i Hjemmet. Som han skrev til Emmy:

Min Sjæl er hed, mit Hjerte vildt
slaar imod Livets Lyst —
men inde smiler Emmy mildt
med Drengen ved sit Bryst.

Saa mildt et Syn, saa dyb en Fred
er samlet i de to:
O, der er dog kun Lykke ved,
hvad der har Plan og Ro!

Hvor planløs er ej Mandens Hu,
hvor slakket er hans Lyst;
han føler aldrig det som du
med Barnet ved dit Bryst.

Hans Følelser er Fattigdom
imod en Fødsels Fryd;
hver festlig Klang blir mat og tom
mod Barnets første Lyd.

Hvad er han, om han vandt en Krig
og satte Verden Trumf?
Det spæde Væsens første Skrig
er Kvindernes Triumf!

Og om hun laa i Pjalter svøbt,
i Armod — ja i Skam:
den Sejer, hun har smertekøbt,
den overskygger h a m!

For Ære fægter han, for Ret
— tit kun for Sul til Tand —
men aldrig faar han kende det,
som kun en Moder kan.

Han kror sig af sit Vid, sin Kunst,
er holden Mand og hel:
Men Moderkærlighedens Gunst
blev aldrig ham til Del.

De bringer ham det lille Nor,
han stirrer tavs derpaa —
han kan kun knæle for dets Mor,
som nys i Smerter laa.

Bøj, bøj dit Hoved, stolte Mand,
og blir dit Øje vaadt,
det er Livets Vievand,
hvor Dødens Spor har traadt!

Selv i den halve Snes Aar, hvor Digteren levede som Familiefader, var han stadig paa Farten — fra Østerbro til Vedbæk, fra Skagen til Tyrol. Men overalt rejste han et Hjem, og han elskede at værne om det og købe nye, smukke Ting til det; da man engang bebrejdede en Flyttemand, at han havde været for dyr med Flytningen, lød Svaret: „Ja, men jeg skal sige Dem, Hr. Drachmann har saa mange Ting, som han kun bruger, naar han flytter". Han holdt af sit Hjem, fordi han holdt af sin Hustru og Børnene! Søsteren, Fru Bentzon, har mange Aar efter kunnet se ham for sig, naar han syntes, et lille Krybebarn sad for nær ved en Dør, hvorfra det trak, bukke sig ned, som om han vilde tage en Knappenaal op, og flytte Personen hen paa et lunt Sted. Eller hun kunde se ham paa en Køretur ud i Skovene omkring Roskilde med alle tre Børn kravlende op ad sig og visende dem Larver og Vibeæg og Møller og Tørvemoser. De kendte hans svage Hjerte, og skønt hans Arbejdsværelse var en Helligdom, de ikke maatte betræde, vidste de dog godt, at han ikke stod for en sagte Banken paa Døren, men altid endte med at lukke op og sige:

„Naar I vil sidde ganske stille i den Krog og se Billeder!“ Gik han til Byen, bragte han gerne en lille Gave hjem med; men han og Moderen var enige om, at det skulde være saa pædagogisk: der skulde kun være een Ting, og Børnene skulde skiftes til at være den lykkelige for at lære ikke at være skinsyge. Men — halvt skamfuld listede Digteren altid en lille Pakke op af en anden Lomme med „bare en lille bitte Ting“ til de andre.

De vækkes af Solen, de vaagner med den,
til Hvile med Solen de gaar;
de kravler af Seng og til Sengs igen
med Guldglans om lysegult Haar.

I et Julebrev fra Østrig har Drachmann med fortryllende Skælmeri fortalt om Samlivet med Børneflokken, om hvorledes hans egen Indbildningskraft kommer helt til kort i Sammenligning med Børnenes, for hvem der overhovedet ikke eksisterer livløse Genstande. De leger. Digteren spiller Bjørn og er, naar han selv skal sige det, en udmærket Bjørn; men bange for sig selv bliver han ikke. En af hans Drenge derimod leger Røverhøvding med en frygtelig Papirmaske for Ansigtet, og da han kommer hen til Spejlet, falder han omkuld af Rædsel for sig selv! Til Julen har Drachmann købt en Skaal med Guldfisk, og den yngste Dreng, der nylig har været syg, faar Fiskene, men forsømmer dem. Anden Juledags Aften har Digteren været en Tur og træder atter ind i Hjemmets store Stue.

„Der var ingen... jo, der stod en lille Skikkelse, hvis Haand akkurat naaede op over Vinduskarmen.

Det fulde, rolige Maanelys faldt ind; det spillede paa Skaalen med Guldfiskene i, og de smaa Svømmere spillede omkring i det klare Vand, vimsede med Halerne, nu og da stikkende Snuderne op, som de vilde se paa et eller andet.

Foran dem stod den lille Skikkelse, med lyst, krøllet Haar, som Maaneskinnet kærtegnede. Det var den ældste Dreng. Jeg traadte varsomt til bagfra. Han holdt i Haanden, op foran Fiskene, den „Bastian", han havde faaet paa Juletræet.

„Hvad bestiller du der?" spurgte jeg dæmpet.

Det for igennem ham. Saa vendte han sig rolig, lidt forlegen, seende op til mig med Øjne, der skinnede, som Stjernerne havde skinnet derude paa Vejen.

„Jeg syntes, at det var Synd", sagde han, „at Svend slet ikke mere brød sig om sine Guldfisk. Og saa .... og saa ...."

„Og saa?" spurgte jeg.

„Saa vilde jeg vise dem Billeder!"

Et henrivende lille Interiør fra et Digterhjem.

Men Drachmann var Hav. Vandspejlet krusedes, og Skyer trak op. Den store Uro kom atter over en urolig Sjæl. Det saa for alle ud, som om „Der var engang"s Digter havde sluttet endeligt Forlig med Borgerskabet.

Saa — ja, lad Drachmann selv fortælle:

„Saa var det en Sommeraften — just saa dæmpetblaa og drømmelys ,som Juni- og Juliaftenerne er det i Kong Methusalems lille skønne Land... Langs Haverne i Byens Udkant gik Sangeren. Han søgte

ingen, havde intet Maal, gik for at gaa, undlod at tænke. Det lille Land kunde intet byde ham, hvad han vilde, men havde taget det fra ham, hvad det kunde: hans Tillid til Folkets Fornyelsesevne, dets Styrke til at bryde ud — se lyst og stort og stærkt paa sig selv — og byde Brødre Broderhaand!

Saa standsed han. Gennem den stille Aften lød Stemmer — Musik — Toner ud til ham fra en af Lysthaverne. Han studsed og smiled: Hvad, s y n g e s her endnu? ....

Siden Ynglingeaarene havde han ikke søgt de smaa Te-Huse. Det var ikke Steder for ham, mente han. Han mente nu, at det var ligegyldigt, hvor han gik, blot han fandt Selskab, som ikke var dødenskedeligt.

Og han gik ind i det nærmeste Te-Hus.

Der blev sunget Sange, som han selv havde digtet. Han hørte knap paa dem. Der kom Smaapiger frem, som smilede og fægtede med de buttede Arme i Luften. Han saa næppe til dem. Han saa paa en ung Pige, som sad i Kreds med de andre, men alligevel udenfor — i et Drømmeland, der syntes ham at gaa i eet med hans eget. Hun var yndefuld, genert, alvorlig, skælmsk, syntes vemodig og var maaske glad. Hendes hvide Tænder smilede, og hendes Øjne lyste — men ingen søgte hun. Hun sad med sin Vifte sammenfoldet paa sit Skød; selv var hun som en sammenfoldet Blomst, der gemmer sin Farve og Duft — uden at tænke over, for h v e m. Da hans og hendes Blik mødtes, var det ham, som slog sine Øjne ned — Og han søgte indefter i sin Sjæl, med Angst for

at finde sit Hjertes Blade ufine og plettede — og beroliget aandede han op i en Lykkefølelse, da hun rejste sig og stod dèr som en Aabenbaring: slank og nobel, klog og god .... en Aabenbaring, som han følte sig værdig til at elske — og som han elskede!"

Saadan tog i Poesiens Klædebon en Virkelighed sig ud. Den unge Pige, Talen er om, var Amanda Nielsen, kaldet E d i t h, Te-Huset Kehlets Café chantant. Denne Kvinde, der fra nu af kom til at spille saa stor en Rolle i Digterens Liv, stammede fra et fattigt Arbejderhjem i Oehlenschlägersgade, hvor Barndommen var gledet hen for hende som for de fleste andre Fattigfolks Børn, glædeløs, og uden at hun fik lært noget ordentligt. Et kønt Pigebarn var hun imidlertid blevet, høj og blond, med et blidt og smilende Præg over sig, dertil klog og med et sundt kvindeligt Instinkt. Hun vilde ud af Vesterbros graa og triste Ensformighed, og hun lokkedes da af Lyset, Musikken og de glade Stemmer i Rantzaus og Kehlets Varietéer. Dèr fandt Holger Drachmann hende.

Digteren blev forelsket og kredsede snart det meste af sin Tid om det frederiksbergske Forlystelsessted. Om Formiddagen sad han i et lille Værelse derude og arbejdede. Naar Aftenen kom, søgte han op i Salen, hvor Kunstnere og Digtere samledes omkring ham. Og ofte, naar Folkesværmen var forsvundet ind ad Byen til, blev Drachmann og Edith med en lille Kreds siddende ved Bourgognen til den lyse Morgen. Hun sang Bellman, og hvor forekom hun da ikke Digteren smuk med de milde Øjne og det viltre Guldhaar under Blomsterhatten, med det flagrende Baand om Bluselivet:

Kære, der aander af hele dit Væsen
netop denne dobbelte Klangs Poesi:
du, som er folkesky, tilknappet, kræsen —
du, som vanker ensom omkring i det fri;
Øjnene søger — de ved næppe hvad:
Vemodet fulgte din Vej alt fra lille —
saa kan du blive saa lysende-glad,
atter saa skyggefuld-stille.

„Forskrevet" kom. Hvor hørte Virkeligheden i denne betagende Bog op, og hvor begynder Fantasien? Er det i Skildringen af Køreturen ud ad Roskildevejen en Juninat den virkelige Edith, der i Maanelyset forekommer som „en Blomst, fæstet til den lyse Nats Bryst"? Det er i alt Fald Drachmann selv, der springer op paa Vejstenen og, vendt mod det gyldengraa Dagskær, opfordrer Selskabet til at danse en Runddans om dette Stenalter for Morgenskærets Gud — „han, som har opfundet Kærligheden, førend han opfandt Loven og Tavleregningen og den hele Konfession —". Publikum genkendte i Tribunesangerinden, tidlig stænket af Gadens Smuds og dog inderst inde fin og god, straks Syngepigen fra Allégade — selv det pinlige Forhold med den ældre Forbindelse, der holder hende fangen, mente man var taget ud af Livet.

Hvorom alting er — Drachmann ophævede sit Hjem, overlod Hustru og Børn sine faste Indtægter og drog til Hamborg, hvor Edith fik Engagement. Han følte sig trods den Lykke, hans store Roman havde gjort, ikke hjemme i noget Parti, han følte sig udenfor, og han v a r udenfor. I Eichenstrasse paa Grænsen mellem By og Land havde Digteren

og Visesangersken slaaet sig ned. Dér sad han og digtede sig selv om til Renæssancemesteren, som har Ungdommens Letsind bag sig og er led ved Livet i de høje Sale, men for hvem Elskov er Arbejdets nødvendige Grund — og Edith blev til Teresina, Folkets Barn, der kommer som Redningen til ham. Med Haan over Borgerskabet priser han den foraarsgyldne, tapre Pige, der om Aftenen maa slaa sin spæde Trille i et bellmansk Tempel i Øldunst og Cigaretrøg, men om Formiddagen koger Suppe til den syge Poet paa hans Hybel.

Jeg har i Slotte huset, jeg har i Villa boet,
og Folk har til mig snuset, og Børn har paa mig gloet:
Respekt de havde for min pæne Bolig.
Nu sidder jeg ganske rolig
og fattig, som da jeg var ung;
Trappen op til min fjerde Sal,
den falder mig slet ikke tung,
alene jeg sidder og slider
ganske som før ...
nej, er det dig, Teresina, som banker paa min Dør?

Det var i Koleraaarene. Drachmann havde en Frostdag ved at glide brækket det ene Ben, og han maatte tilbringe et halvt Aar i Sengen, plejet af Edith. En Ven af dem, Charles Kjerulf, har skildret den Aften, da Digteren for første Gang havde faaet Lov at komme op. Kjerulf var om Eftermiddagen taget med Edith ind til Byen. Der skulde gøres Indkøb af Delikatesser til Festen; men Komponisten havde i al Hemmelighed ogsaa andre Ting for. Drachmann havde samme Dag betroet ham: „Jeg er ligefrem

syg af Længsel efter Musik. Intet Savn kan sammenlignes med det!“ Der var nemlig ingen Klaver i hans Stue, men .... det skulde der altsaa raades Bod paa, lige straks, nu med det samme. Det havde Kjerulf svoret. Fra Herodes til Pilatus løb han rundt for at leje et Klaver, der straks skulde ud i Eichenstrasse og op paa fjerde Sal. Alle sagde nej, men .... endelig lykkedes det. Drachmann laa endnu til Sengs inde i Soveværelset til Gaarden, paa den anden Side Korridoren, da Karlene og Komponisten endelig fik sat Klaveret paa Plads. Digteren raabte ind, hvad det dog var for et Spektakel, og hvad i al Verden de havde for? Kjerulf svarede blot, at han flyttede Møblerne til Side, for at Digterens lange Gips-Ben kunde faa ordentlig Plads, naar Tidens Fylde kom.

Saa stod Klaveret der, og Folkene gik. Komponisten satte sig hen — og begyndte instinktmæssig, ganske stille, saa blidt og nænsomt som vel muligt .... Det blev til Folkevisen: „Jeg gik mig ud en Sommerdag at høre ....“

„I de dybe Dale — mellem Nattergale — og de andre Fugle smaa, som tale!“

Da hørte han en sælsom Lyd fra Soveværelset .... gik derind, og ganske rigtig .... der laa det store, lange Menneske i Sengen og græd af Sindsbevægelse, hulkede af Glæde.

Men saa blev der ogsaa Fest om Aftenen, da de med usigelig Møje og Forsigtighed bugserede hans lange, stive Ben ind i Dagligstuen, hvor Hjærperne duftede og Bordet bugnede af herlig Vin, sendt Digteren fra Damer i Norge — paa hver Flaskes Etikette stod Titlen paa en Drachmannsk Bog. Mens Sneen

dryssede og Vinen funklede og Drachmann tog hele Verden i Favn, lød det til Klaverets spinkle Toner med Ediths lille, gyldne Stemme: „Fa'er min var Arbejdsmand, Alfen er hans Datter!“

Der var kommet skærende Dissonanser ind i Drachmanns Sind. Ved sit milde Væsen virkede Edith beroligende. Stærkest samler Stemningerne fra Tiden i den gamle Hansastad sig i „Vølund Smed“. Kunstneren sidder med overskaarne Haser i Kong Nidungs Smedje, trællende for Kongen og hans onde Datter. Mismod og Bitterhed plager ham. Men Vølund sætter haardt mod haardt, smeder sig selv det Hævnersværd, den Fjederham, der frier ham af Bøjer og Baand. Og over hele det dramatiske Digt lyser hans Kærlighed til sin Valkyrie .... Stykket blev opført paa Det kongelige Teater. Da Tæppet ved Premièren faldt, slog Digteren, trodsig og udfordrende, ud med højre Haand og udbragte „et Leve for den store, noble Kvinde“, der havde inspireret ham til dette Digterværk. Det kunde ikke behage Parkettet.

Som „Mester Isengraa“ traadte Drachmann mere og mere op mod det borgerlige Danmark, stillede sig overhovedet alt for hyppig i Positur. „Den hellige Ild“ var ikke stort andet end Fagter, der daarlig skjulte over den indre Tomhed. Kun i enkelte af Bogens Digte ridsede han for sidste Gang med Plektrets Staal smukt den elskedes Navn ind i vort bløde Sprog.

Omkring Aarhundredskiftet giftede Drachmann sig for tredje Gang. Han var hvidhaaret, hans Blik var fjernt og uden Ild. Den lille, blonde Fru Soffi

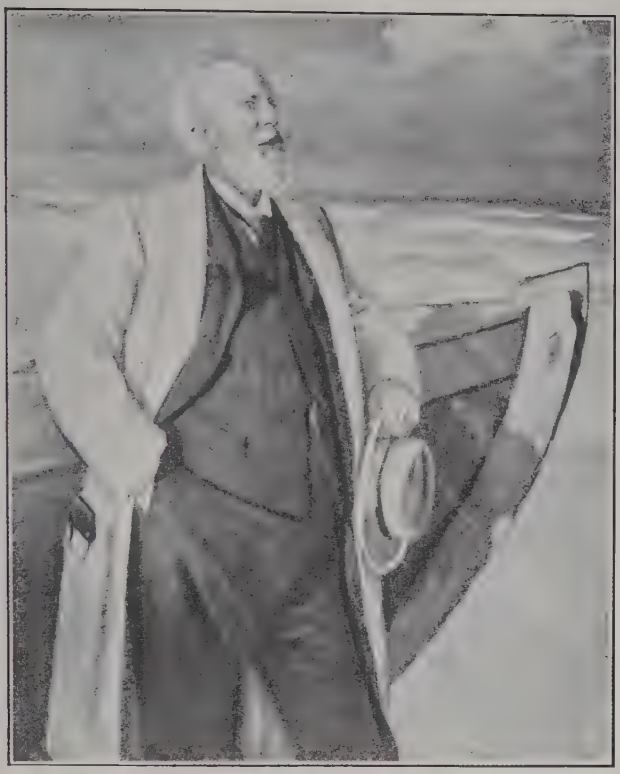

Holger Drachmann.

Efter Maleri af P. S. Krøyer.

lyste over hans sidste Dage. Paa Skagen havde de faaet deres eget hyggelige Hus, endda med Have. Digteren arbejdede; Hustruen havde det ofte brydsomme Hverv at tage mod Husets Gæster og saa vidt mulig holde dem borte fra Arbejdsværelset, Værkstedet, hvor Mesteren skrev. Kun sjælden var der Fest. Men naar Soffi ved saadanne Lejligheder tændte Lysene og pyntede med Blomster, vaagnede hos Drachmann det gamle Humør og man saa, hvor glad Digteren kunde være over sit Hjem.

Endnu engang stod der Gny om den gamle Skjald. Det var Meningen at fejre hans Tresaarsdag; selv havde han skrevet et romantisk Skuespil, der skulde op paa Det kgl. Teater, og ved en Fest paa Raadhuset havde Venner besluttet, at han skulde hyldes som Danmarks Digter. Men Skæbnen var ham imod. „Hr. Oluf han rider —" blev et knugende Nederlag, og Raadhusfesten — et endnu større. En lidet værdig Tale bragte for sidste Gang Borgerskabet til at rejse sig til Protest. Alt havde, saaledes har Peter Nansen skildret det, der skete, sammensvoret sig mod Drachmann, og en træt og forpint gammel Mand var han, saa kongeligt festlig han endnu kunde stramme sig op til at synes .... Det var altid saadan med ham, at enten sejrede han ganske selvfølgeligt, eller han helst af alt, naar han mærkede, det glippede, kastede alt over Bord, og han havde den foregaaende Aften ved en uhyre Viljeanspændelse ført Kampen igennem — nu k u n d e han ikke længer. Der behøvedes kun den mindste Misklang, for at hans Instrument skulde blive indstillet paa falsk Spil. Og Misklangen kom. Digteren havde midt under det

hele faaet at vide, at Edith var rejst herop fra Hamborg for at overvære Festen, og at hun havde været til Stede ved Nederlaget i Det kgl. Teater. Han havde flakket Byen rundt for at finde hende — men forgæves. Nu dirrede alle hans Nerver. Var hun flygtet fra København i Foragt? Og i desperat Ligegladhed med det altsammen — nu da han dog følte, at Spillet var tabt — holdt han sin „ganske harmløse, men altfor let angribelige" Tale....

Det var Katastrofen. Fra nu af følte Holger Drachmann sig mere urolig end nogen Sinde, hjemløs, dødsmærket. Han drog om fra Sted til Sted, indtil han maatte gaa til Sengs paa Klinikken i Hornbæk,

.... Indtil Døden altsaa kom, og Digteren endelig fandt Hvile i Skagens Klit.

> Walther von der Vogelweide
> bøded, med sig selv i Fejde,
> for sin dyre Sangergave;
> ellers var hans Sange glemt.

Der var kommet noget splittet over Tiden og Menneskene. Drachmanns yngre Ven, Karl Gjellerup, kunde tale med derom. Hans Kærlighedshistorie er farvet stærkt af den Aand og de Strømninger, der raadede i Firsernes danske Hovedstad.

Gamle Johannes Fibigers Stifsøn, den litterære Ungdoms enfant terrible, havde været forlibt en Gang før, i en ung Pige, hans „første Længsels drømmeblege Brud", da han en Dag gik hen og forelskede sig i en ung Kone. Det blev hende, der

„aabned ret hans Hjertes Kilde", og som han vandt til sin Hustru. Men haarde Kampe gik forud for Sejren.

En bedrøvelig Novemberdag, Paa Musikforenin gens Kontor havde den gamle Musikhandler Erslev taget Plads ved Skrivebordet og røg og læste. Ved hans Side sad Karl Gjellerup, en bleg, spinkel Yngling. Der skulde udleveres uafhentede Abonnementskort, og der var ikke stor Afsætning. Digteren havde god Tid til at hengive sig til sine Tanker og Drømme. En Dame traadte ind. Inden Gjellerup havde fattet sig, var Damen gaaet hen til Erslev, havde faaet sit Kort og var forsvundet igen. Men skønt det hele kun varede et Øjeblik, havde Synet brændt sig ind i Digterens Erindring — han glemte aldrig denne Kvinde med den lille sorte Baret, med det mørkebrune Haar og de harmoniske Træk, et Udtryk stemt i Moll. Han spurgte, hvem hun var. Erslev forklarede, at hun stammede fra Dresden, var 25 Aar gammel og gift med Violoncellisten Fritz Bendix.

Siden jeg hende først saa — kalder Karl Gjellerup det Kapitel i sine Erindringer, hvor han fortæller sin Kærligheds Historie. Det var Digterens gode Engel, der den graa Efteraarsdag i det triste Kontor var gledet ham forbi. Der hengik Aar og Dag, før de gjorde hinandens Bekendtskab. Det skete oppe hos Bendix, der boede i Frederiksgade med Udsigt over Frederik den Femtes Rytterstatue paa Slotspladsen, over Havnens Skibsmaster. Gjellerup anmeldte Musik og aflagde i den Anledning en Høstdag Fritz Bendix Visit. De underholdt sig i Musikværelset, og da de var færdige, tilbød Bendix at forestille Digteren for sin

Hustru. Fru Eugenia sad ved Vinduet i Stuen ved Siden af, beskæftiget med at sy. Børnene legede. Hun blev forlegen og rødmede — der saa saa uordentligt ud. Vejret var mørkt og taaget. Digteren trak sig hurtig tilbage.

En Aften, Bendix og Gjellerup efter Teatertid havde siddet hos à Porta, fulgtes de hjem til Frederiksgade, hvor de drøftede Kunst til langt ud paa Natten, og de var nu ofte sammen. En Formiddag, da Digteren kom derop, var Eugenia alene: hun sad iført en sort og hvidstribet Dragt, i en Kurvelænestol. De talte om den frie Tanke — Gjellerup hyldede dengang Brandes som „Sankt Georg". Fru Bendix fortalte, at hun, religiøst opdraget, var blevet mere og mere kritisk over for Religionen og nu havde mistet sin Barnetro.

Om Sommeren færdedes Digteren sammen med Familien Bendix i Vedbæk. En Eftermiddag kom Drachmanns, som ogsaa opholdt sig derude, med Barnevogn forbi Bendix' og slog sig ned i Lysthuset. Nogen Tid efter faldt Talen hos Drachmanns paa Eugenia — den ældre Digter spurgte den yngre, om hun tilhørte Gretchentypen. „Snarere Lottetypen", svarede Gjellerup. Han roede med Eugenia ved Solnedgang paa Sundet, og de saa Maanen staa op over den svenske Kyst. Den unge Frue undrede sig over, at Digteren kunde finde Behag i at underholde sig saa meget med hende; hun var ikke vant til, at nogen talte med hende om alvorlige Ting.

Han fandt Behag deri — endda mere og mere. De beundrede begge tysk Musik og tysk Digtning. Naar Drachmann sad i Hotellets Have og drak Kog-

nak og talte Politik med Værten, et Par Haandværkere og nogle Vedbæk-Folk, hændte det atter og atter, at Gjellerup længtes andet Steds hen og blev utaalmodig. „Saa Drachmann — nu gaar jeg.“ „Hvad for Snak — nej, bliv her — det hele er jo nu saa godt i Gang.“ „Nej, jeg maa af Sted — jeg har truffet Aftale.“ „Nej, for Pokker, tag og bliv — det er jo Folk her fra Egnen, dem maa du høre paa og lære at kende — det er jo —“ „Farvel, jeg er gaaet.“ „Aa, du med dine Fruentimmer — gaa Pokker i Vold.“ Gjellerup gik til sin „gode Genius“.

Den næste Aften spadserede man en lang Tur — der var et helt lille Selskab —, først i Hørsholm Slotspark, saa til Lokeshøj. Digteren havde lagt Beslag paa Fru Eugenia og ført hende bort fra de andre. Hun syntes, de skulde vente; men han tvang hende til at løbe. Hun lo og kaldte ham et uartigt Barn. De havde naaet Højen først. Hvor smukt et Syn! Omrammet af Naaletræer laa Sundet foran dem i Maaneskæret. Dets Spejl var stille. En enkelt Glitren døde straks bort igen. Under den mørke Taarbækpynt blinkede en Stribe, om den buede Skovshoved-Kyst laa en fin Sølvbræmme ....

Sommeren svandt. Vejret blev daarligere, med Regn og Storm.

Under Følelser og Drifter
Sindets Farvetone skifter
som Sundets Lød i Bygevejr.

De lange Septemberaftener var Eugenia ofte alene, og naar Gjellerup havde været sammen med Drachmann Dagen igennem, plejede han, skønt det jo ikke var helt passende, at aflægge Visit hos sin

Veninde. En Aften var Døren lukket. Digteren gik da hen til Vinduet og saa hende sidde ved Lampen; hun blev bange, da han bankede paa Ruden, men kom straks og lukkede op — venlig og god som altid —

Gjellerup vilde ligesom intet spilde af Timer, der sandsynligvis aldrig vilde komme igen — og heller ikke k o m igen.

Der gik Vinter og Vaar og næste Sommer med. Inde i Byen kunde de ikke omgaas saa frit som ude paa Landet. Men drømme om Eugenia kunde ingen forhindre Digteren i, og naar han sad hjemme i Skumringen og røde Tunger slikkede gennem Ovnens Rist, tog han hendes Billede frem og saa ind i hendes Øjne —

Som naar min Haand du trofast trykked,
du smiler til mig mildt og tyst
med disse Læber, som, saa smalle
og saa blege, mindst af alle,
Læber synes skabte til
at kysse Lysten bort fra Livet,
men blødt- og vemodsdragne vil
al Smerte suge bort, som naar
man suger Giften ud, der sived
ind i Slangebiddets Saar.

Forholdet blev mere og mere alvorligt. Der kom Kurrer paa Traaden, og den unge Frue trak sig tilbage. Men de mødtes atter. Goethes „Werther“ laa en Overgang altid paa hendes Bord.

„Ved De, Gjellerup, hvad der tit har forekommet mig?“ spurgte hun en Dag.

„Nej, hvad da?“

„Jeg synes, De ligner Werther.“

Digteren vidste ikke rigtig, hvad han skulde svare. Situationen var lidt vanskelig, og han kunde ikke lade være med at tænke paa, hvorledes han netop over for Drachmann havde henført hende til Lottetypen.

Der var aabenbart mange andre, der saa, hvorledes det var fat med dem. Ved en Fest for Brandes, lige før Gjellerup skulde rejse udenlands, var de begge til Stede. Brandes stod allerede i Begreb med at trække sig tilbage. Da vendte han sig og sagde paafaldende højt: „Undskyld, at jeg et Øjeblik skiller Werther og Lotte for at sige Farvel.“ Gjellerup rejste sig og hilste køligt. Brandes bad Digteren hilse Paul Heyse og tage sig i Agt for den tyske Digters smukke Datter.

Riften i Forholdet til „Sankt Georg“ blev snart til en dyb Revne. Ved Hjemkomsten brød Gjellerup helt med Brandes. Overfor dennes erotiske laisser-aller hævdede han, at Æstetikeren ikke forstod det Folk, han vilde reformere: „For de germanske Folk har Alvor og Inderlighed i Kærlighedsforholdet altid staaet som et Ideal, hvis Fyldestgørelse mer eller mindre betinger Efterlevelsen af de andre Livsidealer. Man kan naturligvis betragte dette som en Race-Dumhed, men man maa ikke i sit Ræsonnement overse, at en Forsyndelse mod en saa indgroet „værdiløs Fordom“ hævner sig mer eller mindre haardt hos den enkelte — ikke blot fra Samfundets Side, men fra selve Personlighedens, hvor hint Ideal har sine dybe Rødder.“

Det var Karl Gjellerups dybe Forvisning. Saa me-

get større Overvindelse kostede det ham derfor, da han efterhaanden følte, at han var uhjælpelig forelsket i en gift Kone — og det gjorde ikke Sagen bedre, hverken at hun nølede med at forlade Hjem og Børn, eller at der mødte Modstand fra dem, Digteren holdt af. Hans Plejefader, den gamle Fibiger, advarede Sønnen mod at vrænge ad Pligt og Moral: „Kærlighed er ikke Kærlighed, naar den ikke følger Pligtens Vej, men det modsatte, den rene Egenkærlighed. At sige til den, man elsker: Du maa og skal tage mig, ellers gaar jeg sjælelig og legemlig til Grunde — at ville tvinge paa den Maade, er det Kærlighed? Sæt, man nu fandt paa, at man gik til Grunde, fordi man ikke kunde faa et Gods, saa kan man derfor ikke jage Godsejeren bort og tage det fra ham. Nej, man gør noget andet — man gaar ikke til Grunde og er ingen Pjalt ... Kæreste Karl, er der noget i Verden, jeg forstaar, er det dog vel Kærligheden. Vil du virkelig ikke alene din egen Lykke, men Sandhed, Frihed og ingen blind Lidenskab, som er Egoisme, saa lad hende i det mindste samle sig. Forlad hende, og vi vil se, hvordan det gaar. Naar du tænker herover, vil du indrømme, at jeg ikke har talt som den, der staar i en aandløs Morals Tjeneste, men ud af min egen Naturs ærlige Følelse."

Det hjalp altsammen ikke. Gjellerup vilde have den elskede — og trodsede omsider ogsaa sin Vilje igennem. Og det blev et langt og lykkeligt Ægteskab. Selv de gamle i den falsterske Præstegaard maatte indrømme, at der var en dyb og inderlig Alvor over denne Forbindelse, og med den Kvinde, der havde inspireret hans „Brynhild", og hvis Bil-

lede han saa fint har tegnet i „Minna“, drog Digteren til Tyskland. Der blev de to, fraregnet en enkelt Afstikker til Danmark, siden boende. Gjellerup lukkede sig mere og mere for Omverdenen, fordybede sig i sin Digtning og i indisk Filosofi og priste Driftslivets Undergang i religiøs Ekstase.

Hvor langt var ikke denne Splittethed, denne Hjernernes og Hjertets Kamp fra Livet bag de gamle Volde! Man ser det bedst ved et Øjeblik at dvæle ved en karsk og ren Sjæl, et primitivt Sind, helt uden for den almindelige Udvikling.

Thor Lange —

Som ganske ung Filolog kaldtes han til Czarriget for at overtage en Lærergerning i Moskva. Alt virkede nyt. Det var sælsomt at se ud over den gamle Hovedstad, naar de gyldne Kupler glimtede i Maaneskinnet og Korset paa et Kirkespir i det fjerne spillede uroligt som funklende Ild. Men inden længe havde Thor Lange lært at kende og elske sit nye Fædreland. Snart syntes han, at den, der ikke havde hørt Nattergalen synge i Rusland, overhovedet aldrig havde hørt den, og han betragtede gerne den klare, rolige Dnjepr, der som støbt af Glas vinder frem gennem en grøn og glad Verden. Den danske Digter kom til at føle med dette Folk, hvor Lystighed afløses saa underlig brat af Tungsind. Og gribende tolkede han ikke blot Sommerens Stemning, men ogsaa den vinterlige Steppes Poesi .... „ak, ved Aftentid faldt den hvide Sne — der var næste Dag ingen Vej at se ....“

Skønt et anstrengende Arbejde lagde Beslag paa Thor Lange, fik han allerede under Opholdet i Petro-

grad af og til Tid til at danse og drikke Champagne og underholde sig med Damerne — han kyssede dem paa Haanden efter russisk Skik og blev til Gengæld kysset paa Kinden. Den ridderlige Tilbeder af Kvindekønnet, der saa trofast gemte Erindringen om den „Barnebrud", han i Løn havde elsket lige fra Skoletiden, men som blev en andens, bevarede dog sin Ligevægt. „Mit Hjerte," skrev han hjem, „er inderlig roligt; jeg tror, at det er mig umuligt at blive forelsket i den Forstand, som man bør blive det for at kunne vælge sig en Hustru; men jeg kunde hjerteligt kysse det hele Kvindekøn, baade unge og gamle, thi alle er og har været mageløs gode imod mig; at jeg savner mine Landsmandinder, er det værste Savn, jeg har følt, siden jeg rejste hjemmefra, thi de udenlandske Damer er trods al deres ædle Elskværdighed og ofte blændende Skønhed støbte af et andet Malm end jeg."

Efter et Par Aars Forløb havde Lange fundet sig til Rette. Kun Ensomheden begyndte at trykke ham. Hvad hjalp det, at han havde syv Alen til Loftet, at hans Stuer var smagfuldt udstyrede, og at en Tjener kaldte ham til Bords, naar han dog, hvergang han havde fremmede, maatte se hvert Glas og hver Kniv efter. Der manglede en kvindelig Haand. En elskværdig Dame, meget rig, men betydelig ældre, lod ham ganske vist vide, at han muligvis kunde blive hendes Husbond; men han vilde ikke „sælge sig" og afslog høflig det velmente Tilbud.

Saa mødte han sin Skæbne. Det var paa en Rejse til Kiev .... Thor Lange fortæller selv i en Skitse fornøjeligt om sit Rejseselskab, to unge Piger. Rejsen

varer halvandet Døgn, og da han er introduceret hos Damerne af en Kollega i Moskva som en Udlænding, der elsker russisk Liv i Nutid og Fortid, er Bekendtskabet hurtig gjort. Under det lange Samvær er der rig Lejlighed til at veksle Tanker, han opdager flere og flere overraskende Fuldkommenheder hos dem, indgaaende Kendskab til russisk og fremmed Litteratur, til Fægtekunst, til Samaritergerning og Landbrug. Den ældste syntes at forestaa Styrelsen af Fædrenegodset og Opdragelsen af Bønderbørnene. Og med alt dette var de begge saa udpræget kvindelige. Intet Under, at de gjorde et dybt Indtryk paa den unge fremmede. Deres praktiske Sans kunde han ogsaa takke for, at han ikke kom til at sulte ihjel; han kendte ikke som de af Erfaring de alt for korte Ophold paa Stationerne og vilde have været ilde faren, om de ikke barmhjertigt havde delt deres Maaltider med ham. I Kiev var de hans kyndige Omvisere alle de interessante Steder i den gamle By, indtil han efter endnu seks Timers Samvær med sine elskværdige Rejsefæller maatte tage Afsked med dem paa en Landstation, hvor en firspændig Faeton var mødt for at køre dem til deres Hjem. Han vidste ikke da, hvor mange Gange han selv senere skulde blive afhentet af Firspandet som Godsherren paa Napadovka.

.... Det vil sige — en lille Anelse om, hvad der kunde ske, havde Digteren dog. Efter at han i Kiev havde spist til Middag paa Banerestauranten, drev han paa maa og faa om i Byens Museer og Kirker. Der kom han ind i Michailovski-Klosteret. En Munk, som straks saa, at han var fremmed, fik fat paa

ham og viste ham omkring. Dér til venstre, sagde han, er et Kapel med den hellige Barbaras Relikvier — hende, der lige kærligt tager sig af rettroende og Kættere, og som, naar hun kan det, giver alle Mennesker, hvad de beder hende om. Men et Vokslys skal man tænde for hendes Billede. Thor Lange gav Munken Penge til Vokslyset. Henne ved Billedet stod mellem en Flok Bønderpiger i lille-russiske Nationaldragter hans Dameselskab fra Rejsen. Han hilste; de hilste igen. „Kære Sankta Barbara," tænkte Digteren, „siden du er saa stor en Helgeninde, at du er tolerant og hjælper baade Tyskere, Tyrkere samt andre vantro Skarn som mig, saa gør et Mirakel! Læg et godt Ord ind for mig, og bed den lille Pige derhenne om at blive min Hustru."

Den unge Dame, som Skæbnen havde ført Thor Lange sammen med, var Fyrstinde Nathalia — eller Notja — de Protopopoff. Bekendtskabet fortsattes, og Familien tog lige saa venligt som hun imod den unge fremmede. Fra dette Tidspunkt stammer Sonetten:

Hav Tak, at om det fjerne Land I minder,
hvor første Gang jeg drog mit Aandedræt:
Der brænder klart i Eders fine Kinder
Varegers Blod, I er af nordisk Æt.

Og jer blev givet som mit Hjemlands Kvinder,
hvad ellers kun er Brillantens Ret,
at kaste hvert Atom af Lys, I finder,
tilbage tusindfold i blank Facet!

O, Glans omkring mig; Lykke, du min blide!
Saa langt gaar aldrig jeg i Verden ud,
at ingen Glimt af Skønhed til mig glide!

Dog at mig tindred' sligt et Stjerneskud
som I, Fyrstinde, straalesmykte, hvide —
det er et Kærtegn, skænket mig af Gud!

Den hellige Barbara opfyldte Digterens Bøn, og han takkede hende hver Dag Livet igennem derfor. Den Februardag, Brylluppet stod, blev den lykkeligste i Thor Langes Liv. Vennen Axel Sørensen har skildret dette Ægteskab. Den danske Digter udfoldede i sin Lyrik en Sprogkunst og en Stemningsfylde, der vandt ham mange Venner, og hans Hustru, der straks lærte at tale Dansk, kom ogsaa snart til at holde baade af sin Mands Venner og af hans Fædreland. Hvad der maaske mest af alt knyttede Ægtefællerne til hinanden i gensidig rigere Forstaaelse og Hengivenhed, var al den Modgang, de trofast hjalp hinanden igennem, først og fremmest Tabet af deres eneste Barn, en lille Dreng, Immanuel, hvis Fødsel nær havde kostet Moderen Livet; han døde faa Uger efter, mens Moderen endnu svævede mellem Liv og Død og alle Faderens Tanker kun gjaldt hende. Først en Maaned efter kunde han telegrafere hjem: „Notja, grace à Dieu, sauvée, mais très faible". Helt genvandt hun aldrig sit tidligere Helbred, og selv gennemgik Digteren ogsaa mange Sygdomme. En uvurderlig fælles Støtte havde de i de første Aar i Søsteren Praskovia, der holdt inderlig af dem begge og tog sin store Del af deres Sorger og Bekymringer. Med sit lyse Sind var hun Solstraalen i Huset, men ogsaa den maatte de se slukkes. Ved en Nytaarsmodtagelse i Moskva blev hun forkølet, fordi hun havde maattet møde nedringet i den isnende Kulde, og faa Dage efter døde

hun af Lungebetændelse. Praskovias Bortgang virkede næsten lammende paa de to Ægtefæller. Det varede længe, før de forvandt dette Tab, og Sommeren efter, samtidig med at de af økonomiske Grunde nødtes til at forlade Slottet og for en Tid flytte hen i en mindre Villa, mindedes Thor Lange Svigerinden i den lille Nocturne:

Ensomt og mørkt. Mod Midnat det lakker;
blødt ligger Taagens det flossede Tæppe,
blødt staar et Omrids af sortnende Bakker
bag ved den tavse, den dughvide Steppe.

Graat imod bleggraat sig Slotshaven tegner,
fordum betraadt af to vævre smaa Fødder;
nu vokser Natskyggeblomster og Bregner
vildt mellem Lindenes fugtige Rødder.

Død er min Søster, mit Slot jeg forlader,
— tungere Tab lader Verden mig friste.
Søster deroppe, bed atter Gud Fader
give mig det, som jeg nødigst vil miste!

Det var Bekymringen for Hustruens vaklende Helbred, der lagde Digteren den sidste Bøn paa Læben. Hans egen Tilstand var slet nok; baade Lever og Hjerte gav Anledning til Ængstelse og virkede nedstemmende paa hans Sind i Forbindelse med Ørelidelser og Frygten for at blive lukket ude fra Ordets og Tonernes Verden. En skrøbelig, men oprigtig Lykke havde præget de to Ægtefællers Samliv. Det sidste Par Aar af Thor Langes Liv blev tunge og trange; men trods tiltagende Svaghed arbejdede han rastløst med saa lyst et Sind, saa stærk en Tro som

nogen Sinde. Da kunde han ikke mere. De sidste seks Uger var han sengeliggende med svære legemlige og aandelige Smerter, en næsten utrolig Afmagring og stærk Feber; sov han en Gang imellem om Nætterne, var det med tungt Aandedrag. Hans Sjæl længtes efter Forløsning, men selv paa det allersidste kunde han udtale Haabet om endnu en Gang at faa Foraaret at se, Solen og Blomsterne, al den Jordens Skønhed, han havde elsket og prist i sin Digtning. Ofte naar Smerterne kom, gentog han: „Hvor Gud mig fører, gaar jeg glad; han, ikke jeg, skal raade."

Paa Digterens toogtredivte Bryllupsdag blev hans Hjerte svagere, men han talte næsten hele Dagen med Hustruen, læste endogsaa den sidste danske Avis, men alt med Tanken om Afsked. Klokken otte om Aftenen ebbede Kræfterne kendelig ud, og han sagde rolig og fattet til sin Hustru: „Nu gaar jeg snart bort. Hils kærligt Fædreland og alle kære Venner, og sig Tak for alt! Gud bevare dig, du har været alt for mig. Jeg takker dig af Hjertet. Gud styrke dig. Vi har været saa lykkelige sammen. Du har været mit Fædreland her!" Saa korsede han sig tre Gange, sukkede inderligt: „Pie Jesu, pie Jesu", og laa saa stille hen, til Døden — faa Minutter efter, at Bryllupsdagen var rundet ud — næsten umærkeligt tog ham bort.

VIII.

DET SIDSTE SLÆGTLED.

Dansk Romantik havde mod Aarhundredets Slutning endnu en sidste Opblussen. Jægerhornets Toner lød. Den vilde Vin luede. Men Rosens Blade hvirvlede mod Jorden, eet for eet.

Siden Oehlenschläger havde hver ung Digter drømt om Liv, Lidenskab og Lykke. Med straalende Farver havde man udmalet sig al Kærlighedens Skønhed, med den fineste Analyse var man trængt ind i alle Sider af dens Væsen. Men jo fagrere en Drøm er, des mindre Udsigt er der nu engang til, at den gaar i Opfyldelse, og at spise af Kundskabens Træ — er det ikke kun alt for ofte at lukke sig ude fra Paradiset?

Romantikkens sidste Slægtled kunde fortælle om den Ting, om Lykkedrømme, der som Sæbebobler rødmede og blaanede for i næste Øjeblik at briste...

Ovre i Jylland hørte Jakob Knudsen hjemme, en mærkelig Tænker, en ejendommelig Menneskeskildrer. Som Luther havde han i sin Opvækst kæmpet med sine Lidenskaber. Endnu efter at være blevet Student var den unge Jyde tung og kejtet. Det var kun faa københavnske Familier, Jakob Knudsen

kom i; en af dem var Overretssagfører Plockross', og der forelskede han sig i Datteren Sofie, en slank ung Pige med rødligt Haar og brune Øjne.

De var Modsætninger, han med sit firkantede Væsen, sit dybe Sind Jyde, hun fin og bevægelig, Hovedstadsbarn. Ogsaa deres Opfattelse af Kærligheden var forskellig. Jakob Knudsen talte om Forholdet mellem Mand og Kvinde som en fuldstændig, en evig Sammensmeltning; hun kunde, paastaar Begtrup, godt strikke paa en Strømpe, mens hun talte ømt fortrolig med sin Ven.

Som Lærer paa Askov havde Jakob Knudsen Bryllup med Sofie Plockross. Middagen holdtes paa Falkenstjernes Højskole. Ved Bordet sang Hostrup en af sine morsomme Bryllupsviser, og Brudgommen havde selv i en Sang beskrevet sit Frieri paa Gamle Kongevej: „Han sagde Hva' — hun svarte Ja". Andreas Hall bemærkede, at saa let slap man ikke fra det i Falkoneralléen, hvor han boede. Jakob Knudsen tog Ordet tre Gange, men maatte hver Gang standse, fordi han blev for bevæget. Ludvig Schröder kaldte da ogsaa i sin Tale Brudgommen en meget indadvendt Natur, der som faa Mennesker trængte til at faa en god Kone ved sin Side. En af Schröders Døtre havde set Jakob Knudsen sidde flere Minutter med sin Ske i Haanden uden at føre den til Munden. Det var godt, han fik en, der kunde skubbe til ham. og det var da ogsaa en almindelig Antagelse i Askov, at Knudsen var blevet dobbelt saa flink som Lærer og dobbelt saa fornøjelig i Omgang, siden det blev bestemt, at han skulde giftes.

Efteraaret tilbragte de nygifte paa en Rejse til Norditalien. Vennerne misundte dem. Der skal ikke have været Grund til det. De to havde ikke kunnet glæde sig rigtig ved, hvad de saa. Jakob Knudsen hjemsøgtes paa hele Rejsen af alle Slags tunge Tanker — han nærede saaledes en sygelig Frygt for at have sat Ild paa en Skov ved fra Toget at kaste en brændende Tændstik ned i det tørre Græs langs Jernbanelinien.

De kom hjem, og i „Blaahatten", som Jakob Knudsen døbte sit Askov-Hus, fødtes en Pige og to Drenge. Det lykkedes ofte Sofies sunde Fornuft at jage Mandens Skrupler paa Flugt. Der var heller ingen, som troede, at der var noget i Vejen mellem Ægtefællerne. I Virkeligheden raadede der en dyb Strid. Trods Hustru og Venner følte Højskolelæreren sig saa ensom, at han stundom gik i Frygt for at miste sin Forstand. Men Lidelserne modnede ham; han, der havde været lige saa frygtsom paa en Talerstol som i en Balsal, fik i sit Foredrag en Myndighed, der greb Tilhørerne stærkt.

Syv Aar gik. Da fik Højskoleforstander Jens Bek Jakob Knudsen til at blive Valgmenighedspræst i Mellerup. Det var en interessant Gerning. Forstander og Præst var som to røde Køer, og de sad hvert Øjeblik sammen ved en Pibe Tobak. Men en Dag skrev Sofie Knudsen til Begtrups:

„Jeg har noget at fortælle jer, som vil gøre jer meget ondt. Og det er den Ting, at Jakob og jeg omsider, efter flere Aars Overvejelse, har bestemt os til, at vi vil skilles. — Jeg ved ikke, om I forstod det, da vi levede sammen i Askov, at vort Ægte-

skab ikke var lykkeligt. Vi selv har da i mange Aar været klare over det. Men dengang da vi rejste fra Askov, troede vi ikke, at vi nogen Sinde havde faaet Mod til at gøre det meget alvorlige Skridt, som vi nu har bestemt os til. — Vi ved meget godt, at vi vil blive dømt meget haardt af mange, men selv er vi visse paa, at det er Ret, vi gør. — Børnene bliver hos mig alle tre. Jakob vil nok stadig komme og se til os, for vi holder jo meget af hinanden som to rigtig gode Venner. Men til at være Ægtefæller kan Venskabet ikke klare det, og hvis vort Ægteskab skulde holdes gaaende paa Stumperne, saa tror jeg, ogsaa Venskabet vilde gaa tabt. — Jens Beks ved det; de blev meget bedrøvede, men synes da, at de holder lige meget af os for det, og de ønsker bestemt, at Jakob maa blive her som Præst. — Paa Søndag bliver det sagt til Folk. — —"

Det var som en Bombe, der sprang. Da Jakob Knudsen næste Søndag i Forsamlingshuset meddelte Menigheden, at han og hans Hustru havde bestemt sig for at skilles, brast mange i Graad, og ingen forstod Grunden; aldrig havde man været Vidne til Ufred imellem de to.

Der er næppe Tvivl om, at det var h a m, der satte Skilsmissen igennem. Jakob Knudsen var selv klar over, at han vilde faa Hovedskylden — „Sofie er jo et Menneske, som de fleste kunde leve godt sammen med, men det var kun faa, som kunde være tjent med at have mig til Mand." Og han gav samtidig et psykologisk interessant Bidrag til Forklaring af, hvad der var sket.

Ørken og Paradis — har Jakob Knudsen kaldt et

Foredrag, skrevet kort før Skilsmissen og udgivet kort efter. Af Naturen, udvikler han i Foredraget, har Mennesket det her i Verden ensomt som i en Ørken. Naar Barnets Paradis-Drøm er forbi, vil den halvvoksne første Gang fornemme denne Ensomhed, der gør ham mut og frastødende af Væsen. Men en ny Drøm synes igen at forvandle Ørkenen til en blomstrende Vang. Elskoven kommer. Man faar som i Barneaarene atter en forunderlig Evne til at gøre alt levende omkring sig, et dumdristigt Mod til at lægge sit eget Sind ind i en anden, til at se paa et andet Menneske, som om dets Sjæl var ens egen. Det ørkenagtige er borte. Hav og Skov og Fugle og Blomster faar Liv og Sjæl paa ny, og man staar ikke længer udenfor ved Naturens store Fest.

„Og den Ungersvend med sin Pigelil! — naar de ser paa Verden sammen, saa tror han, at hun føler akkurat det samme som han; og hun tror vel noget lignende om Ungersvenden. Og dog, naar de en Aften staar og ser paa Maaneskinnet over Havet og h a n s Sind det vekselvis i Vemod drages mod det dunkle fjerne, hvor Maanebroen svinder i Natten — og samler sig i Glæde om den Livsens Skat, han holder i sin Arm, saa tænker h u n maaske paa, hvor dejligt et saadant Maaneskin skal tage sig ud gennem den fremtidige Dagligstues Ruder, naar der er halvmørkt og lunt i Stuen og Duft af fin Kaffe og af hans fine Cigar."

De opdager under deres Samtale en Række Forskelligheder, men trøster sig med, at det ikke har noget at sige — deres Sjæle er dog eet. Og de længes efter at forene Sjæl i Sjæl. Men denne Læng-

sel bliver ved, den faar ingen Ende; thi den opfyldes aldrig. De opdager, at ligesom det kun var en Indbildning, naar de en Tid fornam sig eet med Skov og Hav, med Mark og Eng, var det blot Ord derom, Længsel derefter — dette med inderst inde i Hjertet at være eet.

„Atter Ørken, Ensomhed, Tomhed, Død! De rislende Vandbække er tørret bort, alting visner omkring dem. — Og holdt de Mennesker saa ikke af hinanden? Jo, vist gjorde de det. Men det er nu saaledes Livets Art: af Naturen er Mennesket ensomt, det er kun Indbildning, naar vi mener af os selv at kunne vinde Fællesskab med andre."

Det var Sandhed, men i Paradoksets Form. Aarene skulde siden mildne disse Ord for den, der skrev dem. Foreløbig fulgte ny Kamp. Det var galt, at Jakob Knudsen havde ladet sig skille; det gik dog an. Men da han halvfjerde Aar efter Skilsmissen indgik Ægteskab med Jens Beks nittenaarige Datter Helga, maatte han lide haardt under Folks Dom, og han tog, skønt det var ham en Hjertesorg, sin Afsked som Valgmenighedspræst. Igen blev Modgangen og Sorgen imidlertid et Kildespring i Sjælen. Først nu blev Jakob Knudsen Digter. Fra Sted til Sted drog han rundt og holdt Foredrag, Roman saa Lyset efter Roman; gerne dvælede han ved det religiøse som et subjektivt Gudsforhold, der intet har med menneskelige Indretninger at gøre. Og naar Digteren kom hjem, var han glad hos sin Hustru og sine Børn. Hvem der saa ham inden for dette Hjems Døre, kunde efter Begtrups Mening aldrig være med til at fordømme den kærlige Pagt

mellem ham og hans unge Hustru — det var et Ægteskab, Gud havde signet, selv om det ikke var indgaaet efter de almindelige Regler.

Fra Jylland til Københavns Udkant. Dér havde midt i Firserne tre unge Digtere, tre Øboer, fundet hverandre. Sophus Claussen, „den lille, rødmossede Krøltop, der altid fornøjet trippede sirligt hen ad Gamle Kongevejs Fortov, svippende med Spadserestokken i den fint behandskede Haand, eller som i sit Værelse fremnynnede sine egne Vers for een, afbrydende sin Recitation med Drag af den landlige, lange Pibe". Viggo Stuckenberg — „der var over hans Tale med dens bratte Overgange, over hans pludselig frembrydende Smil, ja over Lokkehaaret, det flagrende Slips, den elastiske Gang, Stokken, han svippede i de omhyggeligt behandskede Hænder, i al Beskedenhed noget af det, man i ældre Tid kaldte et Kunstnerydre, noget, der mindede een om, at han var i Slægt med H. V. Kaalund". Saadan viser Johannes Jørgensen os de to andre. Sig selv har han digterisk og med poetisk Overdrivelse skildret som Mongolen blandt Ariere, Stenalderfolkets Ætling blandt gotiske Mænd, „lille, bredhovedet, med fremstaaende Kæber, skægløs og gul i Huden, det sorte Haar tyndt og stridt som Tundragræs, Ansigtet fladt og sørgmodigt som en Steppe".

Sans for og Respekt for Virkeligheden havde dette lyriske Trekløver arvet fra det foregaaende Slægtled. Men det var dem ikke nok. De vilde ikke nøjes med at genfortælle og efterligne, de søgte Tingenes Sammenhæng. Baade hos Schandorph og Skram, Bang og Pontoppidan, Esmann og Nansen fandt de

Verden mere eller mindre flad, altid med Bund i. De hungrede efter Skønhed, efter Uendelighed. Nys havde Georg Brandes ved at gøre Nietzsche kendt her til Lands indvarslet Morgenrøden. „Doch alle Lust will Ewigkeit — will tiefe, tiefe Ewigkeit" — det var Ord som talt ud af de unges Mund. Just Følelsen af, at Verden var d y b, skilte de unge fra Forgængerne.

De fordybede sig i Naturen. De fordybede sig i sig selv. Hos dem som hos Vennen, Albert Gottschalck, der søgte sine Motiver i Hovedstadens Udkanter, vokser den samme Følsomhed, det samme Stemningsliv ved Synet af Danmarks flade Land og graa Himmel, af Piletræer, Vejrmøller og Kaalmarker. „Bag et Plankeværk," siger Johannes Jørgensen, „et godt, gammelt, graat Plankeværk i et Landskab af grønne, ensomme Strandenge, med smalle Vandrender igennem, Stubmøller her og der, en fjern Strimmel Kalvebodstrand og over det hele en høj, skygraa, urolig Himmel var det derfor sikkert nok, vi havde vort aandelige Hjem, vort bedste Mødested. Triste, tungsindige, Dødsens sørgmodige, fortvivlede til Selvmord kunde vi være og var det tit nok. Men — som Gottschalck en Dag paa sin knappe Maade udtrykte det — „naar man havde taget Livet af sig, kunde man jo ikke gaa i Valby og male." Altsaa blev han i Live — og vi med ham."

De holdt af Efteraaret. De holdt af Natten. De udmalede sig en Fremtid, fuld af Lykke. Livet var en Trylleskov, og Drømmeblomsten, de søgte, „den Lotus, der bringer Glemsel for denne Verdens Sorger", var naturligvis K æ r l i g h e d e n.

Som purung Kadet havde Viggo Stuckenberg i Lissabon maattet gøre Vold paa sig selv for ikke at følge sin Længsel og blive i det fremmede Land. Men han havde altsaa lydt Pligtens Bud, han tog hjem, blev Lærer og Ægtemand. Den 23-aarige Digter havde giftet sig med en Manufakturhandlerdatter, Ingeborg Pamperin, og de havde opslaaet deres beskedne Paulun i Wiedeweltsgade, i et af Byggeforeningens smaa Huse. De holdt inderligt af hinanden, de havde Ideer og Sympatier fælles, og de saa begge i Ægteskabet et frit Forhold, der skulde vare, saa længe den Følelse varede, som bandt dem sammen.

Skønt Stuckenberg næppe var blevet Lærer af indre Trang, passede han flittigt sin Skolegerning. Han kastede sig yderligere over Studiet af Botanik; Vennerne fandt stadig paa Skrivebordet Spiritusflasker og Reagensglas. Skrev han Artikler i Blade, hvad han ogsaa gjorde, undertegnede han sig Civis. Det kunde ikke være mere borgerligt.

Og Ingeborg —

„Vi unge", fortæller Johannes Jørgensen, „som kom i Huset hos Stuckenberg, var alle mer eller mindre forelskede i den unge Frue. Hun var forstaaende som en Søster, omhyggelig som en Moder. Hun var vor Kammerat, der skrev Noveller ligesom vi og læste højt for os af „En Jægers Dagbog", som altid laa opslaaet paa hendes Sybord. Hun var en ung Kvinde, der legede med os — gjorde os ulykkelige med en kølig Mine og lykkelig ved et fortroligt Ord, en Haand paa ens Arm eller et af hendes lysende Smil. Hun var Veninden, vi var dus med, og til hvem man

kunde tale om alt — hun var Musen, som man skrev Vers til for et Kys paa hendes Kind. Hun var Marketendersken i vor lille Fremskridtets Hær — hun var Valkyrien, der gik forrest i Kampen, og hun var Præstinden for den hellige Ild i vore Sjæle...."

Der staar en egen Glans om denne Digterhustru, en varmtfølende og impulsiv Kvinde, ærlig helt igennem, en stolt Personlighed, hævet over det gængse Maal.

Alligevel skilles Stuckenbergs og hendes Veje. Naar Johannes Jørgensen skal forklare sig, hvorledes det gik til, fæster han Opmærksomheden ved, at Vennen som saa mange lykkelige Ægtemænd faldt til Ro i sin Lykke — Hustruen gik ind i hans Liv som et Led blandt andre Led — et Nummer paa det daglige Program ligesom Skolen, Middagsmaden og Aftenpiben. Naar h a n tog Parti for Ibsens Jørgen Tesman, holdt h u n med Hedda Gabler, og der kom ikke længe efter det første Barns Fødsel noget uroligt og rastløst over den endnu ganske unge Kvinde — „tit kunde hun minde om en stor, hvid Sommerfugl, der er kommet ind i en Stue og forgæves flagrer mod Loft og lukket Vindue...." Der var en enkelt Aften. Stuckenberg havde foranstaltet en lille Festlighed, hvor Georg Brandes og Ægteparret Skram var til Stede. Der havde været dækket Bord gennem de to smaa Stuer i Wiedeweltsgade, Lys var tændt over alt, og Digteren gik rundt, smilende og lykkelig, glad ved sit Værk, sit Hjem, sine Gæster. Nu var Gæsterne borte, og der fulgte en hyggelig lille Time, hvor man nød Festaftenens Efterstemning af halvt nedbrændte

Lys, Cigaretrøg i Luften og et malerisk Opryd af pyntelige Ting: Blomsterglas, Vinglas, Appelsinskaale, Frugtskaale, smukke Servietter.... „Enfant gâté som jeg var", hedder det hos Johannes Jørgensen, „laa jeg paa min vante Plads, den alt for korte grønne Plydses-Kanapé med en af mig særlig elsket „Trøster" under Hovedet. Stuckenberg var kommen i Tøfler og havde faaet sin lange Pibe tændt. Kun i Ingeborg var der endnu Uro — hun gik frem og tilbage, stillede lidt sammen paa Tingene, opgav det igen og satte sig til sidst til Klaveret for med sin blege, vemodsfulde Violinrøst at synge en af sine Yndlingssange — en desperat Bellman — eller Griegs Eg fœr vill i veduskogin... Saa bankede Stuckenberg besindigt sin Pibe ud, rejste sig og stod ved Siden af sin syngende Kvinde med et Udtryk saa snusfornuftigt, som havde han alle sine Dage sorteret under Magistraten i en eller anden Kontorstol...."

Efter at have boet paa Frederiksberg var Stuckenbergs flyttet ud til Lyngby, forfulgt af økonomiske Sorger, der blev værre og værre. Den fremmede, som traadte ind i deres lyse, hyggelige Stuer, fik nærmest Indtryk af jævn Velstand. I Virkeligheden hændte det, at Digteren en graa, sludfuld Vintermorgen stod paa Banegaarden uden Penge til Billet — han maatte for at komme til København, hvor han skulde undervise, tage Shakespeares Værker paa Ryggen og gaa ind til Byen, hvor han solgte dem og underviste sine seks Timer for endelig om Aftenen at vende hjem med „forloren Skildpadde" og et Par Flasker Vin. Det var, siger L. C. Nielsen, en pinlig

og ydmygende Lempen sig fra Dag til Dag, „en lammende Afhængighed, der stumt sled i disse to uafhængige Naturers Stolthed, der bed som Isbrand, aad sig ind imellem dem for til sidst at sprænge dem fra hinanden". Stuckenberg bar de tragiske Kaar med øm og mandig Varsomhed — „i deres uafladelige Kulde hærdedes hans Trods, hans Sanddruhed, hans Mod til at møde alle Tilskikkelser uden at vige af, hans klare, vinterlige Patos — men den fortærede ham".

Af mange bittesmaa Rifter blev en afgørende Revne. Ingeborg havde troet paa Menneskene, og hun havde forestillet sig Tilværelsen som en Dans hen ad Livets Vej. Baade Menneskene og Verden havde skuffet hende.

Og en Dag brød hun ud.

Den samme Dag blev Stuckenberg for Alvor Digter. Sin Sorg og Svie gav han Udtryk i stilfærdigstærke Vers. Særlig i Tue Benisøns Viser klinger al Forbitrelsen, al Ømheden igennem:

Husker du den lille Fod,
naar hun drog af sin Sko
og bad mig bære hende
— bære h e n d e til Ro!

Husker du den lille Mund,
som kyssede mit Haar
og bad mig leve mange
— leve mange, mange Aar!

Leve — haa! — det har jeg gjort
i mange, mange Aar,
og mangen Jomfru kyssede
og kyssede mit Haar.

Aldrig leved jeg en Dag
saa ellevild som den,
da hun forsvandt og aldrig
— og aldrig kom igen.

Æseltøjte, Stoddertøs!
hvor havde jeg min Kniv?
... Lille, hvide Due,
— hvide Due! mit Liv!

Digteren var blevet den vilde Jæger, for hvem Mennesker er Fjender fra Fødselen — de kan smelte sammen en Stund i Venskab eller Elskov, en Dag staar de hver for sig, som Meteorer, der fanges af en fremmed Atmosfære og skyder sig glødende Vej i Raseri for at fri sig.

Ingeborg var efter Skilsmissen taget til Sydafrika. Der boede hun sine sidste Dage, og der endte hun sit Liv. Sophus Claussen har fæstnet hendes ejendommelige Billede:

Ej har dine Søstre paa tyve Aar
med Læberne røde af Kys og Løgne —
den Ro i to Uro-store Øjne,
den Straaleglans af usigelig Vaar.

Din Mund var en Gaade med lukkede Segl.
Men Øjnene stirred saa blanke og kolde,
som skulde du dyste med Drager og Trolde
og blive ført bort under Sørøversejl.

Som skulde et Sted paa den sorte Jord
du vinde den Sandhed, hvorefter vi spejde,
og lykkelig frelse fra Livets Fejde
en Fabelblomst og et gyldent Flor!

Johannes Jørgensen, der har fortalt om Stuckenberg, har ogsaa fortalt om sig selv, Neurotikeren, der har svært ved at finde sig til Rette i det borgerlige Døgns Regelmæssighed, der føler sig fremmed i Tilværelsen, og for hvem alle Oplevelser, selv Kærligheden, bliver Stof.

Gang paa Gang har denne Digter skildret sin Barndomsforelskelse hjemme i Svendborg. I sig selv saa lidt: halvvoksne Børns halverotiske Lege i de milde Foraarsaftener, lange Samtaler paa Stentrappen Skærsommeraftener, hvor den lille Provinsgade dufter af Hyld fra Smaahaverne. Men i en Digters Fantasi og Erindring lutter mærkelige Ting. Den halvvoksne Knægt ligger nede i Lysthuset, og idet han stirrer op mod Himlen, skriver han med sin Finger et Navn i Luften. Hendes. Det er en Sommeraften.

„Vi havde leget i Haven — mine tre Søstre, „hun", jeg. Saa blev min mindste Søster træt og søvnig, og saa tilbød „hun" at gaa op og lægge den lille i Seng. Mine to andre Søstre blev i Haven, men jeg fulgte med op. Vi fandt Huset tomt — mine Forældre og min Onkel, som jo boede hos os, var ude at spadsere — „hun" og jeg og den lille Søster var ene hjemme. Det skumrede, Vinduerne stod aabne ud til Haven, bag de mørke Træer og bag Vestergades Mølles ubevægelige Vingekors stod Aftenhimlen gylden. Og i de halvmørke Stuer færdedes „hun" saa husmoderligt — klædte Barnet af, lagde det i Seng, puslede om det, glattede dets Klæder og ordnede dem pænt paa en Stol. Jeg stod og saa til og følte

en forunderlig stille, fredelig Lykke — som var „hun“ og jeg allerede i vort eget Hjem...“

Snart sad Johannes Jørgensen paa et christianshavnsk Tagkammer, fordybet i Fauststudier og Fauststemninger. Han var for bestandig kommet bort fra sin Barndomskærlighed. Under sine Svendborg-Besøg i Ferierne mærkede han, hvorledes de to var blevet sig bevidst og var blevet fremmede for hinanden. Hans Tanker kredsede dog endnu om hende. Den første Ferie er forbi; Natten, før han skal rejse, slaar Klokken fra Vor Frue elleve, og langt ude i den slumrende By, maaske ude i det sovende Land gøer en Hund.

„Og Maanen steg, og jeg blev siddende og lyttede til denne fjerne Lyd af en Hund, som slog an langt borte — i en fjern Bondegaard — langt ude over det sovende Lands maanehvide Veje. Og jeg var ved at dø af Længsel — sytten Aar som jeg var...“

En Aften den næste Jul, da den nybagte Student er hjemme, kommer den unge Pige forbi ham i den usikre Skumring, høj og rank; hun siger til sin Moder: „Han kender mig vist ikke“ og ler.... Inden det helt ebber ud, tager han en Dag Mod til sig og gaar hen til hende paa Gaden. De følges nogle Skridt og taler et Øjeblik uden for den Havelaage, hvor hun skal ind.... Hvad han havde sagt, vidste han ikke siden — det var altsammen blevet borte i hans Hjertebanken og i Blodets Brusen for hans Øren. Men han havde set paa hende, indsuget hendes sorte, rige, egensindige Haar, den høje Pande og de dybe Øjne, hendes røde Læber, hendes slanke Vækst og de svulmende Former.

„Da hun gav mig Haanden, mærkede jeg, at Armbaandet var lidt for stort — det faldt ned over Haandleddet. Hun havde sin røde Kjole paa — jeg vendte mig nede paa Vejen og saa hende endnu staa oppe ved Laagen".

Barndomslandet hører Fortiden til, og for Johannes Jørgensen kommer Aar, fulde af Gæring og Uro; Studierne opgives, og Digteren bliver til. Han er under stadig nye Paavirkninger, til det onde som til det gode. Det moderne København, den store By mærkes. Den unge Poet træffer sammen med Fugle af den løse Flok. I disede Høstaftener forlader han Stue og Bog for at vandre ad Vesterbros Gader, ad Frederiksbergs efteraarsduftende og vintervaade Villaveje — kommer sent hjem til sit kolde Kammer, tænder den triste Lampe og skriver, siddende med Overfrakkens Krave op om Ørene, Vers om Kvinder, der hengiver sig halvt af Beregning, halvt af Lyst.... Digteren har skriftet med en Aabenhjertighed, der ikke giver Rousseau eller Strindberg noget efter. Skriftet, hvorledes han hele Tiden gaar og ser paa sig selv og optegner sig selv — og hvor Iagttageren i ham holder op, begynder Egoisten; hans umættelige Trang til Følelse forvandler Virkeligheden og alle dens mest reelle Forhold til Stemning, det vil sige til Nydelse.... Atter en Sandhedskerne i en bitter poetisk Skal.

Der indtraadte et Omslag. Johannes Jørgensen, der var blevet „Børs-Tidende"s Redaktionssekretær, giftede sig med Amalie Ewald og flyttede ind en beskeden Kvistlejlighed paa Hjørnet af Ørstedsvej og Kastanievej — fra Taarnkamret over Lejligheden

saa man gennem otte Vinduer til alle Sider over Frederiksbergs Villahaver og ind mod Københavns Taarne. En lys og lovende Tid. Nylig havde Digteren været nervøs, hostende, fattig, følt sig dum og grim. Nu priste han den Lykke, som en Septembermorgen var kommet ham i Møde — „ung, rask, straalende af Sundhed, med store, klare Øjne. Hun var i blaat fra Hoved til Fod — en lille blaa Dunkant kærtegnede den bløde Hage, den hvide Hals... Ak, det var Lykken, den rige Lykke, givet i Kærlighed til den, der vilde modtage i Kærlighed".

Johannes Jørgensen var gift og hjemfaren, havde Kone og Barn, en pæn Lejlighed, Bøger i sin Reol, Fotografier paa Væggen efter Burne-Jones, Rossetti og Botticelli, Krukker af Bindesbøll foran Pillespejlet og paa Hjørnehylder japansk Nips. Og der kom mange Mennesker. I den lavloftede Dagligstue med dens billige Nøddetræsmøblement fejrede Digteren smaa litterære Symposier; Lys i Stager var tændt rundt i Stuen, en Lampe med rød Skærm paa Midterbordet; der stod Kognak, Rødvin, en Sifon med Sodavand. Unge Mænd og unge Kvinder røg og drak og talte og læste højt til ud paa Morgenen. En Nat, da alle Gæsterne var gaaet, steg Johannes Jørgensen op i Taarnet. Det var en sort Augustnat med alle Villahaverne slumrende i dybt Mørke, med Stjernerne flammende ude i Uendeligheden. Han følte Menneskets Intethed, en dyb angstfuld Ærefrygt over for det store Univers, og da han kom ned, skrev han en Hymne til Natten, et Prosadigt, et Program. Næste Efteraar kom Tidsskriftet „Taarnet".

Ro og Uro vekslede. Hans Hustru var arbejdsom

og fordringsløs, en opofrende Moder. Digteren kunde sidde under et lavt hængende Mispeltræ i Landbohøjskolens Have, høre Fuglene synge og se ud over de røde Fuchsiehække, de store Solsikker — med Hustruen ved sin Side og Barnet, der i hvid Bluse legede i Græsset, følte han sig lykkelig. Men idelig forbitrede Pengemangel Tilværelsen. De var flyttet ud i en Gartnervilla bag Søndermarken; der kom Rykkerbreve, og blaa Stævninger oplæstes ved Gadedøren for Pigen, som tog sit Tøj og gik. Digteren og hans Hustru maatte selv besørge Ærinder, Madlavning og Rengøring. En Morgen hændte det, at alle Tændstikæsker var tomme, saa de ikke kunde faa Gasapparatet tændt og lave Te — de ejede ikke to Øre til at købe en Æske Tændstikker for; et Besøg af Mogens Ballin reddede dem dengang, Vennen havde Tændstikker og drak Te med dem uden at ane, af hvilken Nød han havde frelst dem. April kom, og de maatte flytte. Møbelhandleren hentede, hvad der var købt paa Afbetaling. „Det store Spejl fra Dagligstuen blev baaret ned — det havde spejlet vore Ansigter saa mangen en lykkelig Time og saa mangen en forfærdelig, havde været Medvider i tre Aars Liv mellem to Mennesker. Nu spejlede det et Øjeblik, de store Popler ovre i Søndermarken — spejlede den blaa Himmel, de hvide Skyer — og blev vendt om, spejlede ikke noget mere....“ Med Hustru og Barn flygtede Digteren til Svendborg, til det gamle Hjem i Fruestræde.

Efter at være blevet Katolik drog Johannes Jørgensen paa Rejse efter Rejse, snart til Tyskland, snart til Italien, svingende mellem den hedenske

Morgen og den kristne Aften, med to Sjæle, to Viljer i sig, Viljen til Verden og Viljen til Gud. Naar han sad i Assisi og saa ud over Bjergene, mindedes han de store Hestekastanjer, som hvælvede deres Kupler over Kanalerne i Frederiksberg Have, tænkte paa sin Ven Stuckenberg og paa sin Hustru og den lille treaarige Søn, som hver Aften faldt i Søvn med Faderens Fotografi i sine smaa buttede Arme og Dagen lang spurgte, om han ikke snart kom —

> Hvad er mig al Vælsklands Glæde
> mod dig, som er langt herfra,
> min Dreng, som jeg hører græde
> langt, langt borte herfra.

Digteren blev en af Danmarks største Prosaister, en af vore sjælfuldeste Poeter. Han har selv skildret de Forhold, hvorunder hans Bøger blev til. En Tid boede han i Hallinsgade, og en Aften kom Sophus Claussen paa Besøg, elegant og smuk, med sine Eventyr i Italien og Paris, med sin Sang og sine Fortællinger selve Verden. Da Gæsten gik bort i den stjerneklare Nat, blev Johannes Jørgensen staaende ved Havelaagen og saa efter ham — alt var blevet saa ringe — og Hustruen sagde grædefærdig: „Hvorfor ler du aldrig? Og hvorfor sidder du altid og læser i Bøger?“ Og hendes Mand kunde intet svare. Var Lykken virkelig jordisk, og er det kun den svage, der søger den i Himlen? Det forekom med eet Digteren, som om Claussen besad alt det væsentlige, han selv alt det uvæsentlige — den anden ejede Livets uopslidelige, tætte, stærke Kraft, han

selv — formaaede end ikke at tjene Penge til sin Drengs Tøj og sin egen Vinterfrakke.

Men Johannes Jørgensen blev ved med at „svære i det hinsidige". Familien var flyttet ind i en Villa paa Foraarsvej i Charlottenlund. Flere Børn voksede op i Hjemmet. Nye Rejser fulgte. De økonomiske Vanskeligheder voksede. Samlivet prægedes deraf. Selv i Peterskirken under Midnatsmessen forstyrres Stemningen. Digterens Hustru, der ofte har beklaget sig over hans lyriske Pligtforsømmelse og egoistiske Digtersind, bebrejder ham paa ny hans Mangel paa Hensyn over for hende og Børnene. Og han maa give hende Ret. Da de, mens Klokkerne ringer, er paa Vej hjem, beder han hende om Tilgivelse.

En Dag tog Johannes Jørgensen varigt Ophold udenlands, mens Hustru og Børn blev hjemme. Han var igen den fremmede, den ensomme, Ahasverus....

Da det nittende Aarhundrede holdt sit Indtog, havde Oehlenschläger skildret Elskov som en Harmoni, en „salig Sympati uden Ord". Da Aarhundredets Sol gik ned, kastede den sit røde Skær over en Slægt, der saa godt som nogen lovpriste Kærligheden, men som i romantisk Jegdyrkelse for en stor Del havde mistet netop den sympatiske Følelse.

Johannes Jørgensen lader en af sine Helte fortælle om Kærlighedens Land, Elskovens fortryllede Ø, der, fjern og forunderlig som et Fata Morgana, svæver over Menneskelivets golde Havblik. Tænk at glide ind under disse hellige Kyster i den sene Eftermiddags gyldne Time!

„.... Mellem de slanke Popler viser sig som mellem

et Tempels Søjler ranke, unge Kvinder, der skrider ned imod os. Deres Klædebon er hvide og hænger løst om de slanke Lemmer — deres Legemer skinner hvide, naar den svage Landbrise skiller de lette Lin. Det er Kytheres hellige Jomfruer, evigt favnede af Mænd og evigt jomfruelige — det er Afrodites Præstinder, som med bløde Arme omslynger Søfareren, der er træt af den vide Vandren over det salte Hav...“

Den Slægt, Talen er om, lander alligevel ikke paa den forjættede Kyst.

„.... En ubønhørlig Havstrøm griber Baaden — langsomt glider den forbi den grønne Strand, hvor de unge Kvinder forgæves udstrækker deres skinnende Arme — uden Sejl og Aarer, uden Ror og Vilje glider den ind i en stille, skyggefuld Bugt paa Elskovsøens Kyst, en Bugt, hvor de hvide Lotus gror tæt, og ved hvis Bred alle de sidder, for hvem Elskov kun er en Drøm og Kærlighed kun et sorgfuldt Savn. Med Vemod i Hjertet ser de fra deres dunkle Fjernhed glade Baade lande ved Afrodites Kyst og muntre Mænd omfavne de slanke Præstinder -- og forgæves begærer de ikke længer at være Attraaens Halvguder og Elskovens afmægtige, Længslens Kunstnere og Kærlighedens kraftløse, de hede Drømmes, det bitre Savns og de søde Minders evigt hungrende Lotofager....“

Det var, mens Stuckenbergs var gifte; Johannes Jørgensen og hans Hustru var nygifte. De gik om Efteraaret tit Aftenture langt uden for Byen. Til sent paa Nat flakkede de om i Høstmaaneskinnet, standsede for at se paa en Ærtemark, som var bleggrøn af Maanelys, eller en Hjord Faar, der rejste sig

af Søvne og lydløst løb ind under Maanedisen. De to Hustruer fulgtes gerne ad, foran eller bagved deres Mænd. I disse Nætter, paa disse Vandringer ad sølede Veje, ad Stier, over Stubmarker, hændte det, at de to Digtere, standsende for at lytte til de sidste Poppelblades Flappen i Nattevinden, helt aabnede sig for hinanden — og bekendte deres Skuffelse ved Livet.

De havde af den foregaaende Slægt lært, at Livets Maal var Lykken — de havde kastet sig ud i en vild Jagt efter det ukendte og det forunderlige — de skulde nu gennem Smerte lære, at Lykken ikke findes af dem, der søger den, mens den frivillig gaar ind i de Sjæle, hvor Selvforglemmelse og Selvfornægtelse bor.

Der har været Romantik før Romantikken, og der vil komme Romantik efter Romantikken. Der er kun een romantisk Bevægelse. Og det er, som stod man med disse fire Menneskers urolige, rastløse Omflakken i Byens Udkant ved denne Bevægelses Død.

Ved Tærskelen til Verdenskrigens, Sportens, Filmens Æra. Ved Afslutningen af en Tidsalder, hvor Digterne, luende for Kunsten, havde rejst det ene hvide Smykke skønnere end det andet i Kærlighedens Tempellund. Kun alt for ofte med andres og deres egen timelige Lykke som det bitre Alteroffer.